

Lietuvių čekų santykiai

Vytauto Didžiojo laikais

Parašė

Doc. Dr. Jonas Beblavý

T 821

3500

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS

Nr. 1144

HMF ISTORIJOS KATEDRA

Kaunas, 1930 — Vytauto Didžiojo — metai

Lietuvių čekų santykiai Vytauto Didžiojo laikais

Parašė

Doc. Dr. Jonas Beblavý

Akc. „Spindulio“ B-vės
spaustuvė Kaune

Ru 46745

Kauno viešoji
BIBLIOTEKA

A 175969

Didžiai gerbiamam ponui dekanui

Prof. Dr. Povilui Jakubėnui,

didžiausią pagarbą reiškdamas,

skiria

Dr. Jonas Beblavý

P r a t a r m ė .

Šiais Vytauto Didžiojo metais išleista nemaža veikalų apie Vytautą Didįjį. Tačiau to dar neužtenka; tuo darbas tėra tik pradėtas. Vytauto didybė verta to, kad ji dar ilgas amžius būtų studijuojama ir tyrinėjama. Pirmiausia reikia rinkti medžiagą apie Vytautą Didįjį, nes toji medžiaga dar toli gražu nesurinkta. Reiks siųsti jaunų mokslininkų į įvairius Europos miestus, kur yra dokumentų apie Vytautą, kad juos surinktų.

Man teko šiais metais studijuoti Pragos archyvuose ir ieškoti dokumentų apie Vytautą. Pavyko surasti jų visą pluoštą. Daugelis jų jau buvo išspausdintų, bet Lietuvoj jie mažiau težinomi ir sunkiai teprieinami. Todėl nutariau nors keletą jų išleisti. Kad ir čekiškai rašyti dokumentai būtų visiems suprantami, juos išverčiau į lietuvių kalbą.

Kadangi Vytauto Didžiojo laikais Lietuvos Čekijos santykiai buvo labai gyvi, nutariau nors trumpai ir juos aprašyti iš rastųjų dokumentų, nes ikišiol Lietuvoje apie juos maža tebuvo rašyta; jei ir buvo, tai nebuvo kiek reikiant naudotasi čekų šaltiniais, nors to būtinai reikia.

Tegul ir šis darbas bent kiek prisidės prie Vytauto Didžiojo pažinimo. —

Kaune, 1930 m. spalio mėn. 27 — 500 metų Vytauto Didžiojo mirties sukaktuvių — dieną.

Dr. Jonas Beblavý

Lietuvių čekų santykiai Vytauto Didžiojo laikais.

1. Lietuvių čekų santykiai iki husitų.

Jau istorinių laikų pradžioj lietuviai santykiavo su čekais. Čekai iš pradžių emė domėtis lietuviais dėl krikščionybės platinimo. Jau X amžiuje Prūsijoj darbavos misininkas *Vaitiekus*, čekų vyskupas iš Pragos. Tiesa, jis veikė prūsų turpe, bet galime manyti, kad jis bus susidūręs ir su lietuviais. Vaitiekių prūsai nužudė 997 metais.

XIII amžinje Čekų karalius *Przemysl'as Otakaras III*. (1253—1278) dusyk ėjo į Lietuvą (1255 ir 1267 m.), norėdamas ten įvesti krikščionybę. Jis manė, kad jam lengviau pasiseks Lietuvoje išplatinti krikščionybę, negu vokiečių riterių ordinui, kurio svarbiausias tikslas buvo užkariauti žemę. Tiesa, ir Przemysl'as Otakaras buvo sugalvojęs įsteigti Lietuvoje naują valstybę, tarpiskai priklausančią Čekijos; Lietuvoj jis ketino įkurti naują arkivyskupiją ir jos metropolitu paskirti Olomouco arkivyskupą. Bet jo planas neįkūnėjo, nes šv. Sostas, remdamas kryžiuočių ordiną, jo sumanymui nepritarė.

XIV amžiuje Čekų karalius *Jonas Lucemburgietis*, garsus karžygys, net tris kartus buvo Lietuvoje. Pirmą kartą 1329 m. po laimėjimo prie Edevagel (Medelvagen) jis neleido nužudyti belaisvių, kaip to norėjo vokiečių ordino viršininkas ir riteriai, dovanojo visiems gyvybę, tik juos apkrikštijo. Antrąsyk Jonas Lucemburgietis ėjo į Lietuvą 1337 m. su savo sūnumi Karoliu; trečią kartą 1345 m. su Vengrų karalium Liudviku, bet bemaž nieko ten nelaimėjo.

Jono Lucemburgiečio sūnus *Karolis IV*, Pragos universiteto įsteigėjas (1348), irgi turėdavo santykių su lietuviais; jis pakvietė Algirdą į Vratislavą, norėdamas jį pakrikštyti, bet Algirdas su tuo nesutiko ir neatvyko.

Nuo Karolio IV laikų prasideda lietuvių čekų kultūriniai santykiai. XIV amžiuje Pragoje buvo vienintelis universitetas vidurinėj Europoj; jį lankydavo ir lietuviai, ir todėl jie tapo čekų kultūros platintojais Lietuvoj.

Karolio viešpatavimo laikais, 1365 m., Kestučio sūnus (Vytauto brolis) *Butautas* prieš savo tėvo norą paliko Lietuvą ir Karaliaučiuje apsikrikštijo. Dalyvavęs viename kryžiuočių žygy į Lietuvą, jis vyksta pas Karolį į Pragę ir tenai pasilieka jo svečiu iki mirties. 1381 m. jo pavyzdžiu pasekė ir jo sūnus Vaidotas. Butautą dažnai randame Karolio IV palydovų tarpe, kai pastarasis keliavo po Italiją ir Vokietiją. Jis mirė Pragoj 1413 metais, ten pat buvo ir palaidotas šv. Tomo bažnyčioj po marmuro lenta.

Lietuvių čekų santykiai pagyvėjo ir pasidarė draugiški labiau siai Karolio IV sūnui *Vaclovui viešpataujant (1378—1419)* ir jam mirus, vadinasi — Vytauto Didžiojo laikais. Tie santykiai pasireiškė kultūros srityje, karo lauke, religijos ir politikos gyvenime.

Anais laikais Lietuva buvo apkrikštyta, bet visur buvo jaučiamas kunigų nepriteklis. Tai kliūčiai įveikti Jogailos žmona, karalienė Jadvyga, 1397 m. prie Pragos universiteto įsteigė *lietuvių konviktą*. Karalienės Jadvygos valios vykdytojai buvo Jonas Huso draugai — Jonas Štieknas ir turtingas pirklys Križ (Betliejaus koplyčios įsteigėjas, kur buvo pamokslininku Jonas Husas). Karalienė Jadvyga nesulaukė savo sumanymo kūnėjant, — ji mirė 1397 m. Konviktas buvo įsteigtas tik vėliau. Jo įsteigimo raštas parašytas tik 1411 m. balandžio 29 dieną¹⁾. Konviktui įsisteigus, jo prižiūrėtoju, kaip Betliejaus koplyčios pamokslininkas, buvo Jonas Husas. Taigi studentai, būsimieji kunigai, buvo ten aulėjami husitų dvasioje, ir todėl jie tapo ne tik čekų kultūros, bet ir husitizmo platintojais. Deja, trūkstant šaltinių, sunku pasakyti, kiek lietuviu ten studijavo.

Lietuvių čekų draugiškumas pasirodė garsiajame mūšyje ties Eglėkalniu (Žalgiriu) 1410 metais. Tame mūšyje dalyvavo daug čekų; jie padėjo lietuviams nugalėti vokiečių ordiną, tad ir sustabdyti jo veržimąsi į Rytus. Čekams tame mūšyje, kitų tarpe, vadovavo garsus karžygys *Jonas Žižka*. Be Žižkos, reikia priminti dar kitą garsų čekų karžygį — *Joną Sokol'ą iš Lamberko*; jis samdė kareivius lietuviams ir lenkams padėti.²⁾ Čekai, pietiniai Lenkų

¹⁾ Žr. priedą 1 Nr. nuorašas yra Čekų Muziejaus archyve Pragoj.

²⁾ *Cod. Viř.* 208.

kaimynai, kovojo Lenkų kariuomenėj, vadinas kairėj pusėj. 50-tyse lenkų batalijonų čekų buvo ketvirtasis. Kadangi Jonas Sokolas sergėjo karalių, jį pavadavo kiti karžygiai, kaip antai: *Vilius Kostka iš Postupicų, Čojdran iš Javoro, Rakovec iš Rakovo*; jie kovojo po baltąją šv. Jurgio vėliava su raudonu kryžium. 49 bataljonas Lenkų kariuomenės užpakalyje irgi buvo čekų žmonių, kurių vadas buvo Helmas. Daug čekų buvo taip pat 50-tajame, 13 tajame batalijone ir kitose kariuomenės dalyse. Pav., antram bataljonui, be lenkų riterių, vadovavo *Zygmantas Pykna iš Lichtemberko prie Chocnio*¹⁾. Cekų kareiviai, turėdami daug karo patyrimo, padėjo tvarkyti Lenkų kariuomenę, kaip Dlugošas sako—*exercitum regere, ordines ducere, loca apta pro locando exercitu eligere*.

Po Eglėkalnio mūšio čekai dar toliau kovojo lietuvių ir lenkų pusėj, padėjo užimti Marijenburgo bei Rodzino pilį; pastaroji buvo palikta čekų sargybai, kuriai vadovavo Jonas Sokolas iš Lamberko ir Jonas Žizka.

Čekijoj žmonės labai džiūgavo dėl Lietuvių Lenkų laimėjimo ties Eglėkalniu (Žalgiriu). Šį džiaugsmą visos tautos vardu išreiškė Jonas Husas savo laiške karaliui Jogailai (1410 m. gruodžio mėn.²⁾

Lietuviai ir lenkai anais laikais turėjo vieną bendrą priešą — vokiečių riterių ordiną, kurį palaikė Vokiečių imperatorius Zigmantas. Čekai laikėsi sutartinai su lietuviais ir lenkais prieš vokiečius. Zigmantas dėl to buvo labai nepatenkintas. Jis jau 1411 m. rašė savo broliui Vaclovui į Čekiją, kad jis atšauktų visus čekų kareivius iš Lenkijos; bet šis to nepadarė. 1414 m. kilus naujam karui su riterių ordinu, čekai vėl kovojo lietuvių lenkų eilėse. Jiems vadovavo Vilius Kostka iš Postupicų ir Joštas iš Želčų (Eglėkalnio mūšio dalyviai)³⁾. Keletas jų pateko į vokiečių nelaisvę; Vytautas 1415 m. spalio mėn. prašė kryžiuočių meisterį, kad šis paleistų čekų belaisvius⁴⁾.

2. Jonas Husas.

Lietuvių čekų draugiškus santykius ypač sustiprino husitų judėjimas, kuris privedė prie religinių ir politinių santykių. Husitų

¹⁾ Goll, *Čechy a Prusy* 119—120.

²⁾ *Codex ep. saec XV*. III t., 500 p.; *Nedoma, Vestnik Královské české společnosti nauk* r. 1891, 42 p.

³⁾ *Račynski, Cod. dipl. Lit.*, 170 p.; *Perwolf, Čechové a Polaci v XV a XVI století „Osveta“* 1874, 763 p.; *Cod. Vit.* 290, 293.

⁴⁾ *Cod. Vit.* 330.

judėjimas vardą gavo nuo Pragos universiteto meisterio Jono Huso.

Jonas Husas gimė apie 1369 metus. Mokslą ėjo ir baigė Pragos universitete. 1396 m. gavo magistro laipsnį, o 1401 m. buvo išventintas kunigu ir liko pamokslininku garsioj Betliejaus koplyčioj. Pragos arkivyskupas paskyrė jį ir sinodo pamokslininku kunigų susirinkimuose, kur jis dažnai puolė kunigų nuodėmes. Dėl to turėjo nemaža priešių. Be kunigo pareigų, J. Husas ėjo ir profesoriaus pareigas, ir dėl to 1401 m. buvo išrinktas fakulteto dekanu, o kitais metais — universiteto rektorium.

Anais laikais ėjo dideli ginčiai universitetuose tarp nominalistų ir realistų. Nominalizmą labiausiai gynė Paryžiaus universitetas, o realizmą — Oksfordo ir Pragos universitetai. Tad Husas irgi buvo realizmo šalininkas. Oksforde ir Pragoj, dėl realizmo, buvo ir Viklefo šalininkų. Ir Husas gynė keletą Viklefo straipsnių, kurie buvo teologų pasmerkti. Tuo pasinaudojo jo priešai ir apskundė jį arkivyskupui Zbynekui, jog jis esąs Viklefo šalininkas. Todėl nuo 1407 m. arkivyskupas Huso nebeskyrė daugiau sinodo pamokslininku.

Tuo metu Rymo bažnyčia skilo: du papos kovojo viens su antru (Gregorius XII ir Benediktas XIII); be to, visur buvo žymu dorovės susmukimas. Krikščionių pasaulis dėl to nemaža buvo pasipiktinęs, ir mokyti vyrai reikalavo visuotinio bažnyčios seimo sušaukimo, kuris reformuotų bažnyčią. Tuo tikslu Pizoj buvo sušauktas bažnyčios seimas. Karalius Vaclovas su tuo sutiko, bet savo sutikimo negalėjo skelbti dėl arkivyskupo pasipriešinimo; taigi jam reikėjo gauti universiteto sutikimą. Bet universitetas pats buvo suskilęs: čekų profesoriai pritarė bažnyčios reformai, o vokiečiai jai priešinosi. Kadangi vokiečiai Pragos universitete turėjo tris balsus, o čekai tik vieną, vokiečiai nusvėrė. Vaclovas, supykęs dėl svetimšalių vokiečių pasipriešinimo, 1409 m. sausio 18 dienos Kutnos Horos dekretu patenkino čekų norą, suteikdamas jiems tris balsus, o svetimšaliams tik vieną. Kad taip atsitiko, tai buvo Jono Huso ir jo draugo Jeronimo Pragiškio nuopelnas. Naujuoju statutu pirmuoju rektorium buvo išrinktas Jonas Husas (1409 m.).

Vokiečiams išėjus iš Pragos, arkivyskupas Zbynek jautėsi silpnesnis, kai karalius pasisakė laikysiąs neutraliai prieš papą Gregorių. Arkivyskupas manė, kad Čekija dėl Huso įtakos laikos neutraliteto prieš papą, ir todėl jį ekskomunikavo. Šita eksko-

munikacija buvo neteisinga, nes tokio neutraliteto laikės ir Prancūzų karalius, Paryžiaus universitetas, dvi kardinolų kolegijos ir bažnyčios seimas Pizoj. Bažnyčios seimas pateisino Huso elgesį, pašalino papą Gregorių XII ir Benediktą XIII ir išrinko naują papą — Aleksandrą V. Paskui pats arkivyskupas Zbynek turėjo sekti Huso pavyzdžiu, atsisakyti nuo papos Gregoriaus ir priimti papą Aleksandrą.

Arkivyskupas Zbynek ir po to kovojo su Husu ir stengėsi jį pašalinti. Todėl uždraudė jam sakyti pamokslus ir šv. Sostui apskundė jį esant eretiką. Husas buvo kviečiamas į Rymą atsakyti į kaltinimus, bet karalius Vaclovas tam pasipriešino ir privertė arkivyskupą Zbyneką susitaikinti su Husu, kad Čekijos neįtartinėtų eretikyste. Bet arkivyskupas neišlaikė savo žodžio, ir iš Čekijos pabėgo pas karalių Zigmantą pagalbos ieškoti. Tačiau mirė kelionėje Bratislavoje 1411 m. rugsėjo 20 d. Taigi Huso kova su arkivyskupu pasibaigė Huso laimėjimu; tačiau neilg-trukus jis susikivirčio su pačiu papą.

Pizos bažnyčios seimas bažnyčios suskilimo nesustabdė. Vietoj dviejų papų dabar atsirado net trys, nes du atstatytieji papos pasiliko savo vietose. Naujajam papai Aleksandriui V mirus, jo vietą užėmė Jonas XXIII. Šis 1412 m. paskelbė kryžiaus karą Ladislovui, Neapolio karaliui, suteikdamas atlaidus visiems, kurie prisidės prie to karo. Tiesa, teorijoje buvo reikalaujama išpažinties, bet praktikoje reikalaujama pinigų. Prieš tai pakėlė savo balsą Jonas Husas. 1412 m. birželio 7 dieną paskelbė disputą dėl papos bulės. Už pasipriešinimą Ryme buvo apkaltintas ir papos iškeiktas. Kadangi Pragoj jo gyvybė nebuvo saugojama, jis turėjo palikti Pragą ir išvykti darbuotis į provinciją. Ten sakė pamokslus ir parašė nemaža religinių knygų. Savo raštais jis tapo čekų literatūrinės kalbos sukūrėju.

Karalius Zigmantas, tapęs Rymo imperatorium, perspėjo papą Joną XXIII, kad sušauktų visuotinį bažnyčios seimą į Konstanciją. Jonas Husas jautėsi esąs ištikimas bažnyčios sūnus ir laiką tikro tikėjimo. Todėl ruošėsi vykti į seimą norėdamas, kad ten pateisintų jo veikimą. Imperatorius Zigmantas davė jam gleitą (saugojamąjį laišką), kad laisvai galėtų vykti ten ir atgal. Husas buvo įsitikinęs esąs nekaltas; todėl prašė arkivyskupą ir Pragos inkvizitorių Nikolajų, kad duotų jam tikrojo tikėjimo (ortodoksijos) liudijimą; šis jį jam ir davė. Taigi Husas, nieko blogo nelaukdamas, išvyko į Konstancijos seimą; turėjo viltį, kad jam

pasiseks įtikinti seimą, jog jis (Husas) esąs nekaltas. 1414 m. spalio mėn. 11 d. išvyko į Konstanciją, ir lapkričio mėn. 3 dieną jau buvo tenai.

Pirmomis dienomis Husas galėjo veikti laisvai Konstancijoje. Bet po to papos noras atkreipti bažnyčios seimo dėmesį nuo bažnyčios vienybės į kitą dalyką ir kaikurių kardinolų pastangos padarė tai, kad lapkričio 28 d. Husas buvo suimtas ir pasodintas į kalėjimą. Ten susirgo; be to, buvo varginamas dažnais tardymais. Karalius Zigmantas, atvykęs į Konstanciją, norėjo išlaikyti savo Husui duotąjį žodį ir jį paleisti, bet seimas tam griežtai pasipriešino. Zigmantas tada nusileido ir paliko Husą kalėjime net ir papai pabėgus (1415 m. kovo 20 d.).

Husas, laukdamas, kad jam bus leista apginti savo nusistatymą ir elgesį, labai apsigalėjo. Iš jo raštų buvo išrinkti 45 straipsniai, kuriuose, esą, jis skelbęs klaidingą metodą, ir reikalauta, kad juos atšauktų. Husas to padaryti negalėjo, nes daugelis tų straipsnių buvo klaidingai išrašyti; Husui primetama tokia erezija, kuriuos jis neskelbė; pats seimas turėjo išbraukti keletą tų straipsnių, nes jie buvo neteisingi. Kai dėl tų straipsnių, kuriuos Husas skelbė, jis žadėjo atšaukti tik tada, kai jam iš šv. Rašto bus įrodyta, jog jis klystąs. Seimas jam to neįrodė, bet, kaip nepaklusnų eretiką, pėsmerkė mirti. Husas buvo sudegintas ant laužo 1415 m. liepos 6 dieną, o jo pelenai suberti į Reino upę.

Dar iki šios dienos eina ginčai dėl to, ar Husas buvo eretikas ar ne. Žiūrint dabartinio Rymo kat. bažnyčios mokslo, galima jį pavadinti eretiku. Bet tokiu būdu galima ir patį Konstancijos seimą kaltinti erezija, nes jis atmetė papos neklaidingumą, laikydamas jį erezija, pasisakė esąs aukštesnis už papą ir galįs jį pašalinti; tai jis ir padarė¹⁾. Husą galima teisti tik pagal o laikų bažnyčios mokslą. Bet prieš tą mokslą jis nenorėjo kovoti. Jam rūpėjo tik krikščioniškas gyvenimas pagal evangeliją. Jam prikaišiota daug klaidingų mokslų, kurių jis niekada neskelbė, pav. mokslo apie remanenciją (kad po konsekracijos hostijoj pasilieka duona); Husas prieš tai griežtai protestavo sakydamas: „Non tenei nec teneo.“ Sakoma, kad jis buvo nuteistas už jo bažnyčios mokslą. Bet reikia priminti, kad jo laikais bažnyčios mokslas nebuvo dar tvirtai nusistojęs. Husas skelbė universalinės bažnyčios mokslą, kuri esanti Kristaus kūnas, Kris-

¹⁾ *Stejskal, Les procès de Jean Hus* 108, 120, 165.

tus esąs jos galva; jai priklausą visų amžių išrinktieji. Bet tai yra ne jo, bet šv. Augustino mokslas; Huso teisėjas Ailly lygiai taip pat išreiškė bažnyčios savoką¹⁾. Kad Husas priešinosi papai, anais laikais čia irgi nebuvo nieko nepaprasta; ir pats bažnyčios seimas jam priešinosi ir jį pašalino; patys papos ėjo vienas prieš kitą. Taigi Konstancijoj nebuvo teisama iš vienodų taisyklių. Tai paabrėžė ir pats Huso teisėjas Gerson, kuris pasakė, kad jei Husas būtų turėjęs gynėją, jo nebūtų buvę galima apkaltinti erezija²⁾, ir pridėjo, kad savo tikėjimo teisėjais geriau norėtų turėti žydus arba pagonis, negu bažnyčios seimo narius.

Husas nenorėjo skelbti jokio naujo, su bažnyčia nesutinkančio mokslo. Norėdamas pašalinti trūkumus bažnyčios gyvenime, jis smarkiai kritikavo tuos trūkumus ir dvasininkų gyvenime. Tokiu būdu daugeliui jis buvo nemielas. O anais laikais pašalinti nepatinkantį žmogų buvo lengva, apkaltinus jį erezija. Husas buvo įsitikinęs savo teisingumu, ir dėl jo pasiryžęs buvo mirti; tai nustebino net jo priešus (Aeneas Sylvius: Historia Boh. c. 36). Tuo jis patvirtino savo obalsį, kurį jis paliko savo tautai: „Taigi, ištikimasis krikščionie, ieškok teisybės, klausyk teisybės, mokykis teisybės, mylėk teisybę, laikykis teisybės ir gink teisybę iki mirties“.

Tolimesniems įvykiams suprasti reikėjo čia aprašyti Huso veikimą ir jo nuteisimą. Visa čekų tauta „palaikė Huso pusę, buvo įsitikinusi Huso nekaltumu, protestavo prieš neteisingą Huso pasmerkimą. Kadangi karalius Zigmantas sutiko Husą pasmerkti, nors pirmiau jam buvo davęs savo saugojamąjį laišką, čekų tauta nusigrežė nuo Zigmanto, kuris po brolio Vaclovo mirties (1419) turėjo užimti Čekų sostą, ir į jo vietą pakvietė Vytautą Didįjį. Tokiu būdu Huso veikimas ir mirtis Lietuvą ir Čekiją suvedė į glaudžius santykius.

Huso laikais randame daug čekų Lietuvoje; tai buvo kunigai, kareiviai ir mokslininkai. Čekai turėjo inteligentų perteklių. Taigi šitie ėjo į kitus kraštus, jų tarpe į Lenkiją ir Lietuvą. 1397—9 metais Vilniaus kanauninkų tarpe minimas ir vienas čekas — Johannes Bohemus³⁾. 1418 metais Vytauto dvare gyvena

¹⁾ Ibid. 142.

²⁾ „Si Hus habuisset advocatum, nunquam fuisset convictus“ Gerson, op. V. 444 B.

³⁾ Janulaitis, Enėjas Silvious Piccolomini bei Jeronimas Pragiškis, 37 p. — Bidlo, Čėsti emigranti Č. Č. M. 1895, 237 p.

čekų riteris Mikuláš, kuris viešai skelbė, kad Husas buvęs ne-teisingai nuteistas. ¹⁾

Iš čekų, kurie lankėsi Lietuvoj, reikia priminti ypač du Pra-gos Jeronimu: vienas jų buvo vienuolis, Huso priešas, o ki-tas — meisteris, Huso draugas. Kol pastarasis iškilęs išgarsėjo savo tautos atminime, pirmasis liko visiškai užmirštas; daugiau apie šį žinojo užsienis, negu jo tėvynė. Čekijoje, jei kas mini Jeronimą Pragiškį, tai turi galvoj Huso draugą.

Abudu Jeronimai turi daug bendrybių, bet ir daug skirtumų: abu žymūs mokslininkai ir kalbėtojai, abu susipratę čekai, abu kovoja dėl bažnyčios atnaujinimo; bet dėl šito sumanymo vienas susiduria su bažnyčios vyresnybe, ir miršta svetur ant laužo, kitas pasilieka ortodoksijos ribose, bet irgi miršta svetur, savo tėvynės užmirštas. Abu Jeronimai savo laikais garsėjo vi-soj Europoj. Dabar vienas jų, Huso draugas, yra gyvas tautos atminime, o antrąjį nuo visiško užmiršimo apsaugojo didžiausias anų laikų čekų priešas Enėjas Silvijus. ²⁾

3. Jeronimas Pragiškis vienuolis.

Jeronimas Pragiškis, vienuolis lietuvių visuomenei jau yra ži-nomas. Apie jį parašė įdomų darbą prof. Aug. Janulaitis. To-dėl jį čia tik trumpai tepriminsim.

Jis gimė maždaug tuo metu, kaip ir Jonas Husas, vadinasi, maždaug 1369 metais. Kitaip jis vadinamas Jonu Silvanu. Jis studijavo kartu su Jonu Husu Pragos universitete, gavo teologijos bei kanonų teisės daktaro laipsnį ir tapo teologijos profesorium tame pačiame universitete. Būdamas profesorium, įstojo į pre-monstratėnų ordiną Strachove. Vėliau randame jį Krokuvoj, kur jis yra Jogailos pamokslininkas ir nuodėmklausis. Iš ten, Jogailos siunčiamas, keliavo į Lietuvą prie Vytauto krikščionybės platinti. Ten išbuvo trejus metus. ³⁾ Jis dirbo tokiose vietose, kur dar gyveno stabmeldžių; jų daugiau buvo Žemaičiuose. Bet jo griež-tumas sukėlė liaudies pasipriešinimą. Todėl Vytautas turėjo jį gražinti atgal Jogailai. Jogaila paskyrė jį naujojo premonstra-tėnų vienuolyno abatu Naujajam Šonce (1410 — 1413 m.). Iš ten jis perėjo į Camaldolio vienuolyną Italijoje. Kaip vienuo-lyne iš vienuolių reikalavo skaistaus, pamaldaus gyvenimo, taip

¹⁾ Dorpato vyskupo laiškas Vytautui; *Cod. Vit.* 382 p., *Caro, Geschichte Po-lens* III, 511.

²⁾ *Bidlo*, Čėšti emigrantai.... Č. Č. M. 1895, 243 p.

³⁾ *Bidlo* ir Novotný nuomone — 1395 — 7, Janulaičio nuomone — 1406 — 8

ir bažnyčios seimuose Sienoj bei Bazely jis puolė kunigų gyvenimą. Jis tenai kovojo ir su husitais, kurių neapkentė. Bazely jis susitiko su Enėju Silviju, kuriam papasakojo apie Lietuvą. Griežtai buvo nusistatęs ir prieš pravoslavų kunigus. Mirė visai pamirštas Venecijoje 1440 metais.

4. Meisteris Jeronimas Pragiškis.

Meisteris Jeronimas Pragiškis gimė Pragoj keletą metų vėliau kaip Husas. Studijas baigė Pragoj, gavęs bakalauro laipsnį 1398 m. Po to iškeliavo į Oksfordą, kur susipažino su Viklefo mokslu ir tapo jo šalininku. Tai pasuko į naujas vėžes visą jo gyvenimą. 1401 m. grįžo atgal į Pragę, parsigabeno su savim ir Viklefo teologinius raštus. Netrukus po to iškeliavo į Jeruzalę Šv. Žemės aplankyti, kaip buvo padaręs ir Jeronimas vienuolis. 1403 m. jį matome Paryžiuje, kur tapo profesorium; bet, būdamas Viklefo šalininkas, turėjo iš ten pasitraukti, ir 1405 m. perėjo į Heidelbergo universitetą. Bet ir ten negalėjo ilgai išbūti. Heidelburgo universitete vyravo nominalizmas, todėl Jeronimas, būdamas realizmo gynėjas, turėjo palikti universitetą. 1406 m. buvo priimtas Kelno universiteto profesorium, o 1407 m. Pragos. Čia įgarsėjo Viklefo mokslą gindamas. Jo įtakoje Pragoje įsivyravo Viklefo srovė su realizmu. Jo nuopelnas buvo ir tas, kad karalius Vaclovas 1409 m. išleido Kutnoj Horoj dekretą, kuriuo svetimšaliai (vokiečiai) vietoj 3 balsų universitete teturi tik 1 balsą, o čekai — 3 balsus. Tada vokiečiai, nepatenkinti, pasitraukė iš Pragos ir įkūrė Leipcigo universitetą. Nuo to laiko jie dar labiau neapkentė čekų, ypač Huso ir Jeronimo, kurie jiems atrodė didžiausi vokiečių priešai. Vokiečių neapykanta irgi buvo viena priežasčių to, kad Konstancijoje taip griežtai buvo pasielgta su Husu ir Jeronimu ir jie, čekų tautos atstovai, buvo nuteisti mirti.

1410 m. Jeronimas yra Vengrijoje. Kovo mėn. 20 d. Budoje dideliame susirinkime, kur dalyvavo karalius Zigmantas ir vyskupai, jis pasakė kalbą pagal žodžius „Mandatum novum do vobis“, kurioje gynė kaikiuriuos Viklefo sakinius ir puolė dvasininkų gyvenimą. Tuo jis sukėlė karaliaus ir dvasininkų nepasitenkinimą, buvo suimtas, bet po dviejų savaičių vėl paleistas.

Iš Vengrijos jis keliavo į Vieną. Bet vos spėjo atvykti į Vieną — tuoj buvo suimtas ir tardomas dėl erezijos. To priežastis buvo ir ta, kad vokiečiai jo neapkentė ir čia norėjo jam atkeršyti. Kadangi Viena priklausė Pasavo vyskupijai, Jeronimo tardytoju

buvo tos vyskupijos oficijalas Andr. Grillemberk'as. Pragos universitetas, sužinojęs apie tai, kas atsitiko Jeronimui, užstojo jį: parašė laišką (1410 m. rugs. mėn. 3 d.) Vienos miesto tarybos nariams, prašydamas apsaugoti jo įžymų narį, kurį iš neapykantos puolė kaikurie meisteriai ir studentai¹⁾. Panašus laiškas buvo pasiųstas Vienos universitetui ir Grillemberkui. Jeronimas, nelaukdamas savo proceso galo, iš Vienos pabėgo. Tada Grillemberkas jį iškeikė ir apie tai pranešė rugs. mėn. 30 d. Pragos arkivyskupui Zbynekui²⁾, kuris tą iškeikimą patvirtino; taip padarė ir Krokuvos vyskupas. Bet tas iškeikimas didelės reikšmės neturėjo. Čekijoje Jeronimas jautės saugiai. Kai 1412 m. Čekijoje buvo pardavinėjami atlatidai, Jeronimas su Husu taip pat griežtai stojo prieš jų pardavinėjimą. Kai Husas dėl savo veikimo buvo iškeiktas ir 1412 m. lapkričio mėn. turėjo palikti Pragą, Jeronimo tada, rodos, nebebuvo Pragoje, — jis iškeliavo į Lenkiją ir Lietuvą, kur buvo pakviestas Vytauto Didžiojo³⁾.

Vytauto valdiniai priklausė Rymo katalikų ir provoslavų bažnyčioms. Jo planas, rodos, buvo sujungti šias dvi bažnyčias į vieną. Tuo reikalu norėjo pasitarti su Jeronimu.

Jeronimas 1413 m. pradžioje sustojo Krokuvoj, kur sukėlė nemažą sujudimą liaudies ir kunigų tarpe. Todėl buvo pakviestas pas Krokuvos vyskupą ir tardomas dalyvaujant papos nuncijui ir daugeliui daktarų bei meisterių; klausinėjo, ar jis nesilaikęs Viklefo mokslo. Jis čia neprisipažino ir pasakė, kad laiką tikro katalikų tikėjimo. Vis dėlto vyskupas jam patarė grįžti atgal į savo tėvynę ir ten darbuotis, nes Lenkų žemė nesanti paruošta tokiai sėklai, kokią jis sėjas, ir paprasta Lenkų liaudis nesuprasianti tokio didelio filosofo mokslo; dar mažiau pasisiekimo turėsiąs Lietuvių ir Rusų žemėse. Taip rašo apie jį į Pragą Krokuvos vyskupas ir perspėja, kad gerai sektų jo veikimą⁴⁾.

¹⁾ Palacký, Documenta 408.

²⁾ Palacký, Documenta 41.7

³⁾ Palacký, Dejiny národu českého, III t., 169 p.; Tomek, Dejepis mesta Prahy, III t., 543 p.; Bartoš, Pamati M. Jeronyma Pražského „Lumir“ 1916, 7 Nr., 298 p.; Novotný, M. Jeronym Pražský, „Naše doba“ 1916, 644 p.

⁴⁾ Krokuvos vyskupas Albrechtas 1413 m. balandžio mėn. 2 d. rašo apie jį į Pragą: „Venit huc personaliter, et prima die barbatus apparuit, secunda vero imberbis stolatus, tunica rubra et caputio foderato, pellibus griseis, se gloriosum ostendebat, coram ipso rege, regina, principum, baronum ac procerum frequentia. Qui tamen licet his paucis diebus moraretur, majores in clero et populo fecit commotiones. quam fuere factae a memoria hominum in dioecesi ista etc.—Terra nostra ad semen suum videtur esse arida capiendum et fructum afferendum, eo quod simplex plebicula tanti philosophi dogmata comprehendere non valet, et multo minus terrae Lituanorum et Russiae etc. — Palacký, Documenta 596.

Apie Jeronimo veikimą Krokuvoj sužinojo ir Vienoje. Jonas Siewart'as, teologijos profesorius, parašė apie tai Zagrebo vyskupui ir kapitulai ir perspėjo juos dėl kroatų klierikų, kurie, grįždami iš Pragos, Vienoje pasirodė esą Viklefo šalininkai. Be to, rašė apie Pragos meisterius ir studentus, laikydamas juos eretikais ¹⁾. Kai apie tai sužinojo Pragoj, universiteto rektorius M. Malenic 1413 m. liepos mėn. 8 d. parašė laišką Vienos universitetui, skųsdamasis Vienos meisterių daroma Pragos meisteriams skriauda, nes šių kaikurie buvo įmesti į kalėjimą. Dabar kažkoks M. Siewart'as parašęs M. Jeronimą erezijas platinant. Tas viskas esąs melas, ir jei tai nebūsią atitaisyta, Pragos universitetas kreipsiysis į patį Austrijos kunigaikštį ²⁾.

Sujaudintas Husas irgi užstojo savo draugą ir parašė Siewartui laišką, kuriame jį vadina „non professor sacrae theologiae, sed informationis nequitiae“ ³⁾.

Jeronimas neklausė Krokuvos vyskupo patarimo grįžti į savo tėvynę, bet keliavo toliau į Lietuvą pas Vytautą, kur pasiliko ilgesnį laiką. Pirma jis buvo Vilniuje, iš kur Vytauto palydovu atvyko į Vitebską ir Pskovą; po to vėl grįžo į Vilnių. Gaila, apie šią kelionę maža teturime žinių, ypač apie jos vaisius ⁴⁾.

Žinome tik tiek, kad, tarp kitko, jis buvo paklaustas, ar tie, kurie iš rusų bažnyčios pereina į Rymo katalikų bažnyčią, turį iš naujo krikštytis. Jeronimas atmetė krikšto pakartojimą ir patarė žmones tik pamokyti apie tą bažnyčią, į kurią pereina. Jo kelionė nebuvo lengva, nes visur, kur nuvykdavo, būdavo paskleista žinia jį esant eretiką. Todėl netrukus Krokuvoj jį ėmė tardyti. Vitebske ir Pskove kat. dvasininkai pyko ant jo, kam viešai paskelbęs pravoslavus esant gerais krikščionimis, lankęs jų bažnyčias ir dalyvavęs jų pamaldose. Vitebske atvykstantį Vytautą sutiko katalikų ir pravoslavų procesijos. Jeronimas tada viešai prisidėjo prie pravoslavų procesijos ir garbino jų ikonius bei paveikslus. Ir paskui dalyvavo pravoslavų pamaldose, norėdamas geriau pažinti pravoslavų bažnyčią. Bet jo pasieligimas buvo kitaip aiškinamas, ir sukėlė papiktinimą

¹⁾ J. Putna, Mistr Jeronym Pražský, 12 p.

²⁾ Palacký, Documenta 512.

³⁾ Palacký, Documenta 26.

⁴⁾ Hardt IV, 694, 677-79 etc. VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS

katalikų dvasininkų tarpe. Jį įtarė norint ir Vytautą atkalbėti nuo katalikų tikėjimo. Paskui jam prikašėjo, kam pradėjęs auginti ilgą barzdą, kaip rusų kunigai. Jeronimas vėl tardomas ir raginamas Vilniaus vyskupo, bet jis vėl pabrėžia, kad pravoslavai esą geri krikščionys.

Taigi Jeronimas, Huso draugas, buvo visiškai kitokio charakterio žmogus, negu Jeronimas vienuolis. Šis buvo fanatikas, neapkentė visų nekatalikų, pravoslavų nepripažino gerais krikščionimis. Jeronimas, Huso draugas, buvo tolerantiškas religijoj, draugavo su pravoslavais ir pripažino juos gerais krikščionimis. Toks tolerantiškas buvo ir Vytautas. Galima sakyti, kad Jeronimo atsilankymas pas Vytautą nepaliko be įtakos Vytautui. Galbūt ir tai buvo viena priežasčių to, kad Vytautas sutiko būti čekų husitų karaliu, ko Jogaila, neperšnekamas katalikas, nenorėjo padaryti.

Spėjama Jeronimą iš Lietuvos iškeliavus į Angliją. Galimas dalykas, kad ten buvo nusiųstas Vytauto, kuriam svarbu buvo žinoti, ar naujame kare su ordinu naujasis karalius Henrikas V remis vokiečius, kaip darė jo tėvas, ar už pasveikinimą pakeis savo nusistatymą ir palaikys lietuvių bei lenkų pusę¹⁾.

1414 m. Jeronimas grįžo į Pragą ir patarė Husui keliauti į Konstanciją ir pasiaiškinti bažnyčios seime. Jei jam blogai seksiąsis, paskui jį ir jis atvyksiąs. Husas taip ir padarė, bet prašė Jeronimą joku būdu nevažiuoti į Konstanciją²⁾. Jeronimas vis dėlto iškeliavo paskui Husą ir atvyko į Konstanciją 1415 m. balandžio mėn. 4 d. Bet pamatęs, kad jo gyvybė nėsanti ten saugojama, iškeliavo į Čekiją. Tačiau ties Čekijos siena buvo suimtas, grandiniais apkaustytas ir atgabentas į Konstanciją gegužės mėn. 23 d. Ten buvo įmestas į kalėjimą; čia išbuvo vienerius metus. Po Huso sudeginimo (1415 m. liepos mėn. 6 d) Jeronimas, manydamas būsiąs paleistas, išsižadėjo Viklefo bei Huso ir pripažino katalikų tikėjimą. Bet jo priešai padarė viską, kad jo nepaleistų. Padavė naują skundą prieš jį; ten buvo kalbama ir apie jo veikimą Lenkijoj bei Lietuvoj. Jeronimas, matydamas neištrūksiąs, vėl pritarė Viklefo ir Huso mokslui. Taigi ir jis, įtartas eretikystė, buvo pasmerktas mirti ir sudegintas ant laužo 1416 m. gegužės mėn. 30 d.; ir jo pelenai buvo išversti į Reino upę.

¹⁾ Bartoš, Pamėti m. Jeronyma Praž. „Lumir“ 1916, 299 p.

²⁾ Palacký, Documenta 90.

5. Husitizmo pradžia.

Huso ir Jeronimo mirtis sukėlė didelį papiktinimą visoje Čekijoje. Visa čekų tauta jautėsi įžeista, nes buvo įsitikinusi, kad Husas buvo sudegintas nekaltai. Čekų bajorai, susirinkę Pragos seime, 1414 m. rugsėjo mėn. 2 d. Konstancijos bažnyčios seimui nusiuntė protestą dėl Huso sudeginimo. Protestą pasirašė 200 su viršum didikų.

Pirmiausia nepasitenkinimas Čekijoje sukosi apie vokiečių karalių Zigmantą, nes jis, nors buvo davęs garbės žodį, kad Huso gyvybė Konstancijoje būsianti saugojama, vis dėlto sutiko leisti jį sudeginti. Bet kilo nepasitenkinimas ir bažnyčia. Jam išreikšti liaudis ima Komuniją abiem pavidalais, kaip buvo senovės bažnyčioje. Huso šalininkai rinkdavosi kalnuose, kuriems davė biblinius vardus, ten atlikdavo ir pamaldas. Skaitydami šv. Raštą, jie vis labiau įsitikino, kad bažnyčioje nėra tokio gyvenimo, kaip to reikalauja šv. Raštas ir kaip tai buvo senovės krikščionių bažnyčioje. Todėl jie prisispyrę reikalavo, kad viešas gyvenimas būtų sutvarkytas evangelijos mokslo dėsniais¹⁾. Jie taip pasiaukoję kovojo už Dievo įstatymą, kad niekas negalėjo jų nugalėti. Tik maža dalis Čekijos gyventojų pasiliko ištikima bažnyčios seimui ir paskui karaliui Zigmantui. Didžiausioji tautos dalis stoji husitų pusėn. Karalius Vaclovas jiems netrukdė, o karalienė Zofija atvirai palaikė jų pusę.

Tačiau ir husitai suskilo į 2 partijas: vieną nuosaikesnę ir vieną radikalesnę. Nuosaikesnioji partija buvo *pragiečių partija*, kuri kitaip vadinama *utrakvistų*, arba *kalikstinių*, partija. Jai priklausė universitetas, bajorija ir didžiausioji dalis miestų. Ji buvo pasiryžusi tam tikromis sąlygomis derėtis su katalikų partija ir bažnyčia. Savo reikalavimus išdėjo šiuose 4 straipsniuose: 1) Čekijoje turi būti leista laisvai skelbti Dievo žodį; 2) visiems tikintiesiems krikščionims, kurie neturi mirštamų nuodėmės, Komunija turi būti teikiama abiem pavidalais pagal Išganytojo įsakymą; 3) turi būti atimti iš kunigų visi turtai, kad jie galėtų gyventi Kristaus ir apaštalų pavyzdžiu; 4) už visas mirštamas nuodėmes, ypač viešąsias, turi būti taikomas teismas ir valdžia, vistiek kieno rankose ji būtų.

¹⁾ Taigi jie norėjo būti geri krikščionys, net geresni už kitus. Todėl nepriklausomai skelbti jiems kryžiaus karų, kaip bedieviams ir stabmeldžiams.

Radikalesnė partija buvo *taboritai*, taip pavadinti nuo Tabor'o kalno, kur buvo jų stovykla. Prie jų dėjosi daugiausia liaudis. Jų vadovas buvo garsus karo vadas Jonas Žižka, kuris Eglėkalnio (Žalgirio) mūšyje kovojo lietuvių pusėje. Jis pasižymėjo tuo, kad laimėjo visus mūšius, kuriuose dalyvavo, nors buvo vienakis, o 1421 m. neteko ir antrosios akies. Taboritai buvo susiorganizavę demokratiškai, bemaž komunistiškai. Griežtai laikės šv. Rašto, todėl atmetė šokius, šventųjų garbinimą, atlaidus, ausies išpažintį ir k., kas nesutinka su šv. Raštu. Pamaldas laikydavo gimtąją čekų kalba.

Buvo dar keletas ir mažesnių partijų. 1415—1419 m. įvairios partijos dažnai susiremdavo, ypač katalikai su husitais. Papos ir karaliaus Zigmanto raginamas, karalius Vaclovas paleido Pragos miesto tarybos narius husitus ir ėmė remti katalikus. 1419 m. naujais miesto tarybos nariais paskyrė tik katalikus. Vis dėlto Pragoje įsigalėjo husitai, taboritai, kuriems vadovavo buvęs vienuolis Jonas Zelivsky. Husitų revoliucinis judėjimas plito po visą Čekiją. Tuo metu, 1415 m. rugpjūčio 19 d., mirė karalius Vaclovas. Jo mirtis tik pagreitino revoliucijos judėjimą, ir husitai paėmė valdžią į savo rankas visoj Čekijoje.

Kadangi karalius Vaclovas neturėjo vaikų, po jo mirties regentės pareigas laikinai ėjo jo našlė Zofija. Teisę į Čekų sostą turėjo Vaclovo brolis Zigmantas, Rymo ir Vengrijos karalius. Bet čekai turėjo laisvų karaliaus rinkimų teisę; Zigmantas galėjo tapti Čekijos karalium tik tada, kai jį čekai išrinktų.

Zigmantas buvo pripažintas tik katalikų partijos, kuri buvo negausi; jos tebuvo tik keletas didikų. Bet didžiausia tautos dalis, husitai, nenorėjo jo pripažinti¹⁾. Jie 1419 m. rugs. mėn. pakišo jam sąlygas, kurias priėmęs jis galėtų būti pripažintas Čekijos karalium. Tose sąlygose tarp kitko reikalauta šių dalykų: kad karalius duotų laisvę Dievo Įstatymui ir Jo žodžiui, ypač kad leistų visiems krikščionims priimti Dievo Kūną ir Kraują, kaip karalius Vaclovas buvo leidęs; kad pripažintų, kaip ir karalius Vaclovas, jog tas Dievo kraujo priėmimas yra Dievo įstatymas, ir kad niekas to straipsnio nelaikytų eretišku;

kad karalius, ponai ir arkivyskupas rašytų papai, kad Čekų karalystė dėl Dievo kraujo nebūtų niekinama, bet kad tas straipsnis būtų leistas, arba papa leistų šauktis į būsimąjį bažnyčios seimą;

¹⁾ Goll, Čechy a Prusy 141.

kad kunigai neturėtų turtų bei pasaulinių tarnybų ir neprekiautų šventais dalykais;

kad Husas ir Jeronimas niekieno nebūtų laikomi eretikais.

Svetimšaliai pasaulininkai arba dvasininkai negali turėti jokių tarnybų; ypač miestuose neleistina skirti vokiečių tokioms pareigoms, kurias gali eiti čekai. Teismuose turi būti vartojama čekų kalba.

Čekų karalystės turtus karalius gali vartoti tik krašto labui. Moteriškos paleistuvės neturi būti toleruojamos mieste.

Pamaldose čekų kalbos vartojimas neturi būti draudžiamas.¹⁾

Zigmantas husitų sąlygų nepriėmė, bet įsakė savo šalininkams ponams persekioti ir žudyti husitus, kurie priima Komunią abiem pavidalais²⁾. Kaikur pats leido juos žudyti. Todėl husitai, susirinkę 1420 m. balandžio mėn. Pragoj, prisiekdami pasižadėjo Zigmanto nepriimti karaliū ir iki kraujo lašo kovoti dėl kieliko vartojimo³⁾. Iš 1420 balandžio 20 d. susirinkimo pranešta visiems čekams, kad neklausytų Zigmanto, kuris neapkenčia čekų ir kurio jie neišrinkę karaliū. Atsišaukime paaiškinta, dėl kurių priežasčių Zigmantas negalįs būti Čekijos karaliū. Visų pirma, jis apšmeižęs čekus visų krikščionių akyse, palaikęs juos eretikais dėl to, kad jie priima Viešpaties kūną ir kraują taip, kaip įsakęs Viešpats, kaip parašyta šv. Rašte, patvirtinta šv. daktarų ir daryta senovės bažnyčioj. Jis paskelbęs jiems kryžiaus karą, laikydamas juos eretikais. Breslave liepęs sudeginti nekaltą žmogų dėl Viešpaties kraujo priėmimo. Dėl tos pat ptięžasties liepęs nužudyti kasyklose ir keletą šimtų čekų. Atskyręs nuo Čekijos tam tikrus kraštus. Prieš savo garbės žodį nekaltai leidęs sudeginti Jona Husą⁴⁾. Panašus atsišaukimas buvo išleistas tų metų lapkr. mėn 5 d., kur priminti visi Zigmanto žiaurumai skaudžiant čekus.⁵⁾

6. Pirmasis kryžiaus karas su husitais.

Zigmantas, matydamas, kad čekai husitai nenori jo priimti savo karaliū, nutarė ginklu užimti Čekų sostą. Jo prašomas papa Martynas V 1420 m. kovo mėn 1 d. paskelbė visuotinį karą

¹⁾ *Archiv Český III*, 206—208 p.; originalas Vienos Imper., bibliotekoj. 4937, Nr. 209 pl.

²⁾ *Vavrince z Brezové kronika husitska, Fontes rer. bohemicarum* 354, 357 p. *Palacký. Urk. Beiträge* I. 11 Nr., 15 p.; 17 Nr., 24 p.

³⁾ *Fontes rerum bohemicarum* 361.

⁴⁾ *Archiv Český III*, 210—212 p.

⁵⁾ *Archiv Český III*, 217—228 p.; žr. ir 1420 m. liepos mėnesio 10 d. laišką veneciečiams. *Palacký, U. B. I*, 39.

su husitais ir tam reikalui įsakė mokėti bažnytinę dešimtinę¹⁾. Zigmantas 1420 m. pavasarį Breslave ėmė rinkti didelę kariuomenę karui su husitais, iš visur²⁾ prašydamas pagalbos. Jam pavyko surinkti maždaug 100.000 kariuomenės. Su ja jis iš rytų pusės įsiveržė į Čekiją. Čekijoje Zigmanto šalininkas buvo Ulrikas iš Rosenbergo. Šiam buvo pavesta sunaikinti taboritų Taboro tvirtovę³⁾; bet jis turėjo pasitraukti sumuštas⁴⁾. Zigmantas pats su savo kariuomene stengėsi užimti Pragą. Bet husitai susijungė ir dusyk sumušė Zigmantą prie Pragos 1420 m. liepos ir rugs. mėn.; jis turėjo trauktis iš Čekijos ir nuvyko į Vengriją⁵⁾. Zigmantas, tebebūdamas dar prie Pragos, 1920 m. liepos mėn. 28 d. buvo savo šalininkų apvainikuotas Čekijos karaliaus vainiku. Bet tai daug reikšmės neturėjo, nes didžiausia tautos dalis, husitai, jo nepripažino ir ėmė ieškoti kito karaliaus.

7. Vytautas kviečiamas į Čekų sostą.

Kandidatais į Čekų sostą buvo numatyti Lietuvos didysis kunigaikštis Vytautas ir Lenkijos karalius Jogaila. Ikišiol, apskritai, buvo manoma, kad Čekų sostas ir vainikas, Jogailai nuo jo atsiskakius, buvo pasiūlytas Vytautui⁶⁾. Šis tvirtinimas yra klaidingas. Vytautas kartu su Jogaila iš pat pradžių buvo numatytas kandidatu į Čekų sostą. Kadangi Lietuva su Lenkija anais laikais buvo lyg viena valstybė, reikėjo derėtis kurtu su Vytautu ir Jogaila. Husitai derėjosi su abiem, norėdami sužinoti, kuris esąs palankesnis jų sostui užimti.

Jau 1420 m. liepos mėnesį, po mūšio prie Pragos, husitai buvo susitarę Zigmanto nepriimti karalium, ir nusiuntė pasiuntinius į Lenkiją ir Lietuvą pasiimformuoti, ar Jogaila arba Vytautas nepriimtų Čekų vainiko. Nors demokratai taboritai priešinosi monarkijai, vis dėlto su šiuo pasiuntiniu sutiko ir Žižka. Pasiuntinybės priešakyje stovėjo Hynekas iš Kolšteino (arba Waldšteino). Šis aplankė Jogailą Lenkijoje ir Vytautą Lietuvoje, pra-

¹⁾ *Palacký*, Urk. Beiträge I, 12 Nr., 17—20 p.

²⁾ *Palacký*, Urk. Beiträge I, 13, Nr., 28 p.

³⁾ *Archiv Český* I, 12, 13 14; *Palacký*, Urk. Beiträge I, 29 Nr., 32 p.

⁴⁾ *Archiv Český*, I, 14. Zigmantas pats prie Taboro nebuvo, kaip sako p. Penkauskas (Vytautas Didysis ir jo Čekijos politika Vaclovui mirus, 12 p.).

⁵⁾ Būdamas Čekijoje, jis dusyk prašė Jogailos pagalbos, *Cod. Vit.* 500; todėl Zigmantas manė, kad Jogaila remias husitus, ir prašė lenkų baronus, kad jie atitrauktų jį nuo husitų, *Lib. Canc. Stan. Ciol.* II 108 Nr. 178, p.

⁶⁾ *Tomek*, Dějepis mesta Prahy IV, 177—197 p.; *Goll*, Čechy á Prusy 145; *Penkauskas*, Vytautas Didysis 18.

nešdamas vienam ir antram husitų pasiūlymą. 1420 m. spalio mėn. jis grįžo į Pragę, ir lapkr. mėn. 1 d. vėl galėjo dalyvauti antrame husitų laimėjime kovoj su Zigmantu¹⁾.

Po šio laimėjimo husitai nutarė dar kartą siųsti pasiuntinius į Lenkiją ir Lietuvą, kad jie pasiūlytų Čekų vainiką. Pasiuntiniai atstovavo visai Čekijai: jų tarpe buvo Pragos, bajorijos atstovai ir universiteto du meisteriai, kurie turėjo ginti husitų dėsnius. Taigi pasiuntinių galėjo būti didelis būrys; vokiečių ordino šnipo pranešimu meisteriui, joje buvo 132 arklių²⁾. Pasiuntiniai iškeliavo iš Pragos Kalėdų metu, 1420 m. Jų vadas buvo vėl tas pats Hynekas iš Holšteino.

Husitų pasiuntiniai, Jogailos Lenkijoje³⁾ neradę, keliavo toliau į Lietuvą, pas Vytautą⁴⁾. Varėnoj susitiko su Jogaila ir Vytautu 1421 m. vasario 2 d.

Kad husitų pasiuntiniai turėjo derėtis kartu su Jogaila ir Vytautu, tai rodo neseniai Pragos arkivyskupijos archyve rastas dokumentas. Tame dokumente yra instrukcija pasiuntiniams, kurieėjo „pas Lenkų karalių arba pas *Didįjį kunigaikštį*“; čia nurodyta, ką jie turi sakyti „*Didžiajam kunigaikščiui*“ arba Karaliui⁵⁾. Pasiuntiniai buvo įgalioti pasiūlyti Čekų vainiką Jogailai arba Vytautui, bet su tam tikromis sąlygomis. Jie pirmiausia turi nusiskųsti Zigmanto neteisingu ir žiauriu elgesiu Čekijoje, prašyti pagalbos Čekų tautos teisėms ir Dievo įstatymui saugoti. Po to jie turi paskelbti 4 Pragos straipsnius⁶⁾; jei Karalius arba Did. kunigaikštis su savo valdiniais pažadės juos laikyti ir saugoti, tada jis kviestinas Čekijos karaliu. Taigi būsimasis husitų kalis turi priimti husitų dėsnius ir juos garsinti; be to, turi saugoti ir „kitas Dievo tiesas“, kurios paremtos šv. Raštu.

Tikslaus atsakymo į husitų pasiuntinių pasiūlymą neturime. Dugošas sako, kad Jogaila atsakęs neigiamai, o Vytautas pabrėžęs, jog jis priimsias Čekų vainiką tik Zigmanto nekęsdamas (in odium tamen Sigismundi), bet tik su ta sąlyga, jei čekai

1) *Novotný*, Kotazce polské kandidatury na český trůn. Sborník Žižkův, 103p.

2) *Cod. Vit.* 544.

3) Dugošo tvirtinimas, kad Čekų pasiuntiniai susitikę su Jogaila Volbory, yra klaidingas. Tai buvo pirmoji pasiuntinybė. Dugošas supainioja abidvi pasiuntinybes.

4) *Palacký*, U. B. I, 93.

5) Žiūr. priedą 2 Nr.

6) 1) Turi būti leista laisvai skelbti Dievo žodį; 2) visiems tikintiesiems krikščionims, kurie neturi miršamos nuodėmės, Komunija turi būti duodama abiem pavidalais, pagal Išganytojo įsakymą; 3) iš kunigų turi būti atimti jų turtai ir jie turi gyventi Kristaus bei apaštalo pavyzdžiu; 4) visos miršamos nuodėmės turi būti baudžiamos.

pažadės užsispyrę nieko bloga nemanyti apie katalikų tikėjimą; 4 straipsnių priimti ir saugoti negalįs¹⁾).

Vytautas tokio atsakymo duoti negalėjo, nes su tokiomis sąlygomis Čekijoje niekas nebūtų norėjęs jo priimti. Ir Jogaila negalėjo taip atsakyti. Jo atsakymas buvo netikslus ir negalutinis; galutinį atsakymą tedavė tik paskui. Bet iš kitos pusės reikia pripažinti, kad nei Jogaila nei Vytautas su tokiomis sąlygomis, kaip jiems buvo siūlyta, Čekų vainiko priimti negalėjo, nes tai reiškė stoti į kovą bemaž su visu pasauliu. Tačiau Vytautas, nors ir negalėjo patenkinti visų Čekų reikalavimų, neigiamai jiems neatsakė, ir derėjos su jais toliau. Jam šis pakvietimas buvo didelis laimėjimas kovojo su Zigmantu. Jis dabar galėjo atkeršyti Zigmantui, kam šis, eidamas teisėjo pareigas Breslave, Lietuvos ir vokiečių ordino ginče dėl Žemaičių, 1420 m. sausio mėn. 6 d. pripažino, kad po Vytauto mirties Žemaičiai teksią vokiečių ordinui. Pats Vytautas prisipažino, kad jis vedęs derybas su husitais „in displicenciam regis Romanorum“²⁾. Tai buvo didelis smūgis Zigmantui; jam gresė pavojus netekti Čekijos. Čekija, susijungusi su Lietuva, galėjo tapti jam labai pavojinga valstybe. Vytautas žinojo, kad jo sąjunga su husitais bus galingas ginklas prieš Zigmantą, kuriuo jis galės priversti Zigmantą pakeisti Breslavo nutarimą ir pripažinti Žemaičius Lietuvai. Savo bendravimu su čekais husitais Vytautas to ir pasiekė.

Viena dalis, husitų pasiuntinių su Hyneku iš Kolšteino priešakyje, 1421 m. birželio mėn. 10 d. iš Lietuvos grįžo į Pragę³⁾. Su ja atvyko į Pragę ir Vytauto pasiuntinys Vyšekas Račinskis su Vytauto atsakymu⁴⁾.

¹⁾ *Długosz*, IV, 271—272; *Totoraitis*, Vytautas katalikas, 29—30 p.

²⁾ *Cod. Viē*. 1068. Paskui Hyneką iš Kolšteino husitai nusiuntė į Lietuvą dar vieną pasiuntinį, bet šis atvyko tik iki Krokuvos; pragiėčiams apie tai pranešta, žiūr. priedą 3 Nr.; *Palacký*, U. B. 92.

³⁾ Didesnė dalis pasiuntinių pasiliko Lenkijoje, nes Jogaila galutinai dar neatsakė.

⁴⁾ Tuo metu pasibaigė Časlavo seimas, kuriame buvo priimti 4 straipsniai, galutinai nutarta Zigmanto nepriimti Čekų karalium ir išrinkta 20 narių valdyba kraštui valdyti. — *Vavrince z Brezove kronika Husitska, Fontes rerum bohem*, V, 486-8, *Archiv Český* III, 226—230.

Zigmantas irgi pasiuntė savo pasiuntinius į šį seimą su skunda, kad čekai nenorį pripažinti jo tėvainystės. Iš seimo jam buvo duotas atsakymas, dėl kurių priežasčių jis negalįs būti priimtas Čekijos karalium. Tos priežastys esančios šios: jis leidęs sudeginti Joną Husą ir Jeronimą Pragiškį; jis leidęs Konstancijoje čekus paskelbti eretikais, jiems paskelbti kryžiaus karą ir juos niekinti kitų krikščionių akyse ir žudyti kaip eretikus; jis pats paskelbęs jiems kryžiaus karą ir raginęs visus kunigaikščius kariauti su čekais; jis leidęs nužudyti keletą čekų dėl Viešpaties kūno priėmimo; jis sumažinęs Čekijos teritoriją, išvežęs iš Čekijos jos val-

Vytauto atsakymo mes šiandien nežinome. Raštu Vytautas neatsakė¹⁾. Jį galima įspėti tik iš pragiečių atsakymo Vytautui²⁾. Bet rodos, kad Vytauto pasiuntinys ir Hynek iš Kolšteino pasakė daugiau, negu turėjo pasakyti, daugiau, negu Vytautas pats yra pažadėjęs.

Pragiečiai savo atsakyme Vytautui 1421 m. birželio mėn. reiškia savo didelį džiaugsmą, kad Vytautas esąs pasiryžęs užstoti suspaustą čekų tautą ir priimti jų vainiką Dievo įstatymui apsaugoti, kaip ypatingas Dievo įstatymo mylėtojas ir čekų draugas. Jie viliasi, kad Vytautas priimsiąs jų 4 straipsnius, saugosiąs ir kitas Dievo tiesas, paremtas šv. Raštu; taip pat visas jų teises ir laisvę. Praneša, kad su mielu noru priimsiąs Zigmantą Kaributą jo vietininku ir norį būti jam paklusnūs iki Vytauto atvykimo.

Iš šito atsakymo matyti, kad Vytauto pasiuntinys Vyšekas Račinskis, didelis husitų draugas, kuris paskui patapo tikru husitu ir todėl žuvo³⁾, pasakė daugiau, negu jam buvo leista; todėl husitai iš Vytauto laukė daugiau, negu galėjo laukti.

Visdėlto galime įsivaizduoti, koks buvo tikrasis Vytauto atsakymas. Tai nebuvo neigiamas atsakymas; jei jis ir nežadėjo saugoti husitų 4 straipsnių, iš principo priėmė husitų pasiūlymą ir žadėjo siųsti Čekijon Zigmantą Kaributą, savo vietininką.

Su Vytautu derybos vedamos anksčiau negu buvo baigtos su Jogaila. *Taigi klaidingas yra tvirtinimas, kad Vytautui buvo pasiūlytas Čekų vainikas tik Jogailai nuo jo atsisakius.* Su Vytautu pradėta derėtis jau 1420 m. vasarą, o Jogaila galutinai

niką bei bažnyčios brangenybes, sulaužęs liaudies teises. Reikalaujama, kad tos skriaudos būtų atitaisytos. Pranešama jam, kad čekai norį laikytis 4 straipsnių ir kitų savo teisių. — *Vavrinč z Brezove kronika husitska, Fontes rerum bohém., V, 489–491, Archiv Český III, 230–232 p.*

¹⁾ Kiek vėliau, 1423 m., Vytautas neprisipažinta davęs Čekams sutikimą raštu, jog pats vyksiąs į Čekiją ir priimąs 4 straipsnius. *Palacký, U. B. I, 262 Nr., 286 p.;* žiūr. priedą 16 Nr.

²⁾ *Caro, Liber Cancellariae St. Ciolek 52 Nr., 96 p.;* žiūr. priedą 4 Nr.; sutrumpinta forma *Palacký U. B. I, 118 Nr., 121 p.* Tai galėjo būti laiško pirmoji redakcija. Ji yra tokia: „Invictissime princeps et domine, domine nobis gratiosissime! Debitam obedientiam cum omnimoda subjectione servituti. Nobilium virorum, dominorum Wysskonis Raczynsky et Hynkonis de Kolštyn Vram per magnificentiam nostram ad civitatem translegatorum legatio nobis pervenit ad imensae jocunditatis tripudium, quod ubi nulla meritorum nostrorum causa praecesserat, nulloque notitia nostrae subjectionis pervenit, sed solo ut firmiter creditur divinae benignitatis instinctu, ad linguagii nostri amplexus sit clementer V. S. Magnificentia dignata assurgere, et gubernacula regni Boemiae, omni humano adminiculo prorsus destituti, ad vota nostra acceptare etc“.

³⁾ *Novotný, K otazce polské kandidatury na český trůn. Sborník Žižkouv., 115 p.*

husitams teatsakė tik Liublino seime 1421 m. rugpjūčio mėn. 15 d. Ten buvo ir Vytautas¹⁾. Pasak Dlugošo, Jogaila atsisakęs nuo pasiūlytojo Čekų vainiko, nes Zigmantas esąs teisėtas įpėdinys. Bet jei čekai pamesią savo paklaidas, jis noris jiems padėti. Manęs, kad Zigmantas tuomet pats atsisakysiąs nuo Čekijos. Tuo atveju jis pats arba Vytautas priimsiąs Čekų vainiką. Bet jie tai padarysą tada, jei Zygmantas ir nesutiktų, jei tik Čekai pamestų savo paklaidas ir papa duotų savo sutikimą. Galima abejoti, ar Jogaila bus taip kalbėjęs. Jis galėjo atsisakyti nuo Čekų vainiko tik savo vardu, bet ne Vytauto²⁾, nes Vytautas tuomet pats derėjosi su husitais ir teigiamai jiems atsakė.

1421 m. rugpjūčio mėn. vėl buvo sušauktas Čekų seimas į Kutną Horą. Ten buvo nutarta priimti Vytautą Čekijos karaliūm ir prašyti jį, kad neatidėliodamas vyktų į Čekiją³⁾. Tuo reikalu 1421 m. rugs. mėn. buvo išsiųsti nauji pasiuntiniai⁴⁾ į Lietuvą pas Vytautą. Bet šie pasiuntiniai į Lietuvą neatvyko, nes kelyje ištiko nelaimė: Silezijoje juos suėmė Ratiboro kunigaikštis Jonušas (Zigmanto šalininkas). Čekų pasiuntinių suėmimas sukėlė didelį pasipiktinimą Lietuvoje bei Lenkijoje. Pirmąjį grasinamą laišką Ratiboro kunigaikščiui nusiuntė būsimasis Vytauto vietininkas Čekijoje Zigmantas Kaributas (1421 rugsėjo mėn. 17 d.). Jis primygtinai reikalauja, kad kunigaikštis paleistų jo mieste esančius pasiuntinius, nes nei Didysis Kunigaikštis nei Lenkų karalius jų neapleisąs⁵⁾. Dviem dienom praslinkus (rugsėjo mėn. 19 d.) Jogaila šiuo reikalu siunčia savo pasiuntinius pas Ratiboro kunigaikštį⁶⁾. Greit po to, rugs. mėn. 22 d., pats Vytautas sužinojęs Trakuose, kas atsitiko, siunčia grasinamą laišką Jonušui, griežtai reikalaujamas, kad šis paleistų husitų pasiuntinius; priešingu atveju grasi na jam karu⁷⁾. Kitą dieną ir vienas Jonušo patarėjų, Abraham Niger, rašo prikašiodamas, kam jis paklausęs „piktos valios pralotų ir kanauninkų“; jam pataria tuojau paleisti Čekų

¹⁾ *Dlugoš IV, 274—275.*

²⁾ Savo 1421 m. birž. mėn. laiške pragiciams Jogaila tvirtina, kad Vytautas esąs tos pačios nuomonės, kaip ir jis, *Caro, Liber canc. St. Ciolek II, 57 Nr., 105 p.*; bet tai nesutinka su tikrove.

³⁾ *Vavžince z Brezové kronika hus. tska. Fontes rerum boh. V, 510 p.; Goll, Čechy a Prusy, 148 p.*

⁴⁾ *Maždaug 40 žmonių, Tomek IV, 205 p.*

⁵⁾ *Palacký, U. B. I, 138 Nr., 148 p.; žr. priedą 5. Nr.*

⁶⁾ *Grunhagen, Geschichtsquellen der Hussitenkriege, 12 p.; Novotný, Sborník Žižkovo, 124 p.*

⁷⁾ *Palacký, U. B. I, 142 Nr., 152 p.; Grunhagen 12; Cod. Vid. 533; žr. priedą 6 Nr.*

pasiuntinius, nes visoje Lenkijoje ir Lietuvoje pakilęs didelis triukšmas dėl tų čekų suėmimo¹⁾; žmonės saką: ar karalius noris, arba ne, bet jei jis jų nepaleisias, jie jam atkeršysią net ir kraujo negailėdami, nes karalius noris sunaikinti jau užsimezgusią (lietuvių) ir brolių čekų vienybę; pabaigoje pažymi, kad jie išsiųsti didelių valstybinių reikalų²⁾.

Taigi dėl Čekų pasiuntinių suėmimo dalykai pasidarė visai rimti; gresė didelio karo pavojus. Vytautas per savo pasiuntinius ragino čekus, kad vestų kariuomenę iš vienos pusės kunigaikščiui išdavikui atkeršyti ir pasiuntiniams išvaduoti; jis vesiąs kariuomenę iš kitos pusės. Bet tuo tarpu kunigaikštis Jonušas atidavė pasiuntinius ir gautuosius laiškus karaliui Zigmantui³⁾. Zigmantas jau spalio mėn. 8 d. pranešė apie tai vokiečių ordino meisteriui, ragindamas jį, kad tuojau pultų Lenkiją ir Lietuvą, jei Jogaila ir Vytautas norėtų remti husitus⁴⁾. Kartu nusiuntė laiškus nuorašus ir į Rymą ir ten šv. Sostui apskundė Vytautą bei Jogailą, kad jie remia eretikus⁵⁾. Jis ir prieš Jogailą užstoja kunigaikštį Jonušą, kad jis jo nepultų⁶⁾. Bet kartu spalio mėn. 9 d. rašo breslaviečiams ir kitiems sileziečiams, kviesdamas juos į pagalbą Ratiboro kunigaikščiui; jis pats greitai laiku įsiveršias su savo kariuomene į Moraviją⁷⁾. Bet prie karo su Vytautu tada neprieita, nes Zigmantas buvo užimtas nauju kryžiaus karu su husitais Čekijoje. Jis norėjo, kad Vytautas tuo tarpu sugaištų kariaudamas su kryžiuočiais. Tačiau to nesulaukė.

1421 m. spalio mėn. 23 d. atvyko į Pragę Vytauto Didžiojo pasiuntiniai⁸⁾. Su jais grįžo ir Čekų pasiuntinų dalis, kuri dar nuo 1420 metų pabaigos buvo Lenkijoje bei Lietuvoje; keletas asmenų dar pasiliko Lietuvoje, ir grįžo į Čekiją tik 1422 m. su Zigmantu Kaributu. (*Tomek*, IV, 212; *Goll.*, Čechy a Prusy 149; *Cod. Vit.*, 539, 544). Vytauto tikslaus atsakymo ir dabar nežinom. Tik jo turinį galima įspėti iš Čekų lapkr. 12 d. atsakymo⁹⁾. Čekai iš jo

¹⁾ Nam per totam terram Polonie et omnino Litwanię rumor magnus est et strepitus a communitatibus ob captivitatem eorundem Boemorum.

²⁾ *Palacký*, U. B. I, 143 Nr. *Grunhagen*, I. c. 20 Nr.; žr. priedą 7 Nr.

³⁾ *Palacký*, *Dejiny národu českého* III 2, 124 p.

⁴⁾ *Grunhagen* I. c., 13 — 14 p.; *Palacký*, U. B. I, 143 Nr.; 153 — 154 p.; žr. *Cod. Vit.* 525

⁵⁾ *Cod. Vit.* 974 Nr., 535 p. Zigmantas ir Vytautui išreiškė savo pasigailėjimą, kam šis bičiuliuiuojąs su husitais, *Cod. Vit.* 523, 525.

⁶⁾ *Cod. Vit.* 975 Nr., 535 p. — 7) *Palacký*, U. B. I, 157 p.; *Grunhagen* I. c. 14 p.; žr. priedą 8 Nr.

⁸⁾ *Vavr. z Br. kronika husitska*, *Fontes rerum boh.* V, 516

⁹⁾ *Caro, Liber cancellariae St Ciolek*, II, *Archiv für österreichische Geschichte* LII, 54 Nr., 103 — 4 p.; žr. priedą 9 Nr.

atsakymo galėjo suprasti, kad jis su Čekų vainiku nepriima husitų 4 straipsnių; jis norėjo būti tarpininku tarp bažnyčios ir tų, kurie laikos 4 straipsnių. Derybos turi prasidėti teologų disputu dėl 4 straipsnių. Husitų meisteriai ir kunigai, susirinkę Pragoj, Karolinume, priima Vytauto pasiūlymą su tam tikromis sąlygomis. Audijencija arba disputas turi būti Vytauto žemėje, arba Čekijoje, arba Lenkijoje. Čekams turi būti garantuotas asmens saugumas ir laisvė ginti 4 straipsnius; jie nori laisvai išpažinti savo tikėjimą ir nenori pasiduoti vienašališkam sprendimui, kaip yra teisme. Jei Čekų atstovai įrodys, kad 4 straipsniai pagrįsti Kristaus evangelija ir buvo laikomi senovės bažnyčioj, tada Vytautas turi juos saugoti ir pats priimti. Jei jų priešai aiškiai įrodytų, kad tie straipsniai priešinasi Kristaus evangelijai — jie pasiryžę nuo jų atsisakyti.

Taigi husitai nenorėjo atsisakyti nuo savo dėsnių ir be sąlygos pasiduoti bažnyčiai. Bet sulyginant jų atsakymą su birželio mėn. atsakymu, matyti, kad jie jau šiek tiek nusileido. Dabar tekalba tik apie 4 straipsnius, bet ne apie „kitas tiesas“. Vytautui nereikią jų priimti tuoj, bet tik po disputo. — Tačiau disputo nebuvo, nes bažnyčia šiuo kartą su husitais disputuoti ir derėtis nenorėjo, tesutiko ji tai padaryti vėliau, Bazelio bažnyčios seime, kai bažnyčios vyresnybė pamatė, kad husitų jėga nenugalėsianti, kad turinti su jais derėtis.

1421 m. pabaigoj ir 1422 m. pradžioje Vytautas tarėsi Lietuvoj su Jogaila apie Čekų reikalą. Vytautas jau 1421 m. vasarą per Višeką Račinskį pasiūlė Čekams savo vietoj siųsti į Čekiją Zigmantą Kaributą; Čekai tą pasiūlymą priėmė su padėka. Vytautas norėjo, kad ir Jogaila su tuo sutiktų; Jogaila, atsilankęs į Lietuvą, ir sutiko. Taigi dabar buvo galima siųsti Zigmantą Kaributą į Čekiją, nes Vytautas buvo užimtas kitais reikalais Lietuvoje. Tokios buvo šį kartą Čekų bei Vytauto derybų pasėkos.

8. Antrasis kryžiaus karas su husitais.

Tuo tarpu, kai husitai derėjosi su Vytautu, jiems buvo paskelbtas naujas kryžiaus karas. Papa Martynas V jau 1921 m. balandžio mėn 13 d. paveda savo legatui Vokietijoje kardinolui Brandai organizuoti šį karą ir teikti atlaidus jo dalyviams¹⁾. Tą pačią dieną išleido paraginimus ir visiems Vokietijos luomams, kad jie

kad jis padėtų karaliui Zigmantui išnaikinti ereziją Čekijoje ir tam reikalui atsiųstų jam didelę kariuomenę; ¹⁾ o jis dabar, vietoj to, siunčia Zigmantą Kaributą čekams į pagalbą. Vytautas, norėdamas pateisinti savo elgesį, 1421 m. kovo mėn. 5 d. parašė laišką papai²⁾. Šis laiškas yra labai reikšmingas, rodo didelius Vytauto diplomatinis gabumus ir yra, taip sakant, jo Čekijos politikos programa. Jis čia numatė ir išanksto pasakė, kad Čekų jėga nepavyksia numalšinti, atvirkščiai jų laimėjimai tik stiprinsią jų susipratimą. Jis norįs būti tarpininkas tarp jų ir bažnyčios, kad veltui nebūtų liejamas krikščionių kraujas. Kadangi jie patys norį susitaikinti su bažnyčia, todėl jis paėmęs juos savo globon ir siunčias pas juos Zigmantą Kaributą. Vytautas prašo papą, kad šis sustabdytų kovą su husitais ir derėtusi su jais, leistų jiems audijenciją. Taigi Vytautas norėjo sutaikinti husitus su bažnyčia, žinoma, ne be sąlygų, nes jis turėjo žinoti, kad jie be sąlygų nepasiduos bažnyčiai. Jis galėjo turėti galvoje tokį sutaukinimą, koks iš dalies įkūnėjo daug vėliau, po ilgų kruvinių kovų, Bazelio bažnyčios seime. Taigi jis numatė ateitį. Bažnyčia 1434 m. daug praliejusi kraujo, padarė tai, ką jis yra pataręs 1422 m., Gaila, kad bažnyčia tada nepaklausė Vytauto patarimo.

Papai gavus Vytauto laišką, Zigmantas Kaributas buvo jau Čekijoje³⁾. Rodos, Vytautas tyčia išsiuntė jį į Čekiją, kol negaus papos atsakymo, nes galėjo laukti, kad papa nepritars jo sumanymui. Taip ir atsitiko. Vytauto laiškas papos neįtikino; savo 1422 m. geg. mėn. 21 d. atsakyme jam prikiša, kam remias husitus, ir ragina jį nuo to atsisakyti⁴⁾. Tą pačią dieną papa rašo ir karaliui Zigmantui ir Jogailai. Zigmantas manė, kad Vytautas trokšta gauti Čekų vainiką ir kad jis ima globoti husitus papos priitariamas. Papa jam atsakė, kad jis nepataręs nei neleidęs Vytauti imti globoti čekų kreivatikių, prisidengus noru juos atversiti⁵⁾. papa rašo Jogailai, kad šis paveiktų Vytautą atisakyti nuo Čekų kreivatikių globos⁶⁾. Panašiai rašė ir Gniezno arkivyskupui

¹⁾ *Liber canc. St. Ciolek* II, 114 Nr., 186 p.; žr. priedą 10 Nr.

²⁾ *Palacký, U. B. I*, 172 Nr. 186 p.; žr. priedą 11 Nr.

Tuo metu Vytautas rašo ir Zigmantui, jog jis siunčias Zigmantą Kaributą į Čekiją tik tuo tikslu, kad šis sutaukintų husitus su bažnyčia. *Penkauskas, Vytautas Didysis*, 24 p.

³⁾ Papa Vytauto laišką gavo, rodos, tik 1422 m. gegužės mėn.; tai matyti iš papos 1422 m. gegužės mėn. 14 d. laiško Gniezno arkivyskupui, *Palacký, U. B. I*, 149.

⁴⁾ *Palacký, U. B. I*, 188 Nr., 206 — 209 p.; *Caro, Liber canc. St. C II*, 109 Nr. 179 — 182 p., žr. priedą 17 Nr.

⁵⁾ *Palacký, U. B. I*, 186 Nr., 203 — 204. p.; žiūr. priedą 13 Nr.

⁶⁾ *Palacký, U. B. I*, 187 Nr., 205 — 206 p.

(1422 m. geg. mėn. 14 d.), kad šis raginimais bei bažnytinėmis bausmėmis verstų Vytautą neremti Čekų eretikų¹⁾. Bet Vytauto vietininkas tuomet jau buvo Čekijoje; Vytautas jo atšaukti ir atsakyti nuo Čekų globojimo tuo tarpu nenorėjo, nes dar nebuvo pasiektas jo tikslas atgauti Žemaičius. Galbūt, jis tikrai tikėjo, kad jam pasiseks sutaikinti husitus su bažnyčia²⁾, kas Zigmantui nepavyko. Tai būtų buvęs didelis laimėjimas kovoje su Zigmantu.

Vytauto vietininkas kunigaikštis Zigmantas Kaributas buvo labai tinkamas žmogus husitams valdyti. Jis buvo Vytauto brolvaikis, Jogailos brolio sūnus. Tėvui Dimitriui Kaributui mirus (1399 m.), jis lieka be kunigaikštijos, gyvena Jogailos ir paskui Vytauto dvare, dalyvauja Vytauto karo žygiuose, jų tarpe ir Eglėkainio (Žalgirio) mūšyje 1410 m. Ten turėjo progos susipažinti su čekais, ypač su jų karo vadu Jonu Žižka. Kaip ir jo tėvas, Zigmantas Kaributas buvo stačiatikis. Bet jis buvo tolerantiškas ir kitatikiams, kaip ir Vytautas; mokėjo gerai sugyventi su katalikais ir husitais; paskui tapo uoliu husitu³⁾. Taigi jis tikęs buvo Vytauto vietininkas Čekijoje.

Vytauto pasamdyta Krokuvoje rinkosi kariuomenė iš Lietuvos bei Lenkijos; ji turėjo vykti su Zigmantu Kaributu į Čekiją. Tai buvo savanoriai, kurie pritarė husitams. Jų susirinko 5.000 ar 7.000⁴⁾. Su ta kariuomenė Zigmantas Kaributas po Velykų (1422 m. balandžio mėn.) per Sileziją ir Moraviją išvyko į Čekiją. Karalius Zigmantas tuo metu buvo Moravijoje; bet išgirdęs, kad iš šiaurės ateina Zigmantas Kaributas, pasitraukė į Vengriją, nes manė, kad Zigm. Kaributas vyks su didele kariuomenė. Moravijoje Zigm. Kaributas užėmė Olomouco ir Uničovo miestus, kurie nenorėjo jam pasiduoti. Uničove jis pirmą kartą priėmė Komuniją abiem pavidalais, nes jau anksčiau buvo pažadėjęs husitų pasiuntiniams pereiti į jų tikybą⁵⁾. Išleides raštą, kad atvyksta „kviestojo Čekijos karaliaus Vytauto“ įgaliojimu, jis sušaukė husitų seimą Časlavo mieste. Husitai gausingai dalyvavo

¹⁾ Palacký, U. B. I, 184 Nr. 199 — 202 p.

²⁾ 1422 m. birž. mėn. 7 d. Vytautas rašo Rygos akivyskupui, kad jis nusiuntęs Zigmantą Kaributą į Čekiją sustabdyti krikščionių kraujo liejimo ir husitus gražinti atgal bažnyčiai, *Cod. Vit.*, 1012 Nr., 555 p.

³⁾ Buvo didelis čekų draugas. Savo laiške Ratiboro hercogui apie Vytautą ir Jogailą rašė, kad jie esą lygios tautybės su čekais. *Palacký, U. B. I, 148 p.;* žiūr. priedą 5 Nr.

⁴⁾ *Kronika Bartoškova z Drahonice*, *Fontes rerum bohemicarum* V, 592 p.

⁵⁾ *Tomek* IV 246.

šiame seime; atvyko ir pragiečių atstovai, kurie anksčiau, Jono Želivskio vedami, priešinosi tam, kad Čekiją valdytų karalius. Seimas vienu balsu pripažino Zigmantą Kaributą „*kviestojo Čekijos karaliaus Vytauto*“ įgaliotiniu. Už tai Kaributas prisiekė laikysiąs 4 Pragos straipsnių, būsias jų gynėjas ir Čekiją valdysiąs pagal husitų mokslą bei tvarką.

Iš Časlavo Zigmantas Kaributas vyko į Pragę, kur atkeliavo gegužės mėn. 16 d. Ten jis buvo labai iškilmingai priimtas; liaudis džiaugėsi jo atvykimu, sveikino jį ir procesija lydėjo per miestą; miesto tarybos nariai atidavė jam miesto antspaudą bei raktus ir atsisakė nuo savo pareigų. Po trijų dienų (geg. mėn. 25 d.) išrinkti nauji miesto tarybos nariai kur prisiekė būsią ištikimi Zigm. Kaributui. Po to ir kraštutiniai elementai nurimo ir pasidavė Kaributui.

Kaributas po to stengiasi mieste padaryti taiką bei tvarką. Gegužės 28 d. buvo sušaukta naujoji miesto taryba. Tarybos posėdyje, Kaributui pasiūlus, buvo priimti svarbūs nutarimai. Visų pirma, buvo paskelbti malonės metai: turėjo būti padarytas galas visiems nemalonumams, kurie kilo dėl Jono Želivskio ir kitų žmonių mirties¹⁾; visi, kurie buvo pabėgę iš miesto, gali grįžti atgal ir pasiduoti kunigaikščiui Zigm. Kaributui; visi santakoj ir vienybėj turėsią žiūrėti Dievo tiesos, viens kitam padėti ir maloniai, kaip broliai, vienas kitam atleisti. Kadangi kunigaikščio samdininkai, rodos, nesiėlgė taip, kaip reikalauja 4 Pragos straipsnių paskntinysis ir davė progos pasipiktinimui, buvo nutarta drausti keikti, lošti įvairius lošimus, kalbėti ir daryti nepadorius dalykus; sunkiomis bausmėmis draudžiama pulti kitą ginklu. Griežtai draudžiama visiems šeimnininkams laikyti savo namnose nepadorias moteriškes; kas peržengs tą įsakymą, turės mirti²⁾. Pagaliau Zigmantui Kaributui atiduodama Pragos karalių pilis³⁾.

Greit po to, geg. mėn. 30 d., Zigmantas Kaributas susitarė su Pragos miestu dėl savo samdininkų atlyginimo, kurie turėjo tarnauti

¹⁾ Jonas Želivskis buvo demokratas, ir priešinosi tam, kad į Čekų sostą būtų kviečiamas karalius; jis su krikščioniais savo šalininkais liko nužudytas prieš Kaributo atvykimą.

²⁾ Šis įsakymas rodo, kad husitams labiau negu kam kitam rūpėjo dorovės rimtumas ir tikrai krikščioniškas gyvenimas. Todėl sunku sutikti su papos tvirtinimu, kuris rašė Vytautui apie husitus, kad jie labiau niekintini negu turkai ir barbarai, *Palacký, U. B I, 248 Nr. žr. priedą 17 Nr. Bešliškai nagrinėjant husitų gyvenimą, to pasakyti negalima.*

³⁾ *Archiv Český, I, 213 p., Palacký, Dejiny nár. českého.*

utrakvistams. Praguečiai prižadėjo mokėti kiekvienam vyrui po 24 grašius¹⁾ kas savaitę.

Zigmantui Kaributui rūpėjo, kad jį pripažintų ne tik husitų, bet ir katalikų partijos. Todėl greit po savo atvykimo į Pragę (geg. mėn. 21 d) rašė katalikų partijos vadui, karaliaus Zigmanto šalininkui Ulrikui iš Rosenberko, kad šis „nesipriešintų Dievo įstatymui ir Dievo tiesoms, šv. Raštu paremtoms, ir neniekintų žemės viešpaties ir mūsų dėdės, Lietuvos Didžiojo Kunigaikščio ir Čekų kviestojo karaliaus, bet kad pats vyktų į Pragę arba siųstų ten savo įgaliotinį.²⁾ Žinoma, šis be karaliaus Zigmanto sutikimo nenorėjo derėtis ir pasiduoti Zigm. Kaributui. Bet Zigm. Kaributui dar labiau rūpėjo, kad jį pripažintų taboritai su savo vadu Žižka, kurie ikišiol laikėsi nuošaliai. Tiesa, Žižka išspradžių pritarė tam, kad Vytautas arba Jogaila būtų pakviestas į Čekų sostą. Bet paskui, rodos, ėmė rodyti nepasitenkinimą, kai pamatė, kad nei Jogaila nei Vytautas neduoda aiškaus atsakymo. Todėl ir nesiskubino su Vytauto pripažinimu. Zigm. Kaributas dar iš Moravijos Unčovo įžeidžiamai rašė Žižkai į Čekiją, kad jis nenaikintų žemės. Galima sakyti, kad Kaributui taip rašyti patarė kaikurie Žižkos ir taboritų priešininkai, nors Žižka nepritarė visiems taboritų, ypač radikalesniųjų, sumanymams. Žižka, kovojęs už Dievo įstatymą, įsižeidė dėl Kaributo rašto ir taip pat griežtai jam atsakė. Iš to galima suprasti, kad Žižka tokiomis sąlygomis nedalyvavo Časlavo seime. Bet Kaributui atvykus į Pragę, abudu geriau vienas antrą pažino. Žižka, pamatęs, kad Kaributas tapo nuoširdžiu husitu, laikosi husitų mokslo ir stengiasi žemėje daryti tvarką, ėmė juo pasitikėti; Kaributas irgi geriau pažino Žižkos tikrąjį būdą ir mokėjo įvertinti didelį karo vadą. Taigi 3 savaitėms praslinkus, juodu susitarė, ir Žižka su didesne taboritų dalimi pripažino Kaributą krašto valdovu. Jau 1422 m. birželio mėn. 11 d. Žižka praneša pragiečiams, kad jis su savo šalininkais Zigm. Kaributą priėmęs padėjėju bei vyriausiuoju žemės valdovu ir norįs jam būti paklusnus; ta proga ragina juos nesiginčyti tarp savęs, bet nusileisti vienus kitiems, melstis ir sakyti: „Atleisk mums mūsų kaltes, kaip ir mes atleidžiame“. ³⁾ Rodos, netrukus Žižka atkeliavo į Pragę pas Zigm. Kaributą; ten jie susipažino, susidraugavo, santykiai

¹⁾ Palacký, ibid., 161 p.

²⁾ Archiv Český III, 239 p.

³⁾ Pragos Miesto Archyvas, rankraštis 993 Nr., 216 p.; Archiv Český III, 239 p.; žr. priedą 14 Nr.

tarp jų pasidarė taip nuoširdūs, kad nuo to laiko Kaributas Žižkai sakydavo *tėve*, o Žižka jam *sūnau*.

Kadangi katalikų (karaliaus Zigmanto) partija nenorėjo pripažinti Kaributo valdžios, reikėjo su ja ginklu kovoti. Kaributas su pragiečiais ir savo samdininkais puolė stipriausią katalikų pilį — Karlšteina, bet negalėjo jos paimti. Tuo tarpu taboritai sėkmingai kovojo Čekijos pietuose su Ulriku iš Rosenberko. Karalius Zigmantas norėjo šiam padėti, todėl šaukė visus riterius ir vyskopus į kovą su husitais.¹⁾ Jam pavyko patraukti daugelį Vokiečių kunigaikščių, todėl ruošės į naują karą su Čekais. Kai buvo ruošiamas šis karas, Pragoje buvo bandyta nuversti Kaributo valdžią. Nužudytojo Jono Želivskio šalininkai stengėsi nusikratyti Kaributo valdžios. Tuo tikslu susijungė su kraštutiniaisiais taboritais, kurie neklausė Žižkos. Šitie netikėtai (rugs. mėn. 30 d.) atvyko į Pragę, bet vėl turėjo pasitraukti. Kaributas, sužinojęs apie tai, paliko Karlšteina ir (spalių mėn. 2 d.) atvyko į Pragę tvarkos daryti. Kitą dieną (spalių mėn. 3 d.) buvo sušaukta miesto taryba ir nutarta: jei ateityje prasidėtų koks sukilimas, reikia skambinti visais varpais; visi šeimininkai turi susirinkti į miesto aikštę. Slapti susirinkimai uždrausti. Jei kas apkalbinėtų didįjį Lietuvos kunigaikštį, arba jo vietininką, arba atsiųstus pas juos pasiuntinius, turi būti ištremtas iš miesto.²⁾ Po kelių dienų vėl kilo neramumai Pragoj, bet Kaributui vėl pavyko padaryti tvarką. Neramumų kaltininkus liepė suimti ir kaikuriuos paliaubos nubausti mirtimi.

Tuo tarpu Vokiečių kariuomenė artinosi prie Čekijos. Kaributas paėmė prie Karlšteino esančios kariuomenės dalį ir skubėjo ginti Čekijos sienų. Vokiečiai, bijodami husitų, nelaukė kovos su jais, bet pasitraukė. Kaributas stengėsi tuo metu derėtis su Vokiečiais, bet derybos nedavė vaisių. Trumpai po to sudarytos vieneriems metams su Karlšteino pilim.³⁾

Žižka tuo metu veikė savarankiškai, rinko kariuomenę prieš Vokiečius. Ruoštis į karą paliauta dėl skilimo taboritų tarpe. Kaip jau minėta, kraštutiniai taboritai, Bohumilo iš Švamberko vedami, mėgino Pragoj nuversti Kaributo valdžią. Žižkai tik po kiek laiko tepavyko grąžinti vienybę taboritų tarpe prieš bendrą

¹⁾ *Palacký, U. B.* I, 232-238 p.

²⁾ *Archiv Český* I, 216 p.

³⁾ Čekų Muziejaus rankraštis 981, 339 Nr,

priešą, Vokiečius. Bet dėl žiemos vienoj ir kitoj pusėj karo ruošą teko pertraukti.

Tuo tarpu Zigmantas Kaributas stiprino savo valdžią Pragoj ir kitur. Praguečiai jam buvo labai palankūs, ir pasidalino su juo savo teises bei turtus. Jau liepos mėn. 3 d. buvo nutarta, kad jam priklausys monetos ir jų pajamos, kaip kitada karaliui.¹⁾ To pasėka buvo ta, kad miestas rugs. mėn. 7 d. atidavė savo vyriausiąjį monetų meisterį jam tarnauti.²⁾

Jau tada ėjo nesusipratimai tarp pragiečių ir taboritų, bet Kaributo ir Žižkos dėka jie vėl buvo numarinti. Abudu vyrai stengėsi laikyti santaiką bei vienybę. Gaila, kad tuo metu, kai Kaributas taip gražiai pradėjo dirbti, dėl savo dėdžių politikos pasikeitimo turėjo palikti Čekiją.

Vytautą ir Jogailą iš visų pusių spaudė, kad jis atšauktų Zigm. Kaributą iš Čekijos. Taip darė visų pirma papa, kuris buvo labai nepatenkintas, kam Vytautas nusiuntęs Zigm. Kaributą į Čekiją ir, vadinas, remias husitus. Pakartotinai jį ragina³⁾, kad jų neremtų. Tuo reikalu rašė (1422 m. balandžio mėn. 13 d.) Krokuvos vyskupui⁴⁾, Gniezno arkivyskupui (gegužės mėn. 14 d.)⁵⁾, karaliui Jogailai (gegužės mėn. 21 d.)⁶⁾, kad paveiktų Vytautą atsisakyti nuo husitų globojimo.⁷⁾ Ne tik Vytautui, bet ir Jogailai gresė kryžiaus karas, jei Zigm. Kaributas nebus atšauktas iš Čekijos. 1422 m. gale papa pagrasino Vytautui iškeikimu, jei Zigmantas Kaributas per du mėnesiu nebūsiąs atšauktas iš Čekijos.⁸⁾ Panašiai rašė ir Jogailai.⁹⁾ Kardinolui Brandai apie tai pranešė (1422 m. lapkr. mėn.), kad taip padaręs karaliaus Zigmanto prašomas.¹⁰⁾ Zigmantas pats per savo pasiuntinius prašė Jogailą ir Vytautą, kad jie atšauktų Kaributą. Jogaila atsakė, kad tai esąs

¹⁾ *Archiv Český* I, 315.

²⁾ *Ibid.* 215.

³⁾ 1422 m. balandžio mėn. 13 d.; *Codex epist. saec. XV*, II t., 108 Nr., 143 p. 1422 m. gegužės 21 d.; *Palacký, U. B. I*, 188 Nr., 206 p.; žr. priedą 12 Nr.

⁴⁾ *Codex ep. saec. XV* II t., 109 Nr., 145 p.

⁵⁾ *Palacký, U. B. I*, 184 Nr., 199 p.

⁶⁾ *Palacký, U. B. I*, 187 Nr., 205 p.

⁷⁾ Savo legatui Vokietijojei Brandai keletą sykių rašė, kad Vytautas prieš jo norą remias husitus ir nusiuntęs pas juos Kaributą. *Cod. ep. saec. XV*, II t., 111, 113, 114 Nr.

⁸⁾ *Cod. ep. saec. XV*, II t., 119, 121 Nr., 157—160 p.

⁹⁾ *Liber canc.* St. C, II, 115 Nr., 187 p.

¹⁰⁾ *Cod. ep. saec. XV*, II t., 118 Nr., 155 p.; žr. ir laišką Zigmantui *Cod. ep. aec. XV*, II t., 121 Nr., 159 p.

Vytauto dalykas, o Vytautas atšaukti nenorėjo. Todėl Zigmantas kreipėsi į papą, išdėjo Vytautą ir Jogailą husitų remėjais¹⁾ ir prašė jį, kad pats įsakytų Vytautui ir Jogailai atšaukti Kaributą. Tačiau Vytautas neklausė nei karaliaus Zigmanto, nei papos ir nemanė nusileisti. Jis nusiuntė Kaributą į Čekiją Zigmantui atkeršyti, kam šis priteisęs Žemaičius vokiečių ordinui. Kad jis galėtų atšaukti Kaributą, pirma turinti būti atitaisyta jam padaryta skriauda, jis turįs atgauti Žemaičius. Ta prasme jis atsakė ir Vokiečių kurfiurstams (liepos mėn. 10 d.), kurie irgi kreipėsi į jį ir Jogailą savo laiškais, reikalaudami atšaukti Kaributą iš Čekijos.²⁾

Vytautas tuo metu (1422 m. vasarą) su Jogaila vėl rengėsi į karą su vokiečių ordinu. Karas baigėsi Lietuvos naudai. Per Melno taiką 1422 m. rugsėjo mėn. 27 d. vokiečių ordinas atsisakė nuo Žemaičių ir pripažino juos Lietuvai. Taigi Vytautas savo tikslą pasiekė. Tačiau karalius Zigmantas buvo labai nepatenkintas šia taika, prikašiojo ordinui, ragino jį sulaužyti taiką ir kurstė didelę sąjungą prieš Lietuvą bei Lenkiją. Tada Vytautas ir Jogaila pakeitė savo nusistatymą, ir ėmė ieškoti Zigmanto draugystės, norėdami laiduoti Melno taikos laimėjimus. Todėl lapkričio mėnesį nusiuntė savo pasiuntinius į Vengriją (Lubicą)³⁾ derėtis su Zigmanto įgaliotiniais dėl taikos. Susitarta, bet tas susitarimas turėjo būti patvirtintas suvažiavime pačių valdovų. Taikai sudaryti Zigmanto atstovai reikalavo, kad Vytautas atsisakytų nuo Čekijos ir atšauktų Kaributą. Rodos, apie tai buvo pranešta ir Kaributui, nes jis jau gruodžio mėn. 24 d. su savo kariuomene paliko Pragę. Bet susitarimas su Zigmantu pasirodė esąs nepastovus, nes šis vėl padarė sąjungą su Vengrija, kurfiurstais, Silezija, Lausicu ir vokiečių ordinu prieš Lietuvą bei Lenkiją (1423 m. sausio mėn.).⁴⁾ Tai galėjo būti priežastis Kaributo pasilikimo Čekijoje, vadinasi jos rytuose. Husitai tuo metu rašo Vytautui⁵⁾ ir prašo jį, kad, kaip buvęs prižadėjęs, pats vyktų į Čekiją. Bet Vytautas to padaryti nenorėjo, nes tuo tarpu susitaikė su karalium Zigmantu. Kovo mėn. 25 d. Jogaila ir Vytauto vardu Kežmarke (Vengrijoje, dabar Čekoslovakijoje) pasirašė draugiškumo sutartį. Pagal tą sutartį, Zigmantas atsisako nuo savo nutarimo Breslave 1420 m., pripažįsta Melno taiką ir, vadinasi, Žemaičių grąžinimą

¹⁾ *Cod. ep. saec. XV*, II t., 107 Nr., 143 p.

²⁾ *Cod. ep. saec. XV*, I., 55 Nr., 53 p.; *Cod. dipl. Lith.* 292 p.

³⁾ Dabar Čekoslovakijos rytuose.

⁴⁾ *Tomek IV*, 273.

⁵⁾ *Cod. Vit.* 601.

Lietuvai. Už tai jam žadamas draugiškumas ir pagalba kovoj su Čekais. Taigi dabar Zigm. Kaributas turėjo būti atšauktas iš Čekijos. Tas netrukus ir atsitiko.¹⁾ Karalius Zigmantas davė jam gleitą (kovo mėn. 31 d.), kad be kliūčių galėtų keliauti per Moraviją. Po to Vytautas atsakė Čekams į jų prašymą, kad pats vyktų į Čekiją. Savo laiške neprisipažįsta žadėjęs pats atvykti į Čekiją ir laikyti jų straipsnius; jis susitaikinęs su karalium Zigmantu, todėl atšaukęs Zigm. Kaributą; jei jie norėtų pasiduoti bažnyčiai ir Zigmantui, jis siūlęs jiems savo ir Jogailos tarpininkavimą.²⁾

10. Zigmantas Kaributas antrąsyk Čekijoje.

Čekai nenorėjo tikėti, kad tai būtų paskutinis Vytauto žodis. Taigi 1424 m. kovo mėn. išsiuntė naujus pasiuntinius pas Jogailą ir Vytautą prašyti juos, kad leistų nors Zigm. Kaributui užimti Čekijos sostą. Krokuvoj Jogaila Čekų pasiuntiniams atsakė neigiamai. Pasiuntiniai vis dėlto keliavo toliau į Lietuvą pas Vytautą. Balandžio mėn. 25 d. rado jį Pšelomo kaime, netoli nuo Gardino. Buvo vakaras, todėl tą dieną Vytautas jau negalėjo jų priimti. Vytautas priėmė Čekų pasiuntinius tik kitą dieną, anksti rytą. Bet ir tai jis padarė su ryškiu nemalonumu ir be pagarbos; jis juos priėmė kieme, rengdamasis sėsti į balną. Čekų pasiuntiniai išdėstė jam priežastis, dėl kurių negalį Zigmanto priimti savo karalium, priminė Vytautui, kad jis juos be jų kaltės pametęs, ir prašė jį, kad leistų priimti Čekų vainiką nors savo giminaičiui Zigm. Kaributui, kurį jie norį gauti savo karalium. Bet Vytautas jų prašymą atmetė; jiems priekaišiojo, kad jie nenorį susitaikinti su bažnyčia; pasakė, kad daugiau iš jo nieko nelauktų ir pas jį jokių pasiuntinių nebesiųstų. Jei Zigm. Kaributas arba kas kitas išdrįstų su jais susidėti, jis jį laikysiąs didžiausiu savo priešu. Toliau Čekų pasiuntinių nė klausyti nenorėjo. Greit po to pakartojo ir savo grąšinamąjį laišką Čekams (su balandžio mėn. 24 d. data.³⁾

Tuo tarpu utrakvistai derėjos su Zigm. Kaributu, siūlydami jam pačiam Čekų vainiką. Nors Vytautas ir Jogaila priešinos,

¹⁾ Kaributas iš Čekijos išvyko kovo mėn., nes Žižka jau kovo mėn. 30 d. praneša taboritams apie jo išvykimą, *Archiv Český* III, 302 p.; originalas Čekų Muziejuje, žr. priedą 15 Nr.

²⁾ *Palacký, U. B.* I, 262 Nr., 286 p.; žr. priedą 16 Nr.

³⁾ *Palacký, U. B.* 292 Nr., 335 p.; *Cod. Vit.* 1140 Nr., 632 p.

jis visdėlto priėmė Čekų kvietimą. Jis pasinaudojo proga, kai Jogailos nebuvo Krokuvoj, pasiėmė dalį kariuomenės, kuri buvo paruošta karui su husitais, ir skubomis išvyko į Čekiją. Jogailos kariams jo sulaikyti nepavyko. Jogaila, supykęs, konfiskavo jo turtus¹⁾, o papos legatas jį ekskomunikavo.

Zigm. Kaributas atvyko į Pragę 1424 m. birželio mėn. 29 d²⁾. Praguečiai priėmė jį su dar didesniu džiaugsmu, negu pirmą kartą, ir atidavė jam visų miestų valdžią.³⁾ Zigm. Kaributas, atvykęs į Pragę, paskelbė karą karaliui Zigmantui ir Austrijos kunigaikščiui Albrechtui. Jiems rašytame laiške jis pasirašo — Lietuvos kunigaikštis, Čekijos ir Moravijos „*kviestasis ir išrinktasis karalius*“; tvirtina 4 husitų straipsnius, labiausiai sutinka su Komunijos priėmimu abiem pavidalais ir žada būti jų gynėjas kovoj su Zigmantu.⁴⁾

Tuo metu buvo labai susikirtę utrakvistai, kurių rankose buvo Praga, su taboritais. Utrakvistai jau seniau derėjos su karalium Zigmantu prieš taboritus. Žižka, sužinojęs apie tai, norėjo pulti Pragę ir ją sugriauti. Bet Kaributui per savo pasiuntinį, husitų kunigą Joną Rokycaną, pavyko sutaikinti Žižką su pragiečiais. 1424 m. rugsėjo mėn. 14 d. buvo pasirašyta sutartis tarp Zigm. Kaributo ir pragiečių iš vienos pusės ir Žižkos iš kitos. Po to abidvi partijos — pragiečiai ir taboritai — su Kaributu ir Žižka priešakyje drauge ėjo kovoti į Moraviją su karalium Zigmantu ir Austrijos kunigaikščiu Albrechtu. Tame kare, Pršibislavo miesto (prie Nemeckio Brodo) apsiautimo metu, spalio mėn. 11 d. mirė nenugalimas, nors jau treči metai kaip aklas, husitų vadas Jonas Žižka. Jis mirdamas atsisveikino su ištikimiausiais broliais, savo sielą atidavė Dievui ir ragino savuosius, kad, bijodami Dievo, ištikimai kovotų dėl Jo įstatymo. Husitų sąjunginė kariuomenė po Žižkos mirties užėmė Pršibislavo miestą ir sėkmingai kovojo Moravijoje su karalium Zigmantu. Husitų vyriausiu karo vadu tapo Zigmantas Kaributas. Kitu husitų vadu Žižkos vietoje liko nepaprastai gabus vyras kunigas Prokopas Holý (plikis), kuris dėl didelių karo laimėjimų paskui buvo vadinamas „Prokop Veliky“ (Prokopas Didysis). Tačiau jis nebuvo visų taboritų va-

¹⁾ Palacký, U. B. I, 300-302 Nr., 350-356 p.; Cod.-Vit., 656-658 p.

²⁾ Kronika Bartoškova z Drahonice, Fontes rerum boh. V, 593 p.

³⁾ Archiv Český I, 219 p.

⁴⁾ Palacký, U. B. I, 304 Nr., 356 p.; žr. priedą 18 Nr.

das, kaip Žižka. Po Žižkos mirties taboritai suskilo į dvi grupes: nuosaikesnieji Žižkos pasekėjai pasivadino našlaičiais — „Sirotni“ (kadangi neteko savo vado), kitiems, kurie buvo radikalesni, vadovavo Prokopas.

11. Trečiasis kryžiaus karas su husitais.

Zigm. Kaributui bevaldant Čekiją, prasidėjo trečiasis kryžiaus karas su husitais. Šis karas buvo ruošiamas labai ilgai. Jis buvo nutartas jau 1422 m. vasarą, po antrojo kryžiaus karo pralaimėjimo. Jį ruošė taip pat karalius Zigmantas ir papa. Stengėsi jie įtraukti į jį ir kitus Vidurinės ir Rytų Europos valdovus. Kaip anksčiau visa Europa buvo sumobilizuota karui su Lietuva, taip dabar buvo organizuojamas kryžiaus karas su Čekija. Tam tikslui žmonės buvo apdėti tam tikrais mokesčiais. Visiems Europos krikščionims buvo uždrausta santykiuoti su husitais, net prekiauti su jais.¹⁾ Zigmantas ragina visus riterius ir vyskopus į karą su husitais.²⁾ Norėdamas gauti Vytauto bei Jogailos pagalbą, 1423 m. kovo mėnesį susitaikė su jais ir pripažino jiems Žemaičius. Jogaila pažadėjo jam ne tik siųsti 30.000 vyrų kariuomenės į pagalbą, bet ir pats dalyvauti kare, o jei ne, tai Vytautas dalyvausiąs; net abudu galėsią dalyvauti husitų kare.³⁾ Be jų, kare turėjo dalyvauti Zigmanto žentas, Austrijos kunigaikštis Albrechtas⁴⁾, kuriam Zigmantas atidavė Moravijos Markgrapiją ir po savo mirties žadėjo Čekijos sostą. Dalyvauti pažadėjo ir karalius Erikas, valdęs Daniją, Švediją ir Norvegiją. Papos vardu Vokiečių kunigaikščius ragino ir skelbė kryžiaus karą husitams kardinolas Branda.⁵⁾

¹⁾ *Palacký, U. B. I*, 294 — 295 Nr., 399 — 401 p.; 317 Nr., 367—369 p.

²⁾ *Palacký, U. B. I*, 232-233, 295 p. Silezijos kunigaikščiai padarė sąjungą net prieš Lietuvą ir Lenkiją, Čekų sąjungininkes. *Palacký, U. B. I*, 252 Nr., 275 p.; *Script. rer. Sil.* VI, 30.

³⁾ *Cod. Vit.* 1073 Nr., 582 p. Jogaila parodė daug didesnį uolumą kariauti su husitais, negu Vytautas. *Palacký, U. B. I*, 264, 273, 274 Nr.; *Cod. Vit.* 1078 Nr. Iš kitos pusės jis stengėsi tarpininkauti derantis su husitais. Derybų vieta buvo paskirta Brnoje (Moravijoje), *Cod. Vit.* 1102, 1131, 1132 Nr.; *Palacký, U. B. I*, 280 Nr., 309 p. Tačiau derybos neatnešė jokių vaisių. Zigmantas, vėl įgalioja Jogailą derėtis su husitais, *Cod. ep. saec. XV*, II t., 137 Nr.

⁴⁾ *Palacký, U. B. I*, 263 Nr., 288 p.

⁵⁾ *Palacký, U. B. I*, 81 Nr.; Caro, *Lib. canc. St. Ciolek*, LXXV, 453 p.; *Cod. Vit.* 1122 Nr. Pats papa, reikšdamas savo džiaugsmą dėl Vytauto susitaikinimo su Zigmantu, abu ragina, kaip ir kryžiuočius, kariauti su husitais, *Cod. ep. saec. XV*, II t., 132-3 Nr., 168-170 p.; *Cod. Vit.* 1070 Nr., 587 p.; Caro, *Lib. canc. St. C.* II, 130 Nr., 207 p.

Tačiau karo tuo tarpu neiškilo. Vokietijoj dėl pirmojo ir antrojo kryžiaus karo pralaimėjimo nebenorėjo naujo karo su husitais; visi bijojo naujo pralaimėjimo. Zigmanto išdas buvo tuščias. Vokiečių kunigaikščiai buvo nepatenkinti Zigmantu, kam jis apleidęs vokiečių ordiną. Tad jie nerodė noro kovoti už Zigmantą. Po tiek karų Lietuva privalė poilsio. Kai dėl Vytauto, tai jam buvo nepatogu taip greit eiti su ginklu rankose prieš Čekus, kurie dar neseniai buvo jį kvietę savo karalium ir kuriuos jis priėmė į savo globą. Papa savo laiške Vytautui 1424 m. vasario mėn. 14 d. išreiškė savo nepasitenkinimą, kam Vytautas nėjęs į karą su husitais ir kad tas karas neprasidėjęs.¹⁾ Daugiausia noro kovoti su husitais tuo metu rodė Lenkų karalius Jogaila.²⁾ Tačiau lenkų tauta nenorėjo kovos su Čekais. Jis net už pinigus negalėjo pasisamdyti kareivių tuose kraštuose, iš kur dar neseniai mielai rinkosi savanoriai po Zigm. Kaributo vėliava.³⁾

Vietoj kovos, Jogailai tarpininkaujant, pradėta su husitais derėtis. Tačiau jiems statomos nepriimtinos sąlygos: kad atsisakytų nuo kieliko vartojimo ir nuo 4 straipsnių; kad visur pasiduotų bažnyčiai ir priimtų Konstancijos bažn. seimo prieš juos išleistus nutarimus. Husitai nemanė pasiduoti be sąlygų. Jie 1423 m. birž. mėn. 6 d. prašo audijencijos⁴⁾ (kaip ją buvo siūlęs Vytautas 1421 m.). Toj audijencijoj viena pusė neteisianti antrosios, bet įtikinėjanti. Husitų laiške jau užtinkami būsimeji kompaktatai, vadinasi, bažnyčios susitarimas su husitais. Apie kieliką primenama, kad ir Konstancijos bažn. seimas pripažinęs, jog jis buvęs vartojamas senovės krikščionių bažnyčioj. Tai gi nuo kieliko husitai negalį atsisakyti; kitur galį nusileisti. Kadangi tuomet nebuvo patenkintas husitų reikalavimas vartoti kieliką, susitarti nepavyko, ir Jogaila vėl paskelbė karą husitams.⁵⁾ Lenkijoj išleido aštirus įsakymus husitams. Visiems Lenkų kareiviams įsakyta grįžti iš Čekijos; kas negrįšiąs iki 1424 m. bir-

¹⁾ *Palacký, U. B. I*, 284 Nr., 321 p.; *Caro, Lib. canc.*, St C. I, 7 Nr., 33 p.; žr. priedą 17 Nr.

²⁾ dėl dvasininkų įtakos.

³⁾ Jogaila 1423 m. birž. mėn. 2 d. skundžiasi vienam vyskupui, kad jo valdiniai nenorį kovoti su husitais, *Cod. ep. saec. XV*, II t., 57 Nr. 56 p.

⁴⁾ *Cod. Vit.* 1102 Nr., 594 — 596 p.

⁵⁾ *Cod. Vit.* 1132 Nr., 626 p.; 1134 Nr., 637 p.; *Cod. ep. saec. XV*, II t., 64 Nr., 62 p.; *Palacký, U. B. I*, 291, 335 p.; 299 Nr., 348 p.

želio mėn. 1 d. — būsiąs palaikytas eretiku ir jo turtas būsiąs konfiskuotas.¹⁾

Ir Vytautas tuo metu parašė grąšinamą laišką Čekams²⁾, bet faktiškai nieko nedarė, nerinko kariuomenės prieš juos, kaip tai darė Jogaila, nors papa pakartotinai to jį prašė (1424 m. gegužės mėn.³⁾ ir 1425 m. sausio mėn. 28 d.⁴⁾ Vytautas nors ir išsižadėjo savo sąjungininkų Cekų, vis dėlto nėjo prieš juos. Taigi karui ruošiasi labai pamažu. 1424 m. tik Zigmantas ir jo žentas Albrechtas Moravijoje mėgino kovoti su husitais, bet husitai juos sumušė.⁵⁾ Husitai su Kaributu priešakyje sėkmingai kovojo ir su Zigmanto šalininkais Čekijoj; šitie buvo priversti daryti paliaubas.⁶⁾ Zigmantas ir po šito pralaimėjimo nenusileido, bet vėl ruošėsi į karą. Tam tikslui į Vieną sušaukė kunigaikščių suvažiavimą (1424 m. lapkričio mėn. 25 d.⁷⁾, kvietė ir Vylauto pasiuntinius.⁸⁾ Ten nutarta neatsikvepiant kovoti su husitais.⁹⁾ Zigmantas elgėsi labai klastingai, kaip jis ir pats prisipažįsta savo laiške Jogailai (1425 kovo mėn.).¹⁰⁾ Jis paskyrė dieną deryboms su husitais ir tuo pačiu metu įsakė ruoštis su jais į karą. Savo šalininką Ulriką iš Rosenberko ragina sulaužyti paliaubas su husitais ir pulti juos iš pasalių.¹¹⁾ Taigi Zigmanto šalininkai vėl ėmė kovoti su husitais. Tačiau jiems nesisekė, ir viena jų dalis vėl buvo priversta daryti paliaubas su Zigm. Kaributu.¹²⁾

Kaributui ir visiems husitams rūpėjo, kad būtų laikoma taika.¹³⁾ Tuo tikslu Kaributas sušaukė į Pragę visų partijų suvažiavimą. Ten nutarta derėtis su Zigmantu ir su tam tikromis sąlygomis priimti jį karaliumu. Todėl jie prašė Zigmanto audijencijos, bet šis patarė kreiptis į papą.

Zigmantas manė, kad jam pavyks nugulėti husitus. Todėl 1426 gegužės mėn. 1 d. sušaukė naują reichstagą į Niurnbergą ir

¹⁾ Palacký, U. B. I, 288 Nr., 331 p.

²⁾ Ibid. 292 Nr., 335 p.; Cod. Vit. 1140 Nr., 632 p.; 1155 Nr., 653 p.

³⁾ Tiesos kelias 1929, 7 — 8 Nr., 91 p.

⁴⁾ Palacký, U. B. I, 319 Nr., 370 p.

⁵⁾ Husitus tuomet vedė Kaributas.

⁶⁾ Archiv Český III, 245 — 248 p.

⁷⁾ Archiv Český I, 21.

⁸⁾ Palacký, U. B. I, 310, 362 p.; Lib. canc. St. C., 57 Nr., 419 p.

⁹⁾ Palacký, U. B. I, 320 Nr., 371 p.

¹⁰⁾ Ibid. 328 Nr., 381 p.

¹¹⁾ Ibid. 351, 352, Nr.; Archiv Český I, 21, 22

¹²⁾ Palacký, U. B. I, 356 Nr.; 410 p.; Archiv Český, III, 254 p.

¹³⁾ Taboritai savo susirinkime 1426 m. vasario mėn. 6 d. pasisakė nori laikyti taiką su visais, kurie jų nepuls; kovoti žada tik gindamies, gindami 4 staipsnius ir evangelijos mokslą. Palacký, U. B. I, 381 Nr., 430 p.; Archiv Český III, 256 p.

nutarė pradėti naują karą—visiškai išnaikinti husitus.¹⁾ Taigi taip ilgai ruošiamas kryžiaus karas pagaliau prasidėjo 1426 m. Gresiant pavojui, visos husitų partijos susijungė ir bendromis jėgomis žygiavo prieš bendrą priešą — kryžiuočių kariuomenę. Husitams ir šiame kare vadovavo Kaributas ir Prokopas; išviso jis turėjo 25.000 vyrų. Husitai apgulė Ousti miestą²⁾, norėdami jį paimti. Bet šiam jau skubėjo į pagalbą kryžiuočių kariuomenė, 70–80,000 vyrų. Husitai prisiruošė kovai, bet, būdami silpnesni, laukė priešo puolimo.

Pagal savo paprotį, pirmą klausė savo kunigų pamokslų, priėmė Komuniją ir pasimėldė. Taip padarė ir Zigm. Kaributas; paskui ragino visus į ištvermingą kovą. Birželio mėn. 15 d., šeštadienio vakare, prasidėjo nedideli susirėmimai. Lemiamoji kova buvo sekmadienį, birželio mėn. 16 d. Husitai iš defenzyvos perėjo į ofenzyvą. Zigm. Kaributas nenuilsdamas kovėsi, ragino, padėjo visur, kur buvo reikalingas.³⁾

¹⁾ *Palacký, U. B.* I, 394. Nr., 441. p.; *Lib. canc St C.* 93 Nr, 488 p.

²⁾ vokiškai Aussig.

³⁾ Zigmantas Kaributas šiame mūšyje pasižymėjo dideliu karžygiškumu; to husitai niekada neužmiršo. Apie jį giedodavo jie net savo giesmėse ir primindavo, kaip jis prieš kovą su ašaromis meldėsi, ragino visus laikytis ištvermingai. Jis kovojęs taip, kad visas prakaitu pasruvęs. Stai tos giesmės dalis:

Kniežna saská, mocná pani
s pány, s knížaty, s zemany,
sebrala vojsko veliké
vtrhla s nim do zeme české

Vierné Čechy chtic zhubiti
a národ jich vypliniti
Ousti již opanovala
a vůkol mordy činila,

O tom slyšice Pražané
páni rytířtvo, zemané,
vojska dve: Pražské, Tábořské
též Zikmund, kniže litevské,

Až k Bavorům silnie táhli
byt križovníky zahnali,
jež papež z říše poslal sem,
by každý verný byl zhuben.

Tu v páték pšed tim v čas ranni
Čechové mieli kázani
telo, krev boži přijali,
by pro zákon bojovali.

*Těž knez Zikmund jest učinil
a s pláčem se bohu modlil,
lid k boji napominaje,
zemkům mysl dobrou dávaje.*

Vokiečiai buvo visiškai sumušti; juos subradino į upę, kur jų daug žuvo; žuvusių buvo maždaug apie 20.000.

Taigi ir trečiasis kryžiaus karas baigėsi husitų laimėjimu. Taip pat pasibaigė ketvirtasis (1427 m.) ir penktasis kryžiaus karas (1431 m.). Kiekvieną kartą Vokiečių kariuomenė likdavo sumušta, nors ji buvo keleriopai didesnė už husitų kariuomenę; mat, ji neturėjo to pasiryžimo ir užsidegimo kaip husitai, „Dievo ir Jo Įstatymo kovotojai“. Ir Zigmantas ir bažnyčia pagaliau suprato, kad husitai nenugalimi ir kad, užuot kovojus, reikia su jais derėtis, kaip Vytautas jau 1421 m. buvo pataręs. Derybos dėl husitų 4 straipsnių (kompaktatų) prasidėjo Bazelio bažn. seime 1432 m. Seimas husitams siūlė tik kieliko patvirtinimą; bet to jie nepriėmė. Tada katalikai mėgino suskaldyti husitus. Tas jiems ir pavyko. Suskilusių husitų tarpe prasidėjo baisi kova prie Lipanų (Lipanų) 1434 m. Kitų nenugalimi husitai patys save nugalėjo. Radikalesnieji husitai buvo sumušti, o nuosaikesnieji priėmė Bazelio kompaktatus. 1436 m. Zigmantas patvirtino kompaktatus, ir buvo priimtas Čekų karalium, bet jau kitais (1437) metais pasimirė.

12. Zigmanto Kaributo išvykimas iš Čekijos.

Zigmantas Kaributas antrą sykį atvyko į Čekiją su ta viltimi, kad pats liksias Čekų karalium. Todėl išpradžių ir pasivadino „Čekijos ir Moravijos kviestuoju ir išrinktuoju karalium“. Bet čekai buvo suskilę į įvairias partijas, ir Kaributas, kuris rėmėsi tik viena dešiniąja partija, greit pastebėjo, kad jis visų čekų nebus priimtas karaliumi. Todėl jis ėmė rūpintis sutaikinti čekus su karalium Zigmantu ir su bažnyčia, norėdamas paskui garbingai grįžti atgal į savo tėvynę. Matydamas, kad če-

Tábori bitvu začeli,
jak muži pred se trčeli;
kdež sou velnuli Sirotcí
tekui krvavi potoci.

Když se začalo to býti
knež Zikmund, mnozi tomu chtí,
že *jest tak hýbal svým životem*,
až se všudy zaléval potem.

Těž také jeho Polané,
Čechové i Moravané,
stateční páni Pražané
neprátely bili udatnie.
Výbor z literatury české II, 306.

kai nė susitaikę (1424 ir 1425 m.) nerenka jo savo karalium, jis nebesivadina karaliaus titulu, bet vėl vadinasi Lietuvos kunigaikščiu. Tačiau ir dabar nevyksta iš Čekijos, ir toliau su pasišventimu nori tarnauti čekams. Ir tai jam teikia didelės garbės. Jo nelaimė buvo ta, kad žūtbūt norėjo čekus sutaikinti su Zigmantu ir bažnyčia.

Kai derybos su Zigmantu neatnešė jokių vaisių, Kaributas stengėsi sutaikinti čekus su bažnyčia be Zigmanto tarpininkavimo. Bet tarpininkas vis dėlto jam buvo reikalingas, nes, būdamas ekskomunikuotas, tiesiog su bažnyčia dėtis negalėjo. Todėl kreipėsi į Jogailą ir Vytautą ir prašė juos tarpininkauti.¹⁾ Tiksliai nežinome, ar Vytautas arba Jogaila buvo užtaręs Zigm. Kaributą Ryme. Papa po Vokiečių pralaimėjimo buvo linkęs suteikti husitams audijenciją ir sutikti su Jogailos arba Vytauto tarpininkavimu; bet husitų pasiuntiniai turį turėti visuotinį įgaliojimą, kad visų vardu galėtų pažadėti pasiduoti papai ir pasilikti jam paklusnūs. Šį savo nutarimą jis pranešė Jogailai 1426 m. spalio mėn. 4 d. ir prašė, jį, kad neatsisakytų tarpininkauti.²⁾ Panašus laiškas buvo parašytas ir Vytautui.³⁾

Nežinia, kaip toli pažengė derybos su papa. Viena husitų dalis — Kaributo partija — norėjo susitaikinti su papa ir jam pasiduoti.⁴⁾ Norėdamas įtikti papai, Kaributas nustoja imti Komuniją abiem pavidalais. Tai sukėlė husitų nepasitikėjimą, tuo labiau, kad jie pastebėjo, og Zigm. Kaributas slaptaį derasi su karalium Zigm. ir papa. Be to, jis padarė dar vieną klaidą: ruošė perversmą Pragoį, svetimų padedamas manė įsigalėti mieste.⁵⁾ Bet apie Kaributo planą sužinotą išanksto. 1427 m. balandžio mėn. 17 d., kai turėjo prasidėti perversmas, liaudis sukilo. Kaributas liko suimtas ir internuotas Pragos pilyje. Netrukus po to slaptomis buvo pergabentas į Valdšteino pilį; nė jo artimiausieji nežinojo, kur jis, ar dar gyvas.

Tuo tarpu Vokietijoje ruošiamas naujas kryžiaus karas su Čekija.⁶⁾ Kaributo šalininkai, nežinodami, kur jis yra, buvo pasiryžę

¹⁾ *Cod. Vit.* 1218 Nr., 717 p.

²⁾ *Palacký, U. B.* 419 Nr., 474 p.

³⁾ *Tomek IV*², 355 p.

⁴⁾ *Archiv Český* III, 263.

⁵⁾ *Tomek IV*², 362 p.

⁶⁾ *Palacký, U. B.* I, 439 Nr., 500 p.

išduoti kraštą Vokiečiams, norėdami jį išvaduoti. Bet Vokiečiai vėl buvo sumušti, ir Kaributą išvaduoti jo šalininkams nepavyko. Tačiau jie nenustoję vilties, ieškojo kitų kelių jam išvaduoti. Hynekas iš Kolšteino¹⁾ ir kiti Kaributo draugai mėgino padaryti perversmą Pragoj, bet tai jiems nepavyko; kovoje žuvo ir pats Hynekas.

Pagaliau 1427 m. spalį mėn. Kaributas buvo paleistas iš kalėjimo²⁾, iškeliavo iš Čekijos į Sileziją ir apsigyveno Odrose didiko lenko Puchalos³⁾ pily. Tačiau Zigm. Kaributo santykiavimas su husitais tuo nesibaigė.⁴⁾ Nors jis dabar jau tikrai žinojo Čekų vainiko negausiąs, visdėlto santykių su jais nenutraukė ir, kur galėjo, jiems padėjo. Galbūt, laukė, kad už tai gaus nors nedidelį dvarą, nes Lietuvoj savo tėvo palikimo negavo, o Lenkijoj jo turtai buvo konfiskuoti. Nuo 1428 metų husitai, užuot gynęsi, pradėjo pulti, ir savo priešus užpuldavo net kaimynų valstybėse. Kaributas irgi kovojo jų pusėj ir puldinėjo husitų priešus Moravijoj.⁵⁾ 1430 m. kovo 25 d. husitams perėjus į Sileziją, Kaributas susijungė su jais, ir už tai gavo dvarą Hlvice.

1430 m. spalį mėn. 27 d. mirė Aleksandras Vytautas, kadaise „Čekų kviestasis karalius“. Nors jis buvo jau 80 metų žmogus, visdėlto jo mirtis atėjo peranksti. Jis būtų galėjęs Lietuvą padaryti dar galingesnę, padaryti iš jos karalystę; jo galvą turėjo puošti nepriklausomos Lietuvos vainikas.

Draugiški Lietuvos ir Čekijos santykiai nenutrūko ir po Vytauto mirties. Tuo laiku vis labiau ima plėstis Lietuvoje husitizmas, su juo ir čekų kalba. Ji buvo vartojama net diplomatijos reikalui. Lietuvos didžiuoju kunigaikščiu tapo Jogailos brolis Švitrigaila. Kilus karui tarp jo ir Jogailos, 1431 m. balandžio

¹⁾ buvęs husitų pasiuntinys Lietuvoj 1420 ir 1421 m.

²⁾ Karalius Zigmantas 1428 m. sausio mėn. rašo Vytautui, kad, esą, Vytautas ir Jogaila užtaręs Kaributą, *Palacký*, U. B. I, 496 Nr., 583 p. Vytautas savo atsakyme to nepripažįsta, *Palacký*, U. B. I, 498 Nr., 585 p.; *Lib. canc. St. Ciolek* 115 Nr., 200 p. Vytautas į Čekų reikalus kištis nenorįs. Kaip anksčiau, taip ir dabar nenorįs dalyvauti naujame kare, kuris vėl skelbiamas husitams (*Cod. ep. saec. XV*, II t., 162-164 Nr., 211-214 p.), nors papa ir vėl jį to prašė, *Cod. ep. saec. XV*, I t., 70 Nr., 67 p.; II t., 171 Nr., 220 p., Jogaila parocė didelį palankumą dalyvauti kare su husitais ir paskelbė jiems karą, *Cod. ep. saec. XV*, II t., 168-172 Nr., 217-223 p.

³⁾ Puchala buvo didelis husitų draugas ir dalyvavo jų kovose.

⁴⁾ Palyg. *Penkausko* Vytautą Didįjį ir jo Čekijos politiką Venceliui mirus, 38 p.

⁵⁾ Albrechto laiškas Jogailai, *Cod. ep. saec. XV*, I t., 69 Nr., 67 p.; *Palacký*, U. B. I., 596 Nr., 646 p.

mėn. Švitrigaila kreipėsi į Čekų husitus ir prašė jų pagalbos, kurią Kaributas jam buvo žadėjęs. Vieną laišką jis parašė Zigm. Kaributui¹⁾, kuris nuo 1431 m. vėl gyveno Čekijoje, o antrą husitų garsiajam vadui Prokopui.²⁾ Abudu laiškai rašyti čekiškai. Laiškai pateko į Jogailos rankas, kuris juos nusiuntė imperatoriui Zigmantui, norėdamas jį sukiršinti prieš Švitrigailą dėl jo santykių su husitais, Zigmanto priešininkais.³⁾

Taigi Zigm. Kaributas nuo 1431 m. vėl gyvena Čekijoje ir kovoja husitų pusėj. Jis dalyvauja ir pasižymi savo karžygiškumu didžiausiame ir paskučiausiam husitų laimėjime kariaujant su kryžiuočiais prie Domažlicų (Čekijos vakaruose), 1431 m. rugpjūčio mėn. 14 d. Čekijoje jis pasilieka iki 1434 metų. Tais metais prie Lipanų buvo didelė kova tarp husitų, kurios pasėka buvo Zigmanto pripažinimas Čekijos karalium. Zigmantui esant Čekijos karaliumi, Kaributas ten daugiau pasilikti negalėjo. Į Lenkiją grįžti jam irgi nebuvo leista. Taigi keliavo į Lietuvą prie Švitrigailos, kuris kariavo su Lenkija. Kaributas irgi padėjo Švitrigailai kare. Bet Švitrigaila karą pralaimėjo prie Vilkmergės 1435 m. rugsėjo 1 d. Tuomet žuvo ir Zigmantas Kaributas, kadai Čekijos kviestojų karaliaus vietininkas, kiek laiko ir pats buvęs kviestuoju Čekų karalium.

¹⁾ *Časopis Českého Muzea* 1831, 281 p.; žr. prieda 19 Nr.

²⁾ *Ibid.*, 282 p.; žr. priedą 20 Nr. Iš to laiško matyti, kiek pažįstamų ir draugu turėjo Švitrigaila Čekijoje.

³⁾ Pats Zigmantas taip rašo savo laiške kryžiuočių meisteriui: „Onch Heber Meister senden Wir deiner Andacht hyryne verslonnen ein Abschrift czweyer Behmischer Brief, die uns der Kunig von Polen gesandt hat, wie der Grossfurst und die Keczer an einander sollen geschrieben haben, und der Kunig meint ihn damit gen uns czu ergeren, des wir aber nicht achten, sunder wir haben solich Schrift dem Grosfursten zugesandt. *Časopis Českého Muzea* 1831 m., 281 p. Originalas yra Karaliaučiaus Archyve.

Priedai

1 Nr.

Lietuvių konvikto įsteigimo Pragoj dokumentas.

(Praga, 1411 m. balandžio mėn. 29 d.)

In nomine Domini amen. Anno nativitatis eiusdem millesimo quadringentesimo undecimo, indicciono quarta, die penultima mensis aprilis, hora vesperorum, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri, domini Johannis, divina providencia pape vicesimintercii anno primo, in Maiori civitate Pragensi in palacio superiori domus habitacionis providi viri domini Crucis institoris et civis dicte civitatis, contigua pretorio civitatis prefate, in mei notarii publici infrascripti et testium presencia subscriptorum, ad hoc specialiter vocatorum, constitutus personaliter prefatus dominus Crux civis, procurator et ordinator legitimus ac executor et fidei commisarius illustris principis quondam Hedwigis, regine Polonie, ut dicebat, quondam ordinacionem et disposicionem de et super certis censibus annuis ac domo sita in loco, qui dicitur Jerusalem in dicta civitate Pragensi sita, per eum pro magistro et studentibus in eadem domo morantibus, presentibus et futuris, per eum factam et in scriptis redactam facit, disposuit, condidit et ordinavit ipsamque de verbo ad verbum legi fecit coram magistro et studentibus dicte domus in Jerusalem site, cuius tenor de verbo ad verbum sequitur et est talis:

In nomino Domini amen. Ego crux institor, civis Maioris civitatis Pragensis, procurator et ordinator legitimus et executor ac fidei commisarius serenissime principis et recolende memorie quondam domine Hedwigis, regine Polonie, ad negocia infrascripta specialiter deputatus, quemadmodum in litteris predictae domine Hedwigis regine cum consensu serenissimi principis et domini, domini Wenceslai, Romanorum et Bohemie regis, sigillo sue maiestatis sigillatis, debite continetur, magistro Johanne Sczekna et Nieprone cive pragensi, michi huiusmodi ordinacionem committentibus et ius suum resignantibus, pront testibus fidedignis

bene constat et in tabulis regni Boemie eciam est expressum. Volens commissum et creditum michi onus diligenter et fideliter exequi et futuris periculis evitandis, quantum in me est, providere, ne in futurum lites de hoc negocio comittantur, disposui et ordinavi ac dispono et ordino cum consilio magistrorum et aliorum, quos de hoc specialiter requisivi, iuxta modum et formam, quibus melius poterat tunc videri de domo et studentibus per reginam prefatam ac per me, tamquam eius commissarium ac procuratorem finaliter ordinatum, que domus nunc est in Maiori civitate Pragensi iuxta cappellam sancte Marie Magdalene, dictam vulgariter in Jerusalem, que certo modo ab abbate et conventu monasterii Auleregie ordinis Cisterciensis est conducta, prout in literis dicti abbatis et conventus lacius est expressum, sed postea per me vel alium meum substitutum patronum et predicatorem alibi ordinabitur, sicut eis videbitur expedire. In primis quidem volo, ordino et dispono, ut studentes in dicta domo in Jerusalem vel alibi ubi fuerit comparata, duodecim sint in numero, quibus dedi ac iure possessorio resignavi quadraginta¹⁾ unam sexagenam grossorum pragensium census annui nudi et perpetui ad manus magistri Johannis Sczekna predicti ac eius successorum predicatorum in capella dicta Bethlehem, prout huiusmodi census in tabulis terre predictis lacius continentur. — Item volo, ordino et dispono, quod dicti duodecim studentes censu prefato et eo, qui ultra ipsum eis accreverit, simul equaliter utantur et dum census usque ad quadraginta octo sexagenas auctus fuerit grossorum, ita ut quamlibet personam eorum quatuor sexagenas grossorum respiciant, extunc quilibet studens in quatuor sexagenis grossorum contentetur et census residui excrescentes ultra quadraginta octo sexagenas pro augmento personarum studencium remanebunt. Sic quod, dum quatuor sexagenae grossorum census accreverint, statim una persona ad studium apponatur, que eisdem ordinationibus, ut primis XII dispositum est, subiacebit et sic successive, sicut Deo placuerit, numerus studentum augeatur. — Item volo, dispono et ordino, quod sit unus magister in artibus liberalibus, qui predictos studentes respiciat suo modo, videlicet unum exercitium per diem cum eis habeat, quod maior pars eorum elegerit et diebus festis ignorantibus legat compotum, qui parti maiori placebit et presideat disputationi hiemali vespertine, postquam

¹⁾ originale: quadragintam

disputacionem duo baccalarii et aliquot studentes secundum ordinem arguant respondentem et illi disputationi, omnes tenebuntur cum silentio interesse. Qui autem neglexerit arguere respondentem in disputatione huiusmodi sive baccalarius sive studens, cum tetigerit eum ordo, in penam solvere communitati tenebitur tres halenses. Et si baccalarii pro aliquo tempore defuerint huiusmodi disputaciones, secundum magistri dispositionem supplebuntur per studentes. — Item dispono et ordino, quod predictus magister cum studentibus in censu prescripto nullam porcionem habeat, sed octo sexagenas census annui et perpetui de bonis meis ac heredum meorum percipiet et percipere debet, donec sibi per me vel heredes meos certus census octo sexagenarum deputabitur et demonstrabitur ac intabulabitur, ut est moris, quem censum ego una cum heredibus meis solvere eidem promitto perpetue nomine meo et heredum meorum omnium de omnibus bonis meis et ipsorum, ubicunque et qualitercunque nominatis, nunc per me et ipsos habitis vel in futurum acquirendis, vel intabulare cum censibus prioribus, videlicet in festo Galli quatuor sexagenas et in festo sancti Georgii similiter quatuor sexagenas grossorum Tali tamen condicione scilicet interposita, videlicet si successores vel amici magistri Johannis Sczekna et Niepro civis pragensis predictus vel aliquis alius ex parte et pro parte eorum presentem ordinacionem meam non impendant. Si autem aliquis eorum impedimentum aliquod obiecerit, extunc predictae octo sexaganae non pro magistro, sed pro defensione literis michi et heredibus ac successoribus dicti regiminis remanebunt, quamdiu lis non fuerit terminata, ut valeamus domum predictam et studentes contra prefatos impugnatores ex parte Sczekna vel Niepronis defensare. — Item ordino, dispono et volo, quod heredes et successores mei legitimi post mortem meam non per se, sed simul cum predicatore Bethlemensi, qui magistri Johannis Sczekna continue legitimus est successor, unanimiter personas studentium ad domum predictam recipiant et destituant et si consonium videbitur, iterum reassumant. Et idem sit indicium de magistro, quominus fuerit oportunum. — Item, quod studens vel magister per patronum et predicatorem concorditer destitutus vel loco privatus, nullam causam vel excusacionem, quod sibi hoc fieri non debeat, in indicio vel extra allegare valeat neque possit. — Item, quod nec magister nec studens, qui aliunde undecumque in studio sustentari potest, ad hunc numerum assumatur, quia

hoc fieri in preiudicium pauperum atque fraude. — Item, quod solum, qui bene valent, pro studio, assumantur. — Item, si patronus cum predicator pro c'erico vel magistro ad locum recipiendo discordabunt ita, quod patronus alium et predicator alium recipere voluerit et presentare, quod nullus eorum hoc per se facere possit, et si taliter discordantibus ipsis locus per unum mensem vacaverit. tunc rector universitatis, qui pro tempore fuerit, suum, quem, voluerit, pro illa tamen vice et in illo tamen casu presentabit; qui presentatus sine impedimento patroni et predicatoris locum obtinebit. — Item, quod tam magister quam studentes quo ad facienda in domo predicatori obediant in omnibus licitis et honestis. — Item, quod omnes studentes cum magistro suo ad unam tabulam vel mensam conveniant fiatque omnibus equalitas in cibo et potu de communi pecunia sine omni prerogativa dignioris vel senioris cuiuscunque. — Item, quod legant ad mensam vespere et mane omnes secundum ordinem, a senioribus incipiendo solo magistro excepto, in Biblia alias in libris theologicis vel moralibus, sicut predicatori videbitur expedire. Et si quis in suo ordine ad mensam legere neglexerit, dabit in penam communitati duos nummos et post hoc lectionem neglectam adimplebit. — Item, si quis habebit hospitem, solvat communitati pro eo, ut est moris. — Item, si quis mensam neglexerit vel eciam cum licencia absens fuerit, porcio sua ad communitatem convertetur. — Item, quod cameras habeant eligere secundum senium. Si autem iunior precedat seniore gradu, preelectionem obtinebit. — Item, quod studentes ad gradum baccalariatus et baccalarii ad gradum magistri sub certo tempore, ut communiter in universitate consuetum est, se preparent cum effectu; quod si quis hoc faciendum per predatorem primo et secundo monitus fuerit et per torporem et culpam suam hoc facere neglexerit, deponatur. — Item, quod qui ad magisterium promotus fuerit de consensu patroni et predicatoris per unum annum et non ulterius locum poterit obtinere, ne alii studentes impediuntur pro quibus locus est specialiter ordinatus. — Item, si quis sine licencia hospitis domus et predicatoris absens per unum mensem fuerit, loco priveretur. — Item, si quis per tabernas vel loca suspecta sive manifestia vel evidenti nocte divagatus fuerit, loco carebit. — Item si in alicuius camera mulier suspecta inventa fuerit, locum amplius non habebit. — Item, quod, si quis cultellum, gladium, bacculum vel aliud defenciculum in alium animo percuciendi exten-

derit et omnino si tetigerit, statim loco privetur. — Item, quod disputationes ordinarias diebus sabbatis omnes visitent. — Item, quod diebus dominicis et Christi festivitatibus sermones populares audiant. — Item, quod in domo sua in mensa et congregatione communi ad invicem non nisi latinum ydiuma proferant et qui hoc transgressus fuerit, testimonio convictus, dabit communitati duos halenses. — Item, quod dicti studentes una cum magistro suo serviant capelle Bethlehem tali modo videlicet, quod cum aliis ibidem cantantibus missas cantent diebus solempnibus, videlicet Nativitatis Christi, Resurreccionis Christi, Penthecostis, Assumpcionis beate Marie virginis et Omnium sanctorum et in dedicacione capelle utrasque vespervas et missam et similiter in die Innocentum utrasque vespervas et missam et in die sanctorum Mathie apostoli et Mathei apostoli et evangeliste, dicte capelle patronorum, et alias orent Deum pro benefactoribus suis, sicut cuilibet in bona consciencia videbitur expedire. — Item, quod hospes domus predictae et magister, si aliquem secunda vel tertia vice contra supradicta statuta, ordinationes vel alias contra bonum ordinem facere conspexerit, predicatori et patrono predictis sub puritate consciencie tenebitur revelare. — Item alia statuta hic non expressa pro utilitate et honestate domus observanda magister cum predatore constituent, istis tamen statutis et ordinationibus supra nominatis nullo modo derogando. Et per has ordinationes, statuta et dispositionem non intendo potestatem patroni cum predatore et plenum dominium eorum supradictis studentibus et magistro quovismodo limitare, sed volo, ut ipsi excessus statutorum istorum et alios incidentes dependentes et connexos discuciant, aggravent et allevient, sicut eis in bona consciencia videbitur expedire. Et volo, ut domum aliam ipsi, si necesse fuerit, valeant pro ista domo, que nunc est in loco, qui dicitur Jerusalem, predicto, comparare et alia, que predictis studentibus sunt congrua, facere, dummodo per hoc voluntatem domine regine preactae cum consensu regio non excedant, prout in eorum literis super negocio predicto debite est conscriptum. — Item ad omnes suprascriptas ordinationes, nunc factas aut in posterum fiendas, Wenceslaum filium meum et eius filios legitimos substituo, quorum unus, videlicet senior ius huiusmodi obtinebit omne mandatum, michi a prefata domina regina concessum, in eum et eius filios in totum transfundendo, nisi eum duxerim de certa sciencia revocandum. Post mortem

vero Wenceslai filii mei predicti ut filiorum eius omnium volo, ut rector principalis capelle Bethlehem supranominate regimen dicte domus et studencium obtineat et habere debeat pleno iure cum sequente predicatore ibidem, sicut et ego cum eodem debite gubernavi. Qua quidem ordinatione et dispositione sic, ut premititur, per supranominatum dominum Crucem facta et de verbo ad verbum ibidem lecta et recitata, idem dominus Crux procurator et fidei commissarius, quo supra nomine, honorabilem et discretos viros Nicolaum de Stoiczyn magistrum in artibus, Joronimum de Woikowicz, Blasium de Wlassym, Petrum de Mladonowicz baccalarios, Bartholomeum de Lytomyericz, Johannem de Baworow, Nicolaum de Pelhrzymow, Janconem de Wlassym, Mathiam de Pobiezowicz, Johannem dictum Cicero et Nicolaum de Plzna, Hrahonem de Podweck studentes in artibus, in dicta domo in Jerusalem morantes, ibidem presentes et per ipsam causa studii et ad percipiendum census pro ipsis comparatos, locatos et institutos, personaliter evocatos, interrogari fecit et requiri, utrum ordinationi et suprascripte dispositioni velint consentire eamque in omnibus clausulis et punctis ac condicionibus ipsius suscipere et adimplere, prout in ipsa expressatur. Qui magister Micolaus, baccalarii et studentes, habita suprascripti superordinatione et dispositione suprascriptis deliberacione matura ipsiusque articulis et punctis rimatis et discussis eandem dispositionem et ordinationem domini Crucis supranominati in omnibus et singulis clausulis et punctis ac condicionibus ipsius tenere et adimplere sponte et libere promiserunt, omnibus et singulis oneribus et mandatis in ea expressis se benivole submitendo. Super quibus omnibus et singulis prefati magister, baccalarii et scolares supranominati petiverunt ipsis suo et successorum suorum nomine per me notarium publicum subscriptum fieri et confici unum vel plura publica instrumenta. Acta sunt hec anno, indiccione, die, mense, hora, pontificatu et loco, quibus supra, presentibus providis et circumspectis viris, dominis Stephano de Glacz, Nicolao Johlini, Benessio de Ponte, institore Johane Mugliczer, Nicolao Bohunconis dicti Nastoite, Leone institore, Wenceslao de Stetyeticz Maioris et Mauricio de Bykew notario, actore curie archiepiscopalis pragensis Minoris civitatum Pragensium civibus et multis aliis testibus fidedignis circa premissa.

Et ego Michael, natus quondam Nicolai de Prathaticz, pragensis diocesis publicus auctoritate imperiali ac dominorum magistrorum, doctorum et scholarium Universitatis studii Pragensis iuratus notarius, predictis ordinacioni et disposicioni, exhibicioni, lectioni, requisicioni, promissioni, omnibusque aliis et singulis suprascriptis, dum sic fierent et agerentur, unacum prenomminatis testibus presens interfui eaque omnia sic fieri vidi et audiui et occupatus aliis negociis per alium fideliter scribi feci meque hic manu-propria subscribens, publicavi et in hanc publicam formam redegi signoque et nomine meis solitis et consuetis consignavi, rogatus et requisitus in fidem et testimonium omnium et singulorum premissorum.

Iš Čekų Tautos Muziejans rankraščio Pragoj.

1420 m. instrukcija Čekų pasiuntiniams, kokiomis sąlygomis jie gali kviesti Vytautą į Čekų sostą.

Posselstvie, kteréž od obci měst Pražských Velikého a Nového k cráli Polskému anebo ke knězi velikému má učiněno býti, vtom tento obyčej má zachován býti:

Nejprve tato žaloba aby prošla po pozdraveni obyčejem, kterýž se dieti má napřed od tech obci Pražských měst i ode všech pánuov, rytieřov i panoši, zeman, měst i jiných obci crálovstvi českého k zákonu božiemu a k dobrému crálovstvie Českého přichylných. Takto tedy aby žalovano bylo:

Najjasnejšie knieže a pane, pane nám najmilostivejší! Velebnosti Vašie jakožto králi spravedlivému a k jazyku našemu českému z přirozenie přichylnému žalostivě žalujice túžime na ta veliká, neslýchaná, nelidská, alle hovadná a nekřestanská, bezprávná ukrutenstvie, kteráž se ději v našem královstvi Českém od Sig-munda krále Uherského, proti pánu bohu všemohúciemu, jeho svatým pravdám, v zákoně jeho svatém pevně založeným, i proti lidem jazyka českého a slovanského, kterýž bez viny i příčiny všelikak pro dojitie cti cesařské je-

Pasiuntinybė, kurią Pragos Didysis ir Naujasis miestas turi nusiųsti pas Lenkų karalių arba Didįjį Kunigaikštį, turi laikytis šių papročių:

Visų pirma, kaip reikiant pasveikinus, vardu anų Pragos miestų ir visų ponų, riterių ir pažų, bajorų ir kitų Čekų karalystės miestų bei kaimų, kurie palankūs Dievo įstatymui ir Čekų karalystės labui, turi būti įteiktas skundas. Skundas turi būti išreikštas šiaip:

Šviesiausias Kunigaikšti ir Pone, mums maloningiausias Pone! Mes nuliūdę skundžiamės Jūsų Didybei, kaip teisingam karaliui ir iš prigimties palankiam mūsų, čekų, kalbai tais dideliais, negirdėtais, nė žmoniškais, bet gyvuliškais ir nekrikščioniškais, neteisėtais žiaurumais, kuriuos mūsų, Čekų, karalystėj daro Zigmantas, Vengrų karalius, visagaliau Viešpačiui Dievui, Jo šventoms tiesoms, Jo šv. įstatymu tvirtai pagrįstoms, ir čekų bei slavių tautybės žmonėms, kurių be kaltės ir priežasties, jam žadėjai ciesačiaus garbei pasiekti ir

mu poslibené a k libosti kněžstvu lakomému a jazyku německému páliti, hubiti nepřestává, dietky nevinné roztíná, panny, vdovy i manželky, nešlechtně a zpohanile násilím hovadvým podávané rozsekávajě a muže vražedně hubě a pále pod obranú sobě listivě složenú kostela Římského, jemu v těch nešlechtnostech nekřesťansky nákladného a povolného.

Protož prosíme pro pána boha a pro osvobození zákona jeho svatého, všemu křesťanstvu potřebne spasitelného, aby se k tomu přičiniti ráčil, a ukrutenství takového jemu dále k vyplnění všeho jazyka slovanského nedopuštět; neb poražení našeho jazyka českého, jakož z jistých příčin porozumíváme, polského bylo by vyhlazení pro přichylnost našemu jazyku přirozenú. Než ten král města v království Českém Němcem cizozemcům zapisuje na shlazení jazyka českého ve všech městech jemu přichylných volaje, aby ižádný v těch městech toho království Českého nezuostával, ktožby dobře německy neuměl.

Pro ty jisté bezprávnosti k Vaši Velebnosti se utiekáme, poselství dřevního, panem Hynkem z Waldsteina od nich obci k Vaši Velebnosti vyslaného, potvrzujíc, žádáme od Velebnosti Vaše odpovědi milostivé, abychom dále

šykščių kunigų bei vokiečių tautos malonumui, nepaliauja deginęs, naikinęs, pjaudamas nekaltus kūdikius, nepadoriai ir pagoniškai gyvuliška jėga kapodamas pasmaugtas mergaites, našles ir žmonas ir žmogžudiškai naikindamas ir degindamas vyrus, klatingai dangstydamasis Rymo bažnyčios apsauga, kuri tuose nepadoriuose, nekrikščioniškuose darbuose jį palaiko ir jam pritaria.

Todėl prašome Viešpaties Dievo ir Jo švento Įstatymo atvadavimo, visai krikščionijai išganymui reikalingo, vardu prisidėti prie to ir neleisti jam daugiau daryti tokių žiaurumų visų slavių kalboms išnaikinti; nes mūsų, čekų, kalbos išnaikinimo pasėka, kaip tam tikros priežastys leidžia tai suprasti, būtų lenkų kalbos išnaikinimas dėl natūralios giminytės su mūsų kalba. Nes tas karalius Čekų karalystėje miestus užrašinėja svetimšaliams vokiečiams, norėdamas išnaikinti čekų kalbą, visuose jam palankiuose miestuose skelbdamas, kad anuose Čekų karalystės miestuose nepasilikty nė vienas, kuris gerai nemoka vokiškai.

Dėl tų neteisėtumų mes kreipiamės į Jūsų Didybę, patvirtindami anksčiau siųstą pas Jūsų Didybę anų miestų pasiuntinybę su Hynku iš Valdšteino priešakyje ir prašome Jūsų Didybės malonaus atsakymo, kad galėtume

úmysl obci našich Velebnosti Vaši zeviti mohli nám dále poručený.

Potom jakož na odpovědi srozumějí, ohlássiece čtyři articule, o něž jame se zassadili, ot nich tištěni jsúce, jestli že by těch hájiti, brániti a je skutečně vésti s svými se všemi poddanými mienil, jeho za crále požádati pod jistotú hodnú a k tomu běhu počtivě slušnú, jakož dále od mistrův našich v tom poselstvi vyslaných důvod těch čtyř kussův i jiných všech potřebnosti Pismem svatým stálým a důvodným k cráli tomu požádanému ač by v čem pochyboval zřetelně má ukázán býti.

A jestli že by crál k tomu požádaný přichylen byl a posslové to jistě poznali, tehdy jménem prosby tito artikulové aby na Jeho Milosti byli od obci požádáni. Pakliby kto to požádanie Jeho Milosti rušiti chtěl, svěťsti proti svěckým odpierati obyčejem svým mají a mistři proti mistrům a duchovním obyčejem meče duchovneho Pismem svatým důvodného.

Item aby v tom poselstvi nejprve bylo mluveno před kniežetem anebo před crálem o ty čtyři kusy, o kteréž válku vedem a velikú úzkost a nesnázi trpíme, aby ty kussy crál nebo knieže slibil držeti a skutečne je sám plniti i jiné své poddané k témuž vésti, a ty kussy v crálovstvie Českém a v margrabstvi Moravském i po jiných po všech svých zemích i kdež kolivěk jinde bude moc mieti rozšířiti.

Jūsų Didybei toliau sakyti mūsų miestų mums duotus pasiūlymus.

Po to, paskelbę keturis straipsnius, už kuriuos mes stovime, kurie mus jungia, kaip supras iš atsakymo, kad jis nori juos saugoti ginti ir su visais savo valdiniais žada juos laikyti, turi jį kviesti karaliū su tam tikra garantija, kaip tokiam reikalui tinka; jei karalius kuo nors abejotų, su pasiuntiniais išsiųstieji meisteriai kviestajam karaliui turi aiškiai išdėstyti keturių straipsnių ir kitų dalykų rėmimąsi šventuoju Raštu, kuris yra tikras ir įtikinąs.

Ir jei kviestasis karalius būtų tam palankus ir pasiuntiniai tikrai tai pastebėtų, tada, pagal prašymą, iš miestų pusės turi reikalauti, kad Jo Didybės priimtų šiuos straipsnius. Bet jei kas norėtų trukdyti Jo Didybės kvietimą, pasaulininkai savo būdu turi priešintis pasaulininkams, o meisteriai meisteriams dvasiniu būdu, dvasios kalaviju, šv. Raštu įtikindami.

Taip pat toji pasiuntinybė pirma turi kalbėtis su kunigaikščiu arba karaliū apie tuos keturis straipsnius, dėl kurių mes kariaujame, kenčiame priespaudą ir vargus, kad kunigaikštis arba karalius pažadėtų tuos keturis straipsnius laikyti, tikrai juos pildyti pats ir savo valdinius versti pildyti juos, skelbti Čekų karalystėj bei Moravijos markgrapytėj, visuose kituose savo žemėse ir kitur, kur tik galės.

Item aby všechny pravdy božie, kteréž koli z Pisma svatého pojedú a dovedeny Pismem svatým budú, byly od něho bráněny, dopuštiny a svobodu měly bez překážky.

Item aby všechna zboží mnichovská, jeptýšcie, canovnície a jiných všech kněží Prazských i Vyšehradských byla na obec Prazskou obrácená a to pro záhubu velikú té obce a pro války veliké a náklady těžké, kteréž jsú činili pro pravdu a pro zákon boží. Též i jiná města, kteráž jsú v té při zašla a pro tu při jsú pohubena, aby kněžského zboží, kteréž k nim příleži, poživala a tiem aby se mohla lépe opravovati. A zboží všech jiných mnichův a kněží aby vedle rady obce bylo obráceno na dobré obecné podle pána boha

Item aby každý v svém řádu a stavu v crálovství Českém byli podle pána boha a spravedlnosti zachováni a bráněni.

Item aby ve všem crálovství Českém Němpci a jini cizozemci nižádného úřadu neměli ani drželi, ani v kterých radách při cráli bývali, což by se toho crálovství dotýkalo.

Item aby zboží všechna vyběhlých a vyhnaných měšťan bez jich navracování k obecnému dobrému byla přichýlena.

Taip pat, kad visos Dievo tiesos, kurios eina iš šventojo Rašto ir bus šventuoju Raštu įrodytos, būtų jo saugojamos, leistos, laisvos, nekliudomos.

Taip pat, kad visų vienuolių, kanauninkų ir visų kitų Pragos bei Vyšehrado kunigų turtai būtų atiduoti Pragos miestui — dėl to, kad miestas turėjo didelių nuostolių ir didelių karų bei sunkių našų dėl tiesos ir dėl Dievo įstatymo. Taip pat, kad ir kiti miestai, kurie buvo įtraukti į tą ginčą ir dėl to ginčo buvo naikinami, galėtų naudotis kunigų turtais, kurie jiems priklausau, ir kad dėl to geriau galėtų atsistatyti. Ir kad visų kitų vienuolių bei kunigų turtai, miesto tarybos nutarimu, būtų suvartoti bendram labui, kaip to nori Viešpats Dievas.

Taip pat, kad visi Čekų karalystėj būtų palaikomi ir saugojami savo luome ir savo būklėj, kaip reikalauja Viešpats Dievas ir Jo teisingumas.

Taip pat, kad visos Čekų karalystėj vokiečiai ir kiti svetimšaliai neturėtų jokios tarnybos, niekur netarnautų karaliaus taryboje, kuri sprendžia karalystės dalykus.

Taip pat, kad visų išbėgusių ir ištremtųjų piliečių turtai, jiems negrįžus, būtų suvartoti bendram labui.

PRIDĚTI 4 HUSITŮ STRAIPSNIAI

Najprv aby slovo božie po království Českém svobodně a bez překazy od křesťanských kněží bylo zvěstováno a kázáno.

Druhé aby velebná svátost těla a krve božie pod oběma spůsobami chleba a vína všem věrným křesťanom, jimž hřích smrtelný nepřekážie, svobodně byla dávána podle ustanovenie a prikázanie spasitele.

Třetí, že mnozí kněží a mniši světským právem panují nad velikým zbožím tělesným proti Kristovu prikázání a na překazu svému úřadu kněžskému a k veliké škodě pánům stavu svěckého, aby takovým kněžím to neřádné panování odjato a staveno bylo a aby podle čtenie nám příkladně živi byli a navedeni byli k stavu Kristovu a apoštolskému.

Čtvrté aby všickni hříchové smrtelní, a zvláště zjevní, a jini neřádné zákonu božiemu odporu řádem a rozumně od těch, jenž úřad k tomu mají, aby v každém stavu byli stavováni a kažení a zlá a křivá pověst o této zemi aby vyčištěna byla, a tak aby se obecně dobré dalo cílovství a jazyku českému.

Pirma, kad po visą Čekų karalystę laisvai ir be kliūčių krikščionių kunigų būtų skelbiamas ir sakomas Dievo žodis.

Antra, kad Dievo Kūno ir Kraujo kilnūs Sakramentas laisvai būtų dalinamas pagal Išganytojo paskyrimą ir įsakymą abiem — duonos ir vyno — pavidalais visiems ištikimiesiems krikščionims, kurie neturi mirštamų nuodėmės.

Trečia, kad daugelis kunigų ir vienuolių pasauline teise valdo didelius materijalinius turtus prieš Kristaus įsakymą ir su žala savo kunigo tarnybai bei pasaulinio luomo ponų dideliu nuostoliu; todėl tokiems kunigams tas neprideramas valdymas turi būti atimtas ir sustabdytas, kad jie pagal Raštą gyventų mums pavyzdinčiai ir būtų įstatyti į Kristaus bei apaštalų gyvenimo kelią.

Ketvirta, kad visos mirštamios nuodėmės, ypač viešosios, ir kiti nepadorumai, kurie priešinasi Dievo įstatymui, visuose luomuose būtų tvarkingai ir išmintingai raunami ir naikinami tų, kurie tam reikalui turi savo tarnybą (urėdą); kad ši žemė būtų apvalyta nuo blogos ir kreivos paskalos; kad taip būtų dirbama bendram Čekų karalystės ir kalbos labui.

Susirašinėjimas apie Čekų pasiuntinio Hyneko iš Kolšteino darbus Lenkijoje ir Lietuvoje.

A. Pranešimas praliečiams iš Krokuvos.

„Innotescunt de prosperitate cuiusdam nuntii!“

Nobiles, providi, amici nostri sincera diligendi! Intelleximus ex relatione Superti nuntii vestri, quomodo pavore concussi estis de periculo nobilis et validi viri D. Hynkonis, capitanei et nuntii vestri ad dominos regem Poloniae et ducem magnum Litvaniae, ne sibi et comitivae suae per inimicos ipsius in via alignid sinistri contigisset. Qui Supetrus (sic) nuntius vester volebat ad dictum D. H. cupiens experiri de successu Di H. Sed tamen ipsum non permisimus ultra Cracoviam ire, ut Vestra Amicitia de statu ipsius D. H. eo celerius possent informari. De quo Vestram Sinceritatem cupimus non latere, qualiter strenuus et nobilis dominus Wen. de O (?) supremus thesaurus domini nostri regis, die datae presentium a dictis dominis rege Poloniae et duce magno Litvaniae de Lituania venit, qui nos de statu et prospectu successu dicti domini H. et ipsius comitivae plenius informavit, qualiter in ipsorum corporibus sani et incolomes existunt, ac per dictos dominos regem Poloniae et ducem magnum Litvaniae favorabiliter pertractantur et non paucis muneribus remunerantur; responsumque a dictis dominis die dominica proxime praeterita obtinere debuerunt. Non tamam scimus, quod responsum obtinere debeant. Alia Vrae Amicitiae non occurrunt pro hac vice scribenda.

B. Praguečij atsakymas.

„Responsum super eodem regratiantis“.

Omnimodae servitutis studiositate praemissa: nobilis fautor confidentissime! De notitia successum nobilis domini H. et aliorum adhaerentium ipsius literatorie per Vestram Nolilitatem informati, ad immensas gratiarum vobis assurgimus actiones, vobis et vestris temporis congruitate se offerente condigne remunerari intendentes, Vrae Nobtis amicitiam favorosa consideratione hortando, quatenus ostensorem praesentium nostri ex parte ad hujusmodi nostros nuntios relegatum vestra solerti providentia promoveri dignemini, ut nuntios nostros praedictos personaliter valeant adeundo invenire, facti veritatem ab eisdem oretenus edocendo, prout de fovorabilis Vrae Nobtis confidentia (sic) confidentiam gerimus singularem. Vt effectum cognito ipsam communitatem ceterosque nobis adhaerentes ad exultationis nostrae tripudium consolatos excitare valeamus, aut juxta qualitatem hujusmodi successum nobis et toti regno ac linguagio regni Boemiae de remedio providere opportuno contra insultus varios aemulorum.

Palacký, Urk. Beiträge I, 94 Nr., 92 p; Ms. Musei Bohem.
23 B. 2. n. 158—159.

4 Nr.

1421 m. (apie birželio 10 d.)

Čekų ponai išnaujo siūlo vainiką Lietuvos didžiajam kunigaikščiui Vytautui; jie reiškia savo džiaugsmą dėl to, kad Vytautas savo pasiuntiniui Vyšekui Račinskiui pareiškęs savo palankumą priimti Čekų vainiką; prašo jį, kad neatsižvelgtų į karalių Zigmantą; jie laikysiasi 4 straipsnių ir pasiruošę laikinai priimti kunigaikštį Zigmantą Kaributą gubernatorium.

Serenissime ac invictissime princeps et domine Vitolde frater nobis carissime graciosissime debitam nostram reverenciam obedienciam cum omnimodo subieccione servitutis. Quia rex pacificus cuius si quidem vltum desiderabilem omnes divites plebis muneribus deprecantur investigabili dispensacione consilii omnem mundialis monarchiae machinam omnipotenti manu consermans inreprehenisibiliiter regentes suamque administracionem disponens in unam quamcunque orbis gentium regionem principem constituit pariter et rectorem utpote imperialis maiestatis sue vicarium mintstrum regni ac sue dominacionis dispensatorem fidelem ad suppressendas iniquorum iniurias propulsanda bonorum incomoda procurandam bonorum pacem promovendamque salutem in quorum gracioso recensitu veluti sol inter celi luminaria fulgoris radios liberalis munificencie ratu exsufflans vestre ingenuitatis generositas probitas morum sublimitas potencie ac universarum virtutum magistra celebritas terre habitabilis climata et presertim illustris B (oemie) regni (h)emisparium multiformi rubore admirande claritatis resparsit ac in sui stuporem pariter et admiracionem nostros rapuit sensus et affectus, dumque sero seveque necis officio pii princ(ipis) strenuissimi protectoris ducis arguti ac mansuetissimi rectoris essemus orbat solacio et multiplicibus laccessiti injuris, incomodis afflictique bellorumque sudoribus fatigati, vestre magnificencie venerabilem personam tante celebritatis vulgatam preconio per crebros nos-

tros nuncios et legatos requisi(ui)ntus obsecrantes, quatenus celsi regalis solii Boemorum honoris et oneris dignaremini suscipere nobilissimum dyadema pro tutela legis Christi, eandem pye observancium, quam revera ipse universorum dominus suo sanctissimo protulit ore, vita practicavit et manu ac suorum dolorum predicatione solerti per orbem terrarum diffusa innotuit, ut ad ipsorum observanciam induxit salutem. Quibus utpote rationabilibus fidelium votis matura deliberacione rite pensatis V. S. talis celsitudo prout relacione veraci et illaritate plena omnium gaudiorum Nobilis domini Wischconis Raczinsky V. S. talis legalis nuncii didicimus, clementer annuit et se ad subeundum pondus tanti regiminis et regalis fastigii obtulit graciose ad tutandum legem domini, regendum iuste et fortiter gubernandum gentem inclitam Boemorum tamquam Christiane legis zelator precipuus et Boemie ligvagi prestantissimus fautor et fidelis protector. De cuius quidem tante dignitatis ut constanter credimus immutabili proposito exhilarati tamquam votis cordialibus in spe certa potiti et plus quam valemus edissere grati ex animo V. S. excellenciam humiliter exoramus eiusdem sincere voluntatis affectum desideratum mancipari dignemini ad huiusmodi vocacionis fastigium vestre maturissime providencie ingeniis inprotacte properando vestro virtutis victorioso, brachium nostrum in presidium et auxilium suscitantes ne rex ille S(erenissimus?) Sigis(mundus) Ungarorum in regno seviens velud Rampnus (!?) in ligno, cui omnis repugnat iusticia: ordo reclamatur patrie: nec legi dei ac humanitate ac iusticie obediens congregatis exercitibus et nostris naturalibus inimicis, qui ab initio nobis et patribus nostris ymo toti nostrio lingwagyo semper fuere iniuriosi et infesti, confinia eiusdem regni nostri adierit et dampna pauperibus inferat gemebunda scientes, quod adventu V. S. nedum nos sed baronum et militarium plenus et fidelis consensus una cum toto regno velud ad ortum fulgentis aurore iniuriarum tenebre fugabuntur et velud ad christianissimum, piissimum dominum exultabunt in plenitudine gaudiorum de pyetatis vestre clemencia non hesitantes, quin honor huiusmodi regni sub umbra alarumstrarum prout regalis exigit honestas fideliter protegetur, vestreque pyetatis clemencia id ipsum regnum velud quoddam viridarium electum inter agros rura reget precipua et disponet geminis virtutis ac fidei nitore nec non legis divine in quatuor articulis catholicis ac aliis veritatibus scripturarum sacrarum ritu probatis sonsistenti,

pro quibus felicia et maiora fide bella gerimus vincentique pro nobis d(eo) victores regum exultamus, libertate et observancia decorabit et a falsis mendosis perversisque infamiis omnium hostium nostrorum naturalium commota dulcedine patrie viriliter expurgabit et in laudem dei ac vestri regalis nominis gloriam et honorem sublimavit rediwiwo, nosque acregnicolas eiusdem circa libertates, consuetudinis laudabiles, jura et privilegia ac emunitates votaqtue alia V. S. tempore et loco oportunitis offerenda et explananda, tenebit et conservabit graciosae; parati enim sumus in signum huiusmodi subieccionis ducem Sigismundum vestrum consangwineum nobis pro gubernatore regni ut ab eodem domino Viscone accepimus dirigendum suscipere sibiqtue omni subieccionis obediencia subesse, vestrum felicem et sincere desiderabilem usque ad adventum nullum alium preter vestre celsitudinis Serenitatem pro domino et rege nostro acceptando. Dat.

Caro, Liber cancellariae Stanislai Ciolek 52 Nr., 96 p. (Archiv für österreichische Geschichte LII. 1875 m.); sutrumpinta forma Palacký, U. B. I, 118 Nr., 121 p.; Ms. Musei Bohem. 23 B. 2, 117 Nr.

1421 m. rugsėjo mėn. 17 d. (Ausst).

Kunigaikštis Zigmantas Kaributas rašo Ratiboro kunigaikščiui, prisipykęs jį ragindamas neatidėliojant paleisti jo mieste esančius suimtuosius Lietuvos didžiojo kunigaikščio pasiuntinius čekus.

Duci Ratiborensi.

Servitiis cum affectu omnis boni praedirectis.

Illustris dux, amice dilectel Audio quomodo vos aliquo sinistro et improvise consilio ducti, nobiles et strenuos ambasiatores Sermi principis magni ducis Litwaniae Ratiboriae in vestra civitate, in ipsorum damnum et confusionem admisistis et permisistis vestris subditis, procuratori et civibus, captivari. Quod factum et improvisationem vestram pio doleo ex affectu: nam exinde et per hoc aliud non restat, nisi vestra destructio et finalis eversio, et praedictorum dominorum regis et ducis magni gravissimae indignationis incursio. Quare vobis consulo, quia potestis, hoc ipsum celeriter et prudenter mox reformatis, ipsosque liberos, prout et amplius gravibus damnis perceptis facere debebitis, dimittatis, occasionibus quibuscumque, nam invalidis, praetermissis. Hoc facturi, si et in quantum desideratis magnum malum et gravissimum periculum effugere, et circa favorem praedictorum dominorum regis et magni ducis conservari. Nam praedicti domini in nullum eventum volunt Bohemos deserere, sed ipsis tamquam linguaio proprio et suis subditis volunt quomodolibet cooperari. Pensare namque debetis honorem vestrum, quo perduto neque deus neque homines poterunt vobis refundere eundem. Salubri consilio usi, consulo, eosdem liberos dimittatis. Datum in Ausst, feria quarta in quatuor temporibus.

Sigismundus filius fratris
Regis Poloniae.

1421 m. rugs. mėn. 22 d. [Trakuose].

Vytauto laiškas Ratiboro kunigaikščiui Jonui, kuriame reikalauja, kad pastarasis paleistų husitų pasiuntinius; nepaleidus grasina karu.

Alexander anders Witold von Gottes Gnaden grosfurste zu Lithwan und zu Russen etc.

Dem irluchtigen fursten hern Johannes herczogen zu Ratibor. Irluchtiger furst uns ist zu wissen wurden, wie das ir die strengen ritter Wilhelm Costka, Hlassen und Minzken, unsere alden diener und hofgesynde, die zu uns und unserem dienste geczogen waren, und ouch die herren Waczlawen und Geczensteyn, und sust Waczlawen, die sust zu unst dienstshalben geczogen seyn, in ewer stat Ratibor gefangen habt, und wisset wol, was ir uns durch die edlen Sestrzenzen von Bandin, Wisschen unseren diener und Bartholomeum unseren schreiber und sust durch andere fil oberleuwe und ewer breve emboten habt, gelobt und geschriben, und meynend fruntschaft und liebe zu erzeigen und unsern dienern furderung und sicherheyt durch ewer lande, wenn sich das gepuren wurde, zu tun. Hyrumb bitten wirch euch, das ir die obgeschriebenen unsere alden diener und hofgesynde, und ouch die zu uns dienstes halben geczogen seyn, frey myt allen den iren lassen wellet, wurdet ir aber des nicht tun, so sollet wissen, das uns das sol leyte seyn, und wollen dorumb ewer und ewer kynde feynd ersterben, wie wol das sy uns von unserer swester angeborne frunde seyn, und das rechen nach allem unserm vermogen, un das alles haben wir und mer dorczu bevolhen dem obengenanten Bartolomo unserm getrewen mit euch muntlich zu reden, dem ir glauben wollet, was er mit euch zu dieser zyt reden wirdet. Geben zu Trotkyn an sant Maurici tag. Anno etc. XXI°.

1421 m. rugsėjo mėn. 23 d. (Wieliczka).

Abraomas Niger rašo Ratiboro kunigaikščiui, ragindamas jį paleisti husitų pasiuntinius.

Serviciis meis predirectis, illustris princeps et domine michi agnite favorose. Intellecto vestro rescripto, in quo michi vestrum periculosum successum innotuistis, non modice sum turbatus, nam eatenus in foribus et in proximo est vestrum omne malum. Sed quia eodem vestro rescripto intellexi, quia in hoc licet periculosissimo facto meo et aliorum vestrorum servorum et amicorum uti velletis consilio, aliquid sum recreatus, nam sapientis est libenter audire consilia, et precipue illorum, quorum oculos malicia ad partem eandem non excesavit, quia dicitur sapienter: impedit ira animum, ne possit cernere verum. Et si principio obstitissetis et prelatorum et canonicorum vestrorum maliciosiorum consilia non audissetis, forsitan ad ista nunquam devenissetis. Et quemadmodum mecum convenire desideratis. congressus absque dubio dilacionem parere posset, et intermedium malum ceptum posset adaugeri. Sed prout consilium meum affectatis, ego quasi firmus et fidelissimus amicus vester vobis consulo, quatenus non obstante aliquo congressu neque obstantibus aliquibus legacionibus vel literis regis Hungarie, neque aliquibus sinistris et dolosis consiliis, eosdem liberos dimittatis, vel ad minus super fidejussoria caucione eripiat; alias vestrum proximum malum vobis nuncio venturum, ubi neque auxilia neque consilia neque promotiones nostre vobis poterunt suffragari quoquomodo. Nam per totam terram Polonie et omnino Litwanie rumor magnus est et strepitus a communitatibus ob captivitatem eorundem Boemorum. Loquitur vulgus, velit rex vel nolit, nisi eos liberos dimittat ab eadem captivitate, volumus cos ulcisci usque largiflu-

am sanguinis effusionem, quia ille idem (vestram denotantes serenitatem) inter nos et fratres nostros Boemos jam factam vult infringere unionem; vestras vero in eodem facto excusationes nec audire volunt, asserentes eas omnino invalidas, sum vestris civibus nichil liceat facere, nisi ex vestra licencia et mandato. Consilium meum finale est, ut eosdem dimittere debeatis, nam facile est hominem poenitentiam agere, cum adest facultas. Causas sufficientes habet vestra serenitas, nam prima causa, quia curienses magni ducis sunt, demum quia legati sunt in facto grandi rem publicam tangente ad dominum regem et ad dominum ducem magnum, et durum est contra stimulum recalcitrare. Datum in Vielitzka feria tertia post Mauricii. Anno etc. XXI°.

Abraham Niger salis utriusque supparius.

Palacký, Urk. Beiträge I, 143 Nr.; Grünhagen, Scr. rer. Silles VI, 20 Nr.

1421 m. spalio mėn. 9 d. (Trenčine).

Karalius Zigmantas rašo breslaviečiams ir kitiems sileziečiams, šaukdamas juos pagalbon Ratiboro kunigaikščiui, kuriam gresia pavojus iš Lietuvos ir Lenkijos; jis pats traukiasi į Moraviją, prašęs pagalbos ir Prūsijos kryžiuočių meisterį.

Sigmunt von Gotes gnaden romischer kunig zu allen zeiten merer des reichs und zu Ungarn zu Behem etc. kunig.

Lieben getrewen! Als der hochgeborne Johans herczog zu Troppaw und zu Ratybor, unsser lieber oheim und furst, die keczer von Prage und ire bottschaftt, die zu dem kunig von Polan und Wytolden gesant waren, gefangen und aufgehalten hat, hat derselb kunig von Polan und Wytold und etliche andere die iren, demselben herczog Hansen botten und briewe gesant swarlich drawend, als ir wol sehen werdet iu den abschriften hierynne verslossen; und als wir alweg in dem synne mit euch gewest sein, wer essache, das der kunig von Polan oder Wytold ichtz wider uns und wider euch meynet zutund, das wir dann mit aller macht mitsampt euch beyeinander sein wollen in zu widersten, ob des not wirt. Nu ziehen wir in das lande zu Marhern und wollen bey Olomutz in der nehe sein, davon so begeren wir von euch mit ganzem ernste und flisse, das ir mit aller ewer macht zu rosse und zu fusse bereyt seyt, ob sich der kunig von Polan oder Wytold zu solchen sachen beruren wolten, das ir mitsampt uns in widersten mogt, als des notdurft sein wirdet, als wir euch des gentzlich glawben und getrawen. Auch so haben wir dem meister von Preussen und dem gantzem or-

den geschrieben, ob es not were, das sy mit ganczer macht uns helffen sollen, als wir auch on zweyfel sein, das sy uns helffen werden. Geben zu Trentz, am donnerstage nach sant Francisci tag, unserer riche etc.

Ad mandatum domini regis
Franciscus prepositus Strigoniensis.

Palacký, Urk. Beiträge I, 147 Nr., 157 p.; Grünhagen., Scr. r. Siles. VI, 21 Nr, iš
Breslavo Archyvo.

1421 m. lapkričio mėn. 12 d. (Pragoj).

Pragos universiteto magistrai ir kunigai praneša didžiajam kunigaikščiui Vytautui, kad sutinką su jo pasiūlytu disputu, jei jų atstovams būsiąs laiduotas saugumas; jie pasiduosią, jei jų straipsniai būsią paneigti šv. Raštu arba senovės bažnyčios praktika.

A magistris pro audientia.

Devociones cum humili subieccione semper debita et condigna! Magnifice princeps et domine graciosel! Quia dominationis vestre celsitudo nobis obtulit in adopcionem audientiam generalem ad conferendum et tractandum super quattuor articulis quos fideliter ampleccione prosequimur et constanti ore fatemur de hoc munificencie vestre munere graciaram humiliter refferimus acciones pro eo, quod dudum a nobis optatum et petitum vestra magnificencia vult deducere ad effectum et, quod actenus et nostri adversarii ingiter impediabant, ne veritas fidey hortodoxe elucesceret in cordibus fidelium, et¹⁾ eorum dispendium conculcacionem et iacturam. Quapropter vestre magnifice celsitudini quo humiliter possumus acuracius supplicamus, quatenus predictam audientiam in adopcionem nobis vestra sinceritate oblatam ad effectum clementi manu dignetur deducere tempore et loco ydoncis et opportunis in vestre magnifice serenitatis dominio seu in regno Boemie aut in regno Serenissimi fratris vestri regis Polonie, nostris ad hoc deputatis et²⁾ securitata videlicet quacunque sufficienti et opportuna personarum et rerum clementer providendo ad veniendum, commorandum, libere tractandum et, si opus fuerit, probandum veritatem predictorum articulorum et

¹⁾ in
²⁾ de

ad reddendum obiectibus¹⁾ advesariorum et redeundum ad propria salvis personis et hominibus et rebus; in qua etiam audiencia ibere es secure nostram fidem publicare et tractare possimus, sed non stare sententia diffinitiva²⁾ aut decreto dei (?) et nostorum emulorum, qui easdem veritates summas in celum ponentes perperam et de (e)ffectu condempnunt. Nam in eadem audiencia ad hanc libram equitatis et nos offerimus et presentamus, quod si nos ostenderimus istos quatuor articulos esse fundatos in ewangelio domini nostri Jesu Christi et observatos in primitiva ecclesia apostolica, que magistra est et esse debet ac reatrix novissime ecclesie istis temporibus periculosus, in quibus heu refriguit caritas et licet superabundavit iniquitas, extunc nos in eisdem et cum eisdem manuteneat, protegat pariter et defendat vestra magnifica dominatio de sursum potestate concessa et eosdem effectualiter amplexetur, diligat et prosequetur. Quod si in hac parte dei et nostri adversarii patenter ostenderint ex ewangelio domini nostri Jesu Christi, quod tamen posse fieri minime speramus, prefatos quatuor articulos aut aliquid³⁾ eorum esse contrarium aut contrarios ewangelio Jesu Christi, in quo omnis veritas salutifera continetur, extunc parati sumus cedere et locum dare ewangelice veritati. Ex quibus ad effectum sic deductis optatis atque conceptis universalis ecclesie unio et salus verisimiliter poterit evenire. Petimus etiam humiliter et devote, quod si ad magnificencie vestre audienciam aliqua delacio sen sinistra accusaccio ex parte vocata altera et audita. Altissimus personam vestram conservet incolumen optatis vite successibus ingiter habundare pro tutela fidey ac fidelium Christi sangwine redemptorum. Datum Prage XII mensis Novembris rectoracii sub sigillo V. C. oratores magistri et presbyteri V. civitatis Pragensis.

Liber cancellariae Stanislai Ciołek II, 54 Nr., 103 p.

¹⁾ respondendum obiectionibus
²⁾ sentencie diffinitive
³⁾ aliquem

1422 m. vasario mėn. 8 d. (Ryme).

Papa Martynas V prašo Lietuvos did. kunigaikštį Vytautą, kad padėtų karaliui Zigmantui išnaikinti ereziją Čekijoje ir tuo tikslu atsiųstų jam didelę kariuomenę; Vytautas turįs duoti pagalbos ir Antonijui Zeno, kuris nusiųstas sutaikinti Lenkijos su ordinu.

Martinus episcopus dilecto filio nobili viro Vitoldo alias Alexandro duci Lithuanie salutem et apostolicam benedictionem. Cum regnum Boemie pestifero veneno Viclefistarum in magnam offensam dei ac plurimarum animarum interitum resparsum sit, quod ut radicitus evellatur per omnes catholicos et presertim reges et principes christianos indefesse totis viribus laborandum est et ampla et expediencia presidia offerenda nobilitatem tuam cui hanc heresim et hereticos plurimum displicere multiplici experimento didicimus paternis affectibus et in visceribus caritatis propensius requirimus et hortamur in domino, quatenus tua nobilitas carissimo in Christo filio nostro Sigismundo regi Romanorum Ungarie et Boemie illustri et in reducendo dictos hereticos ad lucem katholice fidei et gremium katholice ecclesie ac in totali extirpacione huiusmodi heresim efficacissime omnibus consiliis auxiliis ac favoribus oportunis tamquam catholicus princeps assistat, hii enim heretici, quo maiori potencia ac validiori exercitu tue nobilitatis et aliorum principum sese viriliter obsessos esse conspexerint, eo facilius necessitate constricti aut reducentur ad fidem aut obstinati stare volentes in eorum erroribus celerius ec validius tanta catholicorum congesta potencia debellandi et exterminandi ad laudem dei totaliter delebuntur. Preterea exhortamur propensius ut bonam concordiam atque pacem ad quam tractandam ac deo auctore perficiendum dilectum filium Antho-

nium Zeno nuncium nostrum illuc pridie duximus transmittendum cum Prutenis prout speramus velis habere, que et in se ipsa res optima est, et ex qua eciam hereticorum facilior sequetur reduccio, ac vires Theucrorum qui in christianum sangwinem continue debacantur, in magnam offensam dei ne katholicis obesse valeant eciam in suis laribus conterentur. Datum Rome apud Sanctum Petrum XXII kalend. marcii pontificatus nostri anno quinto.

Liber cancellariae St. Ciołek II, 114 Nr., 186 p.

1422 m. kovo mėn. 5 d. (Trakuose).

**Vytauto laiškas papai Martynui V, kuriame pataria,
užuot kariavus, dërėtis su husitais,**

„Epistola ducis Witoldi ad Martinum papam, ut suspendat
processus erogatos contra Hussitas haereticos“.

Beatissime pater, domine beniquissime! Attentis et in animo
revolutis effusione sanguinis christiani et guerrarum turbinibus,
quae in regno Boemiae invalescere videbantur; attento etiam,
quod dicti Bohemi multis et variis comminationibus atque guer-
ris et exercitibus ad observantiam fidei sanctae Rom. ecclesiae et
obedientiam sedis Sanct. Vrae usque huc reduci nequivissent,
quin imo post tot triumphos totiens reportatos ad maiorem per-
tinaciam deducerentur; quos nec glandins neque persecutio ter-
rere poterant, sed ex crebra victoriae et aspersione sanguinis
Christi fidelium, qui pro dolor unanimiter ex utraque parte fun-
ditur, eo magis animantur: post multas igitur eorum instantias,
quibus me plerumque per suos ambasiatores impulsaverunt, ut
eos dignater acceptare, cum promissionibus per literas et legatio-
nes factis, qualiter in susceptione ipsorum vellent ad sanctae et
universalis ecclesiae gremium redire et obedientiae sedis Sanct.
Vrae subiacere: ego vero ad tantas ipsorum instantias et tales
ut praefertur exhibitiones ad protegendum eos sub potentia mea
illustrem D. Sigismundum ducem, nepotem meum carissimum,
illorum decrevi transmittere in hunc finem et ea intentione,
prout revdus D. Antonius Zeno nuntius Sanct. Vrae literas suas
Sanct. Vram latius informabit, et intendens fideliter et totis viri-
bus pro reconciliatione ipsorum scismaticorum ac transmissione

ambasiatorum per ipsos ad pedes Sanct. Vrae pro reassumenda obedientia laborare, dummodo iidem ambasiatores ipsorum liberum ac securum ad pedes Sanct. Vrae haberent accessum, ex eo, quia passagium et processus contra ipsos sunt erogati, ac de haeresi fere per totam Christianitatem existunt infamati. Sed quia praemissis non videtur mihi securior via aliter provideri, nisi Sanct. Vra processus et passagium, quos tulit contra ipsos, in aliquod certum tempus dignaretur suspendere et levare, regibusque, principibus et aliis quorum interest committere et sub obedientia S. Rom. ecclesiae demandare, quatenus dum et quando ambasiatores Boemorum praedictorum illuc irent, securum liberumque transitum et reditum consequantur, pro augmento fidei catholicae et dicti populi gratia singulari. Prout de his et omnibus praemissis Sanct. Vram latius honorabili Martino canonico S. Georgii in castro Gneznensi, devoto meo dilecto, commisi informare, cui in dicendis dignetur Sanct. Vra adhibere plenam fidem. Quam conservare dignetur altissimus per tempora diutina pro conservatione ecclesiae suae sanctae et consolatione mea speciali.

Dat. in Trach. V die mensis Martii anno ect. XXII.

Palacký, Urk. Beiträge I, 162 Nr., 186 p.

1422 m. gegužės mėn. 21 d. (Ryme).

**Papa Martynas V rašo did. Lietuvos kunigaikščiui.
Jam priekaišioja, kam jis remias husitus, ir ragina
jį nuo to atsisakyti.**

Martinus etc. Dilecto filio, nobili viro Alexandro Lutwannie duci, salutem et apostolicam benedictionem. Jam pridem fama vulgaverat, Te Bohemos haereticos spe fovere, apertis eis auxiliis juvaturum, quod scelus de Te viro prudentissimo et probato jam principe catholico difficile creditu videbatur. Sed tamen scripsimus Nobilitati Tuae paterna caritate monentes, ut ab omni societate, communicatione et foedere haereticorum abstineres, et eosdem excluderes et privares fiducia subventionis Tuae. Nunc vero per Tuas literas et nuntium dispositionem Tuam non dubiam nec obscuram de juvando et suscipiendo praedictos in protectionem Tuam intelligentes, summa admiratione et dolore commoti sumus. Videmus enim et manifeste comprehendimus Te, si hoc feceris, ultra periculum fidei, quod est ante omnia declinandum, magnam et horribilem novitatem in Christianitate moturum ex qua multo major effusio sanguinis christiani et graviora scandala et crudeliora vulnera subsequuntur, quam ea sunt, quibus Te asseris hac via velle mederi. Nam nemini dubium est, quin Boemi haeretici, si fuerint a spe Tui praesidii destituti, ad obedientiam ecclesiae et rectam vivendi normam et debitum cultum dei facile reduci possint, vel sola necessitate compulsi; eritque in brevi consueta tranquillitas et devota religio in regno Boemiae hac funesta labe purgato. Qui si viderint in Tuam protectionem se receptos foveri atque defendi, reddentur acriores et contra instituta ecclesiae dei rebelles et pertinaciores in haeresi. Nec nos multum movet, quod asseris Te velle hac conditione recipere, ut errore deposito ad debitam Romanae ecclesiae obedientiam revertantur; omnia enim faciunt et pollicentur Tibi, ut Te suis labori-

bus et erroribus inmisceant, et incendium maius exsuscitent. Et per hanc viam eorum simulata reductio non potest non esse suspecta, per quam viam quaerunt periculosam discordiam inter Christianos principes seminare, ut potentissimis dominis inter se decertantibus, Romano imperio turbato, et quasi tota Christianitate confusa, possint ipsi peccare licentius. Nec existimare debes aliter evenire posse, si Bohemiae regnum occupabis, quod nullo modo per electores Romani imperii et principes Alemaniae tolerabitur, eciam tacente carissimo in Christo filio nostro S. Romanorum rege illustri. Nec huius regni extimatio tanti est, nec esse debet, apud considerati principis prudentiam, ut pro eo velis iuvare hereticos, aliena per iniuriam occupare, et magnam Christianitatis partem novo bello confundere et permiscere, cum diminutione Tui honoris et famae et certe animae Tuae iactura, quae etiam si omnia ad votum succederent, diligentius cavende est. Quid enim prodexit Tibi, si totum mundum lucreris, et animae Tuae detrimentum patiaris? Quod vero Te asseris non ampliandi dominii cupiditate, sed sola reducendorum haereticorum causa ipsos sub Tua defensione suscipere, nullo modo probari potest; nam cum per dei misericordiam Christianus princeps existas, in causa fidei debes cum dispositione nostra et ecclesiae, et nostro et apostolico Sedis legato ad hoc transmissio, et reliquis Christianis principibus consentire, Teque cum aliis iungere contra haereticos, non pro ipsis defensorem exhibendo specialem viam quaerere conversionis eorum, quae hoc modo quaesita sincera credi non potest. Sed qualemcumque ipsi animum habeant, sinceritati Tuae, quae inter Christianos hucusque probata est, non convenit a communi consilio deviare et eos ulla speciali coventione suscipere. Quod ne facias, Tibi paterna dilectione consulimus, Te monemus et hortamur, Tibique eciam praecipimus in virtute nominis Jesu Christi, quod est nomen super omne nomen. Et si feceris, scito Te Deo omnipotenti, nobis et ecclesiae, quam deus non deserit, et Christiano nomini iniuriam facere, quam nec ipse Deus feret, sed vertet in periculum capitis Tui et certe in animae Tuae damnationem. Nos vero, qui vicarius eius in terris constituti sumus in apice apostolatus ad conservationem veritatis et fidei Christianae, dolenter tamquam contra vitam nostram, sed necessario contre Te et quoscunque defensores haereticorum auctore domino procedemus, quia sic tenemur ex iniuncto nobis officio; eciam si opus erit cum vexillo crucis, implorando subsidium po-

puli Christiani. Sed cum multa in diebus Tuis digna opera feceris pro amplificatione fidei sanctae et quiete fidelium, cogitare non possumus, Te postremo tot recte facta velle ambitione corrumpere et tantis cladibus hominum causam dare. Quare fili dilecto, ab hac via, ab hoc modo, ab hac opinione Te retrahas, ne subsidia mittas haereticis, nec eorum venenosis pollicitationibus capiaris, quae Tibi certe fiunt instigatione sathanae ad inquinandum famam et fidelitatem Tuam, involvendo Te novis bellis atque periculis, ad effundendum sanguinem Christianum. Sed si salutem et reductionem Bohemorum desideras, sucut debes, eos nullis tuis viribus protectos horteris, ut ad praefatum Sedis apostolicae legatum ad hoc specialiter destinatum, habentem a nobis plenam et liberam potestatem super omnibus in ista causa fidei disponendi, mittant, et se humuliter sumbittant, correctioni et dispositioni suae; a quo poterunt eciam ad nos, si expediens erit, cum securitate transmitti. Sed Tu ante omnia cave diligenter, ne ipsos ulla conditione tuearis; quia certi sumus, quod a Te destituti humilius se inclinabunt, reereati autem per Te fient cotinuo duriores. Quod si aliquo modo inductus defensionem eorum suscipere promisisti, scito te fidem dare haereticis violatoribus fidei sanctae non potuisse, et peccare mortaliter si servabis, quia fidelis ad infidelem nulla potest esse communio. Ceterum postremae literarum Tuarum particulae, per quas requiris, ut processus contra haereticos editos tollamus vel suspendamus ad tempus, respondemus, hoc nullomodo fieri posse de manifestis haereticis in sacro Constantiensi concilio condemnatis, praesertim cum sentiamus communi consensu principum Alemanniae exercitum praeparari ad confusionem eorum. Sed ut supra diximus, humiliter et sincere offerant se legato, qui causa et voluntate sua cognita diligentius de propinguo libenter saluti suae consulat. Sed Nolibitatem Tuam iterum ac iterum admonemus atque obsecramus per misericordiam Jesu Christi, ut tantam stragem et calamitatem per Te induci non velis, quantam necessario secuturam videmus in Christianis, si Bohemos suscipies defendendos. Datum Romae apud sanctum Petrum, XII Kalendas mensis Junii, anno quinto.

1422 m. gegužės mėn. 21 d. (Ryme).

Papa Martynas V rašo karaliui Zigmantui, kad jis nepatareš ir neleidęs Vytautui imti globoti Čekų krevatikių, prisidengus noru juos atversti.

Martinus ect.

Carissimo in Chr. filio S. Rom. regi illustri salutem et apostol. benedictionem. Saepe hoc proximo tempore, cum nobis esset injecta suspicio, et novissime cum certior significatio facta sit de dispositione dilecti filii nobilis viri Alexandri Lithuaniae ducis circa bohemorum haeticorum protectionem, ipsum nuntiis et literis ab hac opinione retrahere conati sumus, sibi honesta suadendo, interdum etiam ipsum acriter increpando caritate paterna, et simul carissimum in Chr. filium nostrum Wlad. regem Poloniae illustrem non cessavimus hortari atque monere, ut eum animum indueret contra haeticos, quem haberent ceteri principes Christiani, eosque omnino excluderet a consortio regni sui. Praelatos insuper Poloniae non destitimus nostris exhortationibus et praeceptis animare, ut remediis omnibus providerent, ne Boemi apud Polanos reciperentur, ne regnum quietum perturbarent et fideles coinquinarent. Omnia denique fecimus diligenter, ut haetici omni fidelium societate et praesidio privarentur. Et tamen haec pia nostra voluntas, quae tot studiosis operationibus nostris in oculis totius Christianitatis est manifesta, maligna hominum interpretatione carere non potest. Nam nuper accepimus per Alamanniam dissipatum esse rumorem a nonnullis familiaribus praefati Alexandri ducis, eundem de nostro consensu atque consilio Boemos haeticos in suam protectionem eorum errore deposito suscepturum; quod consilium nec sibi dedimus umquam,

nec daturi sumus. Nec hujusmodi receptio haereticorum potuisset nobis aliqua ipsorum promissione placere; qui semper eos censuimus ab omni consortio fidelium excludendos. Sed cum praefatum ducem hortaremur, ut cum Bohemis in hoc detestabili errore manentibus nullam habere vellet amicitiam nec aliqua pacta inire, non propterea volebamus, ut eisdem polliceretur sub aliqua conditione auxilium et favorem. Omnis enim nostra suasio ad hoc principaliter fuit intenta, ut sicut omnia divina et humana jura sanxerunt, ut velint ostendere nos suasisse, ut eos sub certa conditione susciperet defendendos. Quod obmisso fidei negotio, sujus diligentissima ratio habenda est, etiam non fecissemus causa justitiae tuae, quam non vellemus ullomodo deprimere, sed confirmare potius et augere. Quare fili carme, si ad aures tuas aliqua insusurratio forte perveniret de hac consultatione, quae per malignos interpretes nobis imponitur, crede hoc fuisse semper et esse alienum a mente nostra, ut Bohemi haberent defensorem aliquem malignitatis suae, sed omni ingenio et studio procurasse, ut illi quocunque praesidio destituti ad rectam viam veritatis et religionis Christianae revocati, ut dignum est, subjicerentur ditioni tuae. Dat. Romae apud S. Petrum, XII kal. Junii, pontificatus nostri anno V-to.

We czciciel po Śwaczej Trójcy, bracie Zysu
 Chwał, suchoweg y gim z prawog lidu Tabor stęgo
 obyrzegem dolepszam, śmierci miłost gsu przyceli

[illegible]

sváry, rotiece se mezi obcemi, vésti po dnešní den: tehdy my s boží pomoci, s kněze milosti, s pány konšely i jinými pány, rytieři, panošemi i se všemi věrnými obcemi chceme se k tomu přičiniti a mstiti, buď' kdož buď', ižádné osoby nevynimajíc. Slibujete nám toho pomocní býti? A kdožby měli skym co činiti, buď' to o zboží nebo o jiné věci, abyšte bez rocení, bez zbierání byli před purkmistry, před konšely a před rychtáři řádně každý s svú při. A starši své, jakožto purkmistry, konšely, obecné a rychtáře, aby v čest měli, a milovali sě za jeden člověk. A tak pán buoh bude s námi i jeho svatá milost, a prospech nám dáke všemu dobrému etc.

tarp savęs vaidytis, ginčytis, skleisti melą, iki šios dienos ginčysitės miestai su miestais, — tuomet su Dievo pagalba, su Jo Malone Kuni-gaikščiu, su miesto tarybos nariais ir su kitais ponais, riteriais, pažais ir su visais ištikimais miestais norime prisidėti ir mes ir atkeršyti, vistiek kas pasitaikys, neišskyrus nė jokio asmens. Ar jūs pažadate mums čia padėti? Ir jei kas turėtų bylą su kitu, ar dėl turto arba dėl kitų dalykų, — jūs turite be ginčų, be susirėmimų kiekvienas su savo byla tvarkingai pasirodyti burmistrui, miesto tarybos nariams ir seniūnams. Turit gerbti savo vyresniusius — burmistrus, miesto ir kaimo tarybos narius ir seniūnus — ir mylėtis kaip vienas žmogus. Ir taip Viešpats Dievas ir Jo šventa malonė bus su mumis ir duos mums pasisekimą visokiam labui etc.

Milost Duha swateho racz przybywac swamym y swamym a swietym. Procie wzywamy nasze
bratow domu mssmohucziomni peraczne wopani (soku nam) lissie. Danum nam miediet
zet sem nymie na mssmohucziomni azadim mas mssmohucziomni abissie kennyie przigeli geden z
mas abichom spoli wssmohucziomni a pocietie a libemie naszeho pana (soku mssmohucziomni
ho ataket wam miediet danum zet gsem fthabursem zostal zageden alomiet a pod
duk gsu sie dobreomahie nme poslussim bii rakoto edo y kakt gsem pole sbicati apo
zielit gsu y taki popielam domassich aniet aby mssmohucziomni wicam bii nymie swelki nete
w otziedu neb koneyie me szwetele y (soku mssmohucziomni) abichom sie potali tu edo sine
shrieffli atu zostat podle raki Boze zageden alomiet a podle geho jakona swateho
a (raki chudich y (soku mssmohucziomni) wopandach otzie naszeho pana mssmohucziomni procy ne
wiceomni polczynem domuzim y czrozemziem. Taket miediet wam danum
zet gest kimez wigelo praz zzenie a przumiezie aby se panem szentem netzimi
lissie moli y (soku mssmohucziomni) onedy okolo saba (a oti miediet boshda wssmohucziomni dat
y mssmohucziomni fia depta y mssmohucziomni miediet dymis gise

Tan zista z kaktu

1423 m. kovo mėn. 30 d. (Vilėmove).

Žižka kviečia taboritus į suvažiavimą ir praneša jiems, kad Kaributas išvykęs iš Čekijos.

Milost ducha svatėho račiž
přebývati s vámi i s námi a osviev-
titi srdce i rozumy naše k vuoli
synu všemohúciemu! Bratřie v pánu
bohu najmilejšie! Dávám vám
vědět, žeť sem nyní na Vilémově,
a žádám vás některého, abyšte ke
mně přijeli jeden z vás, abychom
spolu rozmluvili o poctivé a libez-
né našeho pána boha všemohú-
cieho. A takéť sem s Tábořskými
zostal za jeden člověk, a poddali
sú sě dobrovolně mne poslušni
byti jakožto kdy; i kázalť sem pole
sbierati, a počelit sú. I takéť po-
sielam do vašich měst ať by
všickni verni nyní s veliký noci
v středu neb konečne ve čtvrtek
u Brodu Německého, abychom se
pokáli, tu kdež sme zhřešili, a tu
zůstali podle rady chudých i bo-
hatých, v pravdách, otce našeho
pána všemohúcieho, proti nevěr-
ným pokryvačem domácim i cizo-
zemciem. Takéť vědět vám dá-
vám, žeť jest knieže vyjelo pryč z

Šventosios Dvasios malonė
teesie su jumis ir su mumis ir te-
apšvietie mūsų širdis ir protus pa-
gal Visagalio Sūnaus norą! Myli-
miausieji broliai Viešpatyje Die-
vujel! Pranešu jums, kad aš dabaresu
Vilėmove, ir prašau jūsų kurio ateit
pas mane, kad galėtume drauge pa-
kalbėti apie mūsų visagalio Viešpaties
Dievo padorius ir malonus dalykus.
Taip pat pranešu jums, kad esu
susitaręs su taboriečiais kaip vie-
nas žmogus; ir savanoriai pasidavė
man, pasižadėjo būti paklusnūs,
kaip kadaise; įsakiau rinkti kariuo-
menę, ir jie pradėjo. Taip pat siun-
čiu į visus miestus, kad visi išti-
kimieji trečiadienį arba pagaliau
ketvirtadienį po šių Velykų būtų
prie Nemeckio Brodo, kad galė-
tume apgailėti savo nuodėmes ten,
kur nusidėjome, ir, vargšų bei
turtingųjų patarimu, čia pasiliktume
mūsų visagalio Viešpaties Tėvo tie-
sose kovodamisu neištikimais veid-
mainiais—savaisiais ir svetimšaliais.

země. A přiměřie aby se panem Čeňkem nečinili, leč byste měli i s jinými susedy okolo sobe. A o ty věci bohdá rozmluvime. Datum in Vilémov feria sexta post annunciacionem Marie virginis gloriose.

Jan Žižka z Kalichu.

Taip pat pranešu jums, kad kunigaikštis išvyko iš krašto. Ir kad paliaubų su ponu Čeneku nedarytumėte, kol nepadarysit paliaubų su kitais aplinkiniais kaimynais. Jei Dievas leis, apie tuos dalykus pakalbėsime. Datum in Vilémov feria sexta post annunciacionem Marie virginis gloriose.

Jonas Žižka iš Kieliko.

Iš Čekų Tautos Muziejaus rankraščio Pragoj.

1423 m. liepos mėn.

Lietuvos didžiojo kunigaikščio Vytauto laiškas Čekams; jame jis neprisipažįsta pats pažadėjęs jiems atvykti Čekijon ir laikyti jų straipsnius; jis susitaikinęs su karalium Zigmantu; tuo atveju, jei jie pasiduotų Rymo bažnyčiai, siūlo jiems savo ir Lenkų karaliaus tarpininkavimą.

Aleksander etc. Nobiles ac prudentes viri! Literas vestras nobis ad praesens allatas clausas et apertas suscepimus et earum continentias sana percepimus ratione; in quibus scribitis inprimis excusationem de non missione nuntiorum ad nos deputatorum, quare et propter quod missi non sunt; et scribitis ulterius, nos petentes et requirentes, quod ulterius tardare nollemus, sed ed personaliter ad vos venire dignemur, verbis nostris satisficientes et promissis etc. Scire velitis pro re certa, quod nos nunquam polliciti sumus vobis, velle vel debere ad vos propria venire in persona, nec super eo nostram habetis aliquam literam. Sed si vos aliquis ex nostris vel vestris nuntiis ad ea coram vobis obligavit, in eo nobis facit magnam injuriam, et minus juste praeter nostra commissa est locutus; cum vobis omnibus bene constat, cum quanta instantia et affectu per notabiles viros nuntios vestros frequentes et literas nos postulastis et petistis, ut onus gubernationis regni Bohemiae et vos in protectionem nostram vellemus suscipere, et si ipsimet personaliter nolle-mus, quod saltem aliquem de nostris ad vos vice nostri mitteremus; promittebatisque et spondebatis nobis, quam cito hoc faceremus, quod omnia ad unionem et ad obedientiam et ad bonum finem deberent pervenire. Nos vero tantis flexi vestris pollicita-cionibus et petitionum acclinati instantiis, dixeramus vobis velle nostrum nepotem praeclarum ducem Sigismundum ad vos loco

nostri transmittere: soli autem nunquam volebamus nos propria in persona illuc transiturum literis vel nuntiis obligare. Ducem vero Sigismundum juxta verbum vestrum et in spe boni finis illuc non sine magnis impensis transmiseramus, sperantes indubie, quod vos ab istis erroneis et toti christianitati contrariis articulis sponte debuissetis desistere et cessare. Qui quidem Dux Sigismundus ad vos veniens, sua suavi et benigna interpositione vos omnes in unum componere et ab his erroneis articulis deducere cupiens et S. Rom. ecclesiae reconciliari, proficere non potuit. Insuper scribitis, quomodo praetactus Dux Sigismundus in Czsaslaviensi conventionem manifeste promisisset omnibus, velle eosdem articulos effectualiter tenere et complere; de cujus promissis nos penitus ignoravimus, pro quo ipse pro se sufficienter respondebit. Sed hoc quod scribitis, quomodo nos hoc ipsum vobis per strenuum Hynconem de Walstein et per alios nuntios intimassemus, quod Dux Sigism. istos IV-os articulos acceptare debuisset: scire velitis, quod nos nunquam haec per ipsum Hynconem nec per aliquem alium nuntium nostrum neque vestrum vobis intimavimus, quod dicto Duci Sigism. hujusmodi articulos suscipere mandarem, nec super eo aliquas nostras habetis cautiones vel literas. Sed si quid idem Hynco praeter nostra commisse vobis retulit, non miramur, cum sit pars vestra, et dictos vobiscum tenet articulos. Attamen non videtur nobis, quod ipse aliquid magis praeter sibi commissa faceret, cum ipse bene scit, qualiter nobiscum in sua legatione est locutus. Nos igitur visis et diligenter perpensis indurationem cordium vestrorum et adhaesionem articulorum praedictorum, spe bona de vestra reconciliatione, S. matri ecclesiae Rom. adhaesione licet huc per tantum temporis decursum expectavimus, gratulanter cum ser. principe D. Rom. Ungariae, Boemiae Rege fratre et amico nostro carissimo concordiam inivimus et pacem perpetuam fecimus inter nos inviolabiliter duraturam. Nolentes in eo. S. matri Rom. ecclesiae et totius christianitatis universitati contraire, sed potius cum ipsa S. Matre eccla. Rom., D. Rege, et ceteris catholicis principibus totaque christianitate contra vos velle stare et juvare, ipsum ducem Sigismundum de terris regni Boemiae exire mandavimus. Nihilominus tamen adhuc si velletis errores et hos erroneos articulos, quos affirmatis dimittere et reconciliari se matri Rom. ecclesiae et saluti vestrae consulere, quia contra vos omnes principes catholici intendunt consurgere,

et dum id a nobis optatis, vellemus cum ser. principe D. Rege Poloniae, fratre nostro carissimo, nos medium ponere, D. Rom. Regem petere et ad ea inducere, si et in quantum possemus Sere-
renitatem ipsius vobiscum benigniter componere, et vos ad ipsius obedientiam sive ditionem inducere. Quidquid igitur in eo fuerit voluntatis vestrae, nos eo citius et in tempore per literas vestras vel nuntios studeatis informare.
Datum... etc.

Palacký, Urk. Beiträge I, 262 Nr., 286 p.

17 Nr.

S. d. (1424 m. apie vasario mėn. 14 d.).

Papa Martynas V rašo Lietuvos didžiajam kunigaikščiui Vytautui, reikšdamas savo pasitenkinimą, kad Vytautas ir Jogailą susitarę su Zigmantu, ir ragina Vytautą ateinančią vasarą su dar didesne jėga ruoštis į karą su husitais.

Martinus episcopus servus servorum dei, dilecto filio Alexandro nobili Lythwannie duci salutem et apostolicam benedictionem. Quando primum audivimus carissimos in Christo filios nostro. Sigismundum Romanorum, Hungariae et Bohemiae et Wladisslaum Polonie reges illustres et te convenisse et pacem fecisse, ex magna solitudine et anxietate cordis nostri de vestra dissensione ante suscepta fuimus prope incredibili leticia recreati. Nam cum illa reconciliatio vestra esset ad multas et magnas oportunitates christianae reipublice accomodata, erat precipue ad exterminandos vel reducendos Bohemicos hereticos necessaria; videbatur itaque nobis illam sanctam et desideratam victoriam manuhabere, presertim cum ipsum Polonie regem vel te vel utrumque affuturum cum magna militari potestate in expeditione tunc constituta pro causa fidei diceretur. Sed cum postea nihil factum sit de exercitu in Bohemiam traducendo, cuius culpa deus novit, nos nominatim accusamus neminem, sed de omni tempore vel ignavia conquerentes maiori affligimur dolore quam antea. Verum si Nobilitas Tua cum prefato rege Poloniae germano tuo, cui etiam scribimus, desideriis nostris in hac causa subvenire voluerit cum illa animorum magnitudine et constantia, quibus uti in rebus propriis consuevistis, quod sperabamus videre in estate preterita, saltem in proximo secutura videbimus, extremam videlicet confusionem vel reduccionem hereticorum, ad quod sanctum et gloriosum opus te rogamus per Christi misericordiam, ut toto

a nimo te disponas, et cogites hunc laborem fervendi corde suscipiendum esse, non solum pro anime tue salute, quam desiderare (diceris?) ante omnia, sed etiam ut omnis ea opinio et fama tollatur, que prius contra nomen tuum propter dilecti filii nobilis viri Sigismundi nepotis tui profeccionem in Bohemiam fuit orta. Nam si facies id quod potes in hac causa, que fidelibus omnibus est communis, licet finitimos quadam magis specialitate contingat, celebrabitur tuum nomen cum singulari laude in ore populi Christiani; potes autem cum prefato rege Polonie, etiam si aliorum fidelium auxilia non adessent, bellum hoc satis mature et feliciter conficere. Sed adessent etiam ut speramus principes alii Germanie et in primis ipse Romanorum rex, quos omnes dilectus filius noster Branda etc. sancti Clementis presbyter Cardinalis noster et apostolice sedis legatus continuo sollicitare non desinit, et nos abhinc litteris et nunciis quotidie hortamur atque etiam increpamus, requirentes eos, ut faciant hac estate. quod in preterita omisum fuit; cum quibus velis potenciam tuam sine alicuius tue proprie difficultatis excusacione coniungere. Pacem enim per dei gratiam habes cum ordine Pussorum, quam cum olim mandares, pacem tibi cum omnibus aliis comparasti, ymo eos qui nunc esse tibi dicuntur adversi, ad tuum invincibile(m) exercitum conduxisti. Ex quo non defuerunt in sacro Constantiensi consilio, qui insectarentur Nobilitatem Tuam ita, quod nullam excusacionem alicuius occupacionis alterius tue in hac causa te oportet offerre, ne dicant forte malivoli, quod ad pugnandum contra religiosos Christianos promptior sis atque paratior quam contra hos perniciosos hereticos, qui detestabiliores sunt Turcis et Barbaris et longe maiore odio atque supplicio digni propterea, quod nati et educati in recta ratione divini cultus et sanctis institutis ecclesie, pecudum et ferarum more carnali lascinia et cupiditate predandi ad falsos articulos et perniciosas supersticiones adducti sunt et contra deum et homines bestiali immanitate grassantur. Datum etc.

1424 m. (lipos mėn.).

Lietuvos kunigaikštis Zigmantas Kaributas, skelbdamas karą karaliui Zigmantui ir Austrijos kunigaikščiui Albrechtui, gina čekus ir jų 4 straipsnius.

Wir Sigmund von gotes gnaden Littowescher herczog und des Kunigreichs zu Beheim und marggraffschaft zu Merhern gevorderter und erwelter Künig, webarn uns mit allen unsern dienern und helffern gegen die durchleutigen Kunig Sigmund Ungarischer und Österricher herczog Albrecht umb dye vier stuck, darumb sich die behemisch und merchlich zung uffgeworffen hat, und nemlich umb enphahung des wirdigen Sacraments Lichnam und bluetes unsers herren Jhesu Christi, daz der hymelisch vatter den behemischen und merherischen zungen von gab des heyligen Geystes geoffenwart hat, zu erkennen und umb die vier stuck behemisch zung begehrt hat ordenlicher verhörung und begert noch dysen tag, und wir Sigmund erwelter vorgenannter, da wir merckchten und empfunden, daz die vier stuckch cristenlichen volckh haylsam sind und mit dem heyligen ewangelio und mit lawter und bestandner geschrift bewährt, so haben wir solich verhorung von In auch begehrt, und begern noch disz tags, daz sie der behemischen zungen gegeben würd, und dez mag die behemische zug mit sampt uns noch hewt nicht gehabt, noch bekommen, und sein damit gedrunge wider recht. Darumb wir Sigmund erwelter vorgenanter merkend sölichen grossen gedranck, der den heyligen gotes warhaiten und der vorgenanten zungen vom dir Kunig Sigmund von Ungarn vorgenanter geschiecht, und des die zung kain ausrichtung nicht mag haben, daz du zu sölicher verhorung willicklich nicht wellest deinen willen geben, sein wir bewegt mit unserer vernunft,

daz wir die haylige warhait und dye zungen zu Beheim nicht mainen zu lassen und sein nach ir begerung her zu in liepplich komen, und wellen der heyiligen warhait und die behemischen zungen hanthaben, weren, so verre auff daz lengist geturn mügen, und wider dich König zu Un garn vogenant und herzog zu Österreich, wir Sigmund erwelter offft genanter bewarn uns mit allen unsern dienern und helffhern, und was wir mit der hilff gotes anfahen werden, daz wöllen wir gen euch kain schuld haben.

Palacký, Urk. Beiträge I, 304 Nr., 356 p.

1431 m. balandžio mėn. gale.

Švitrigaila rašo Kaributui į Čekiją laišką, kuriame prašo jo pagalbos ir pats pasižada duoti jam pagalbą.

Oswiecznemu knyiezety, knezu Sigmunda Koributowiczu, knezu Lithowskemu, nassemu Synowczu zmylelemu bud dan.

Svidrigal z Buozej milosti welky knyiez Litewsky y Rusky.

Oswieczny knyieze, Synowcze nas zmyle yl

Jakož gsi k nam poslal sluhu sweho werneho Meczka, zakazuojcze sye nam, y iako slybugicze nam pomahaty proti w nassim neprzetelom, sewssemu kohozby mohl przemoczy; a take kterak na to drziss wssecky wisse pany y Capitany, aby nam pomoczny byly na nasse neprzetele: z toho dyekuyeme twemu Oswieczeny, ponewaz tak nasse dobre jednals y radyls, a my take toho protyw tobie nechczeme zapomenu ty, ale wsseczkym dobrym odczynity, y take zasie pomahaty, kdež tobie potrzebie bude. Protož prosyme tweho Oswieczenye, aby na to cito prwepsane Capitany y starsse

Teesie duota Šviesiajam Kunigaikščiui Zigmantui Kaributui, Lietuvos kunigaikščiui, Mūsų mylimam brolėnui.

Švitrigaila, Dievo malone Lietuvos ir Rusijos Didysis Kunigaikštis.

Šviesusis Kunigaikšti, Mūsų mylimasis brolėnel

Kad Tu atsiuntei pas Mus savo ištikimą tarną Mečką, pranešdamas Mums ir žadėdamas Mums padėti kovoti su visais Mūsų priešais su visų pagalba, kuriuos tik galima laimėti; taip pat kad Tu visus žymesnius ponus ir kapitonus spiri Mums padėti kovoti su Mūsų priešais, — už tai dėkojame Jūsų Šviesybei, kadangi Tu esi veikęs Mūsų labui ir davęs patarimų; Mes to nenorime užmiršti, bet norime atsilginti Tau geru, taip pat vėl padėti, kada Tau prireiks. Todėl Mes prašome Jūsų Šviesybę, kad paveiktumėt minėtuosius kapitonus ir vyresniusius, kad jie patvirtintų

drzel, yžby tuto gistu przen, kte
ruz k nam magy, potwrdyli y po-
silily; nebo me chceme wam ta-
ke pomahaty, kde nas budete
potrebowaty. Take prosyme tweho
Osweczenye, aby gsi Meczkowy
uwyerzil wsseho, tzos bude od
nas mluwyty, tak uplnye, Jako-
bychme ssamy s tebu mluwily.

Dan w Nowiehradczy, w Ne-
dyeli po swatem Gierzem, Anno
Domini etc. XXX primo.

ir sustiprlntų savo palankumą
Mums; nes ir Mes norime Jums
padėti, kur Mes Jums būsime rei-
kalingi. Taip pat prašome Jūsų
Šviesybę visad tikėti Mečkui, ką
tik jis kalbės Mūsų vardu, tikėti
taip, lyg Mes patys kalbėtumėm
su Tavim.

Duota Naugarde, sekmadienį
po šv. Jurgio, Anno Domini etc.
XXX primo.

1431 m. balandžio mėn. gale.

Švitrigailos laiškas husitų karo vadui Prokopui, kuriame prašo husitų pagalbos ir pats pasižada jiems duoti pagalbą.

Czesnemu knyzezy, knezu Prokopu, wissemu Capitanu woysky thaborskey, y take welmožnym y slawnym panom, panu Dywussu Borzikowy, panu Paulu Sowynskemu, panu Wilhelmu Kostcze podkomorzemu czeskemu, y panu Smylovi Holytskemu, przytelom nassym mylim osobnym bud dan.

Swidrigal z Buože milosti weliky knyzez Litewsky y Rusky etc. nassa pržen naprzęd sprzytelskym pozdrowenym.

Czesny kneze a wyelmožny y slawny panowe!

Jakož knyzez Sigmund synowecz nas, bratr wass, gest k nam poslal sweho werneho sluhu a dobrze hodneho panossy Meczka, toho lista ukazatele, dawagyecze nam wyedety, kterakbigeste k nam osobne przezny byly syemy a kterakbigeste nam pomahaty chćezy nanasse neprzetele, kdežby nam toho poczrebye bylo: z toho dyekujeme Wassey

Teesie duota garbingam kunlgui Prokopui, taboritų kariuomenės vyriausiam kapitonui, taip patir didžialiams bei gerbiamiems ponams, ponui Dyvušui Boržikui, ponui Povilui Sovinskiui, ponui Viliui Kostkai, Čekų valstybės išdininkui, ir ponui Smyliui Holickiui, Mūsų mylimiesiems draugams

Švitrigaila, Dievo malone Lietuvos ir Rusijos Didysis Kunigaikštis etc., visų pirma Mūsų pagarba su draugišku pasveikinimu.

Garbingasis kunige ir didžialiai bei gerbiami ponai!

Kad kunigaikštis Zigmantas, Mūsų brolėnas, Jūsų brolis, atsiuntė pas Mus savo ištikimą tarną ir labai šaunų pažą Mečką, šio laiško parodytoją, pranešdamas Mums, kad Jūs su juo Mums esate palankūs ir kad norėtumėte Mums padėti kovoti su Mūsų priešais, kur tik Mums to prireiktų, — už tai Mes labai dėkojame Jūsų Malonei, kadangi ir Mes taip

mylosty wyliko y wyssoke, po-
newaz me take chczone s wamy
zasye przeni gmyety y wam po-
mahaty, kdez wam bude potrze-
bye. Protoz prosimy waszeg my-
losti, obygeste tuto gistu prziezn
potwerdyly y posylyly, jakoż by-
geste naylepe umyli. Také pros-
sime Waszeg Milosti, abigeste
tomuto Meczkowy o wssem uplnye
dowyerzyly, tsöz od nas s wamy
mluwyty bude, jakożbychme same
s wassu milosty mluwyly.

Dan w Nowyehradczy y ne-
dyely po swatem Gyrzem. Anno
Domini etc. trecesimo primo.

pat norime būti Jums palankūs ir
Jums padėti, kur Jums prireiks.
Todėl prašome Jūsų Malonę šį
palankumą kuogeriausiai patvirtinti
ir sustiprinti, kaip tik bemokėsite.
Taip pat prašome Jūsų Malonę,
šiam Mečkui visad tikėti, ką jis
Mūsų vardu kalbės su Jumis,
kaip kad Mes patys kalbėtumėme
su Jūsų Malone.

Duota Naugarde, sekmanienį
po šv. Jurgio. Anno Domini etc.
trecesimo primo.

Šaltiniai ir literatūra.

Archiv Český, išl. Fr. Palacký, I t. 1840 m., II t. 1844 m.

Bartoš, F. M., Z Husových a Žižkových časů, Praha 1925.

— Paměti M. Jeronima Pražského, „Lumír“, 1916 m. 7 Nr.

Bidlo J., Čeští emigranti v Polsku v době husitské a mnich Jeronym Pražský, Časopis Českého Musea, 1895 m.

Bezold, König Sigismund und die Reichskriege gegen die Husiten, München, 1872—1877.

— Zur Geschichte des Husitismus, München 1874.

Caro J., Geschichte Polens III—IV, 1869—1875.

— Liber cancellariae Stanislai Ciołek, Archiv für österreichische Geschichte leidinyje, 45 t. (1871), 52 (1875).

Codex diplomaticus Lithuaniae, edidit Ed. Raczynski 1845.

Codex epistolaris saeculi XV, I-III t., ed. Sokolowski, Szujski Lewicki, 1876—1891 m.

Codex epistolaris Witoldi, ed A. Prochaska, Kraków 1882 r.

Długosz, J., Historiae Polonicae libri XII Opera omnia leidinyje, ed A. Przezdziecki, X-XIV t., Cracoviae 1873—1878.

Documenta Mag Joan. Hus, ed. Fr. Palacký, Praha, 1869.

Fontes rerum bohemicarum ed J. Goll, 1893 m.

Goll, J. Čechy a Prusy ve středověku, Praha 1897.

— König Siegmund und Polen 1420—1436, žurnale „Mitteilungen des Instituts für österreichische Geschichtsforschung“, 1894 ir 1895 m.

Hardt, E. H. v., Magnum concilium Constantiense, 1700 m.

Janulaitis, Aug., Enėjas Silvius Piccolomini bei Jeronimas Pragiškis ir jų žinios apie Lietuvą XIV-XV amž., Kaunas 1928.

Kochanowski, J. K., Witold Wielki książę litewski, Lwów 1900.

Lappo, J., Istorinė Vytauto reikšmė, Kaunas 1930.

Lewicki, A., Ein Blick in die Politik Sigmunds gegen Polen in Bezug auf die Hussitenkriege, Archiv für österreichische Geschichte leidinyje, 68 t., 1886.

— Powstanie Świdrigiełły, Rozprawy Akademii Umijętności, wydział hist. filolog. leidinyje, II, 4, 1892.

— Król Zygmunt Luxemburski a Polska 1420—1435, Kwartalnik historyczny leidinyje, 10, 1896.

Novotný V., M. J. Hus, Praha 1919.

— M. Jeronym Pražský, „Naše Doba“ žurnale, XXIII t., 1916.

— K polské kandidatuře na český trůn v době husitské, Žižkův sborník leidinyje 1924.

Palacký, Fr., Dějiny národu českého III, Praha 1877.

— Jazyk český na dvoře litevském v XVstoletí „Časopis Českého Musea“ žurnale, 1831.

— Urkundliche Beiträge zur Geschichte des Hussitenkrieges vom 1419 an, Praha 1873.

Pelzel, Fr. M., Nachrichten von dem Prinzen Sigmund Korybut, Abhandlungen der böhmischen Gesellschaft der Wissenschaften leidinyje, 1786.

Perwolf, J., Čechové a Poláci v XV a XVI století, Osvěta žurnale, 1873.

Penkauskas, Pr., Vytautas Didysis ir jo Čekijos politika, Venceiui mirus, Kaunas 1930.

Pfitzner, J., Groszfürst Witold von Litauen als Staatsmann, Praha 1930.

Prochaska, A., Dzieje Witołda, wielk. księcia Litwy, Wilno 1914.

— Ostatnie lata Witołda, Warszawa 1882.

— W czasach husyckich, Rozprawy Akad. Umiejętności, wydział hist-filolog. leidinyje, II 9, 1897.

— Książę Husyta (Ks. Korybut, bratanek Władysława Jagiełły) Księga ku czci Orzechowicza, II t., Lwów 1916.

Putna, J., Mistr Jeronym Pražský, Praha 1916.

Smolka, St., Unia z Czechami, Szkice historyczne I, 1882.

Stejskal, J. R., Les procès de Jean Huss, Paris 1923.

Šapoka, A., ir kitį, Vytautas Didysis, red. P. Šležas, Kaunas 1930.

Tomek, V. VI., Dějepis města Prahy, III t. 1875, IV t. 1879.

Totoraitis, J., Vytautas katalikas, Marijampolė 1930.

TURINYS.

Pusl.

Pratarmė	5
Lietuvių čekų santykiai Vytauto Didžiojo laikais	7
1. Lietuvių čekų santykiai iki husitų	7
2. Jonas Husas	9
3. Jeronimas Pragiškis vienuolis	14
4. Meisteris Jeronimas Pragiškis	15
5. Husitizmo pradžia	19
6. Pirmasis kryžiaus karas su husitais	21
7. Vytautas kviečiamas į Čekų sostą	22
8. Antrasis kryžiaus karas su husitais	28
9. Zigmantas Kaributas Vytauto vietininkas Čekijoje	29
10. Zigmantas Kaributas antrą sykį Čekijoje	37
11. Trečiasis kryžiaus karas su husitais	39
12. Zigmanto Kaributo išvykimas iš Čekijos	43

Priedai. 47

1. Lietuvių konvikto įsteigimo Pragoj dokumentas (1411 m. balandžio mėn. 29 d.)	49
2. 1420 m. instrukcija Čekų pasiuntiniams, kuriomis sąlygomis jie gali kviesti Vytautą į Čekų sostą	56
3. Susirašinėjimas apie Čekų pasiuntinio Hyneko iš Kolšteino darbus Lenkijoje ir Lietuvoje (1421 m. vasario m.)	61
4. Čekų ponai išnaujo siūlo vainiką Vytautui (1421 m. birželio mėn.)	63
5. Zigmanto Kaributo laiškas Ratiboro kunigaikščiui (1421 m. rugs. mėn. 17 d.)	66
6. Vytauto laiškas Ratiboro kunigaikščiui (1421 m. rugs. mėn. 22 d.)	67
7. Abraomo Nigerio laiškas Ratiboro kunigaikščiui (1421 m. rugs. mėn. 23 d.)	68

8.	Karaliaus Zigmanto laiškas breslaviečiams (1421 m. spalio mėn. 9 d.)	70
9.	Pragos universiteto magistrų laiškas Vytautui (1421 m. lapkr. mėn. 12 d.)	72
10.	Papa Martynas V prašo Vytautą, kad padėtų karaliui Zigmantui išnaikinti ereziją Čekijoje (1422 m. vasario m. 8 d.)	74
11.	Vytauto laiškas papai Martynui V, kuriame pataria, užuot kariavus, dėtis su husitais (1424 m. kovo mėn. 5 d.)	76
12.	Papa Martynas V prikašioja Vytautui, kam jis remias husitus, ir ragina jį nuo to atsisakyti (1422 m. gegužės mėn. 21 d.)	78
13.	Papa Martynas V rašo karaliui Zigmantui, kad jis nepatęs ir neleides Vytautui imti globoti Čekų kreivatių, prisidengus noru juos atversti (1422 m. gegužės m. 21 d.)	81
14.	Žižkos laiškas, kuriuo Kaributas priimamas Čekijos valdovu (1422 m. birž. mėn. 11 d.)	83
15.	Žižka praneša taboritams apie Kaributo išvykimą iš Čekijos (1423 m. kovo mėn. 30 d.)	85
16.	Vytauto laiškas Čekams (1423 m. liepos mėn.)	87
17.	Papos Martyno V laiškas Vytautui (1424 m. vasario mėn. 14 d.)	90
18.	Zigmantas Kaributas, skelbdamas karą karaliui Zigmantui ir Austrijos kunigaikščiui Albrechtui, gina čekus ir jų 4 straipsnius (1424 m. liepos mėn.)	92
19.	Švitrigailos čekų kalba rašytas laiškas Kaributui į Čekiją, kuriame prašo iš jo pagalbos ir pats žada duoti jam tokią pagalbą (1431 m. balandžio mėn.)	94
20.	Švitrigailos čekų kalba rašytas laiškas husitų karo vadui Prokopui, kuriame prašo husitų pagalbos ir pats pasižada duoti jiems tokią pagalbą (1431 m. balandžio mėn.)	96
	Šaltiniai ir literatūra	98
	Turinys	100

To paties autoriaus:

1. Šv. Povilo ir apaštališkųjų tėvų eschatologinės idėjos (prancūzų kalba), Alençon, 1924 m., 213 psl.
2. Sadhu Sundar Singh, XX amžiaus apaštalas (slovakų kalba), Lipt. Sv. Mikuláš, 1926 m., 56 psl.
3. Adelè Kamm ir Renée de Benoit (slovakų kalba), Lipt. Sv. Mikuláš, 1928 m., 80 psl.
4. Pranciškus Asyžietis (slovakų kalba), Lipt. Sv. Mikuláš, 1929 m., 80 psl.
5. Naujojo Testamento gadynės istorija, Kaunas, 1930 m., 84 psl.